

OSHO

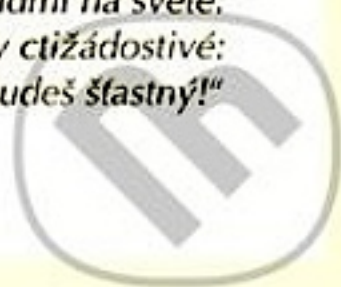
Mysl je mechanismus na vytváření neštěstí. Jedinou její funkcí je, aby vytvářela neštěstí. Zbavíte-li se mysli, začnete být najednou bezdůvodně šťastní.

**Štěstí,
jež pramení
z nitra**

Radost

*Ambiciózní lidé jsou nejnešťastnějšími lidmi na světě.
I přesto naše děti neustále učíme, aby byly ctižádostivé:
„Bud první, bud nejlepší a budeš šťastný!“*

OSHO

RADOST

Štěstí, jež pramení z nitra

Z anglického originálu Joy – The Happiness That Comes from Within
preložil Richard Čábelka
Vydala Eugenika, Bratislava, 2006

Předmluva

Dovolte mi, abych vám nejprve řekl jeden krátký vtíp:

„Můj doktor trval na tom, abych vás navštívil,“ pověděl pacient psychiatrovi. „Bůhví proč — jsem šťastně ženatý, mám stále zaměstnání, spoustu přátel, žádné starosti...“

„Hmm,“ odvětil psychiatr a natáhl se pro svůj zápisník, „a jak dlouho to už trvá?“

Štěstí je těžké uvěřit. Zdá se, že člověk nemůže být šťastný. Když mluvíte o svých depresích, smutku a trápení, všichni vám věří. Případá jim to přirozené. Pokud však hovoříte o svém štěstí, nikdo vám nedůvěřuje — není to normální, Sigmund Freud po čtyřicetiletém zkoumání lidské mysli, po experimentech s tisíci lidmi a pozorování stovek narušených myslí, dospěl k závěru, že štěstí je jen výplod fantazie: člověk nemůže být šťastný. Věci si můžeme přinejlepším trochu zpříjemnit, ale to je všechno. Pocit smutku můžeme přinejlepším trošku zmírnit, toť vše. Být však šťastný? To člověk nemůže.

Zní to velmi pesimisticky... jestliže se však podíváte na lidstvo, zjistíte, že přesně tak se věci mají. Zdá se, že je to fakt. Nešťastné jsou pouze lidské bytosti. Něco se pokazilo hluboko v jejich nitru.

Říkám vám to na základě vlastní zkušenosti: lidské bytosti *mohou* být šťastné, šťastnější než ptáci, šťastnější než stromy, šťastnější než hvězdy. Lidské bytosti totiž mají něco, co nemá žádný strom, žádný pták ani hvězda. Lidé mají vědomí.

Máte-li však vědomí, máte k dispozici dvě možnosti: buď můžete být šťastní, nebo se můžete stát nešťastnými. Je to vaše volba. Stromy jsou šťastné prostě proto, že nemohou být nešťastné. Jejich štěstí není jejich svobodnou volbou, *musejí* být šťastné. Nevědí, jak být nešťastné. Nemají na výběr. Ptáci, již cvrlikají v korunách stromů, nejsou šťastní, jelikož se tak rozhodli — jsou šťastní jen proto, že neznají nic jiného. Jejich štěstí je nevědomé, je jednoduše přirozené.

*Lidské bytosti mohou být nesmírně šťastné
i bezmezně nešťastné — a to, jak se rozhodnou,
záleží na nich. Tato svoboda je riskantní, je velmi
nebezpečná, protože zodpovědnost za to, jak se
rozhodnete, spočívá na vašich bedrech.*

Lidské bytosti mohou být nesmírně šťastné i bezmezně nešťastné — a to, jak se rozhodnou, záleží na nich. Tato svoboda je riskantní, je velmi nebezpečná, protože zodpovědnost za to, jak se rozhodnete, spočívá na *vašich* bedrech. S touto svobodou se něco stalo, něco se pokazilo. Je to, jako by člověk stál na hlavě.

Lidé hledají meditaci. Meditaci potřebujete jen proto, že jste se rozhodli, že budete nešťastní. Kdybyste si vybrali, že budete šťastní, nepotřebovali byste žádnou meditaci. Meditace je jako lék: jste-li nemocní, potřebujete lék. Jakmile si vyberete štěstí, jakmile se rozhodnete, že budete šťastní, přestanete meditaci potřebovat. Začne k ní docházet samo od sebe.

Tolik různých náboženství existuje jen proto, že mnoho lidí je nešťastných. Šťastný člověk náboženství nepotřebuje. Šťastný člověk nepotřebuje žádný chrám ani kostel — pro šťastného člověka je totiž chrámem celá existence, celá

existence je pro něho kostelem. Šťastný člověk nevyvíjí pobožnou aktivitu, poněvadž celý jeho život je zbožný. Jste-li šťastní, pak vše, co děláte, je modlitbou — vaše práce je bohoslužbou, sám váš dech je něco ohromného, půvabného.

*Šťastný člověk nepotřebuje náboženství.
Šťastný člověk nepotřebuje žádný chrám ani
kostel — pro šťastného člověka je totiž chrámem
celá existence, celá existence je pro něho kostelem.*

Štěstí se děje tehdy, jste-li v harmonii se svým životem, žijete-li s ním v takové harmonii, že vše, co děláte, vám působí radost. Pokud tomu tak je, zjistíte, že meditace vás následuje. Jestliže milujete svou práci, milujete-li způsob svého života, jste meditativní. Nic vás nerozptyluje. Jestliže vás něco rozptyluje, ukazuje to jen na to, že vás to ve skutečnosti příliš nezajímá.

Učitel neustále říká dětem: „Dávejte pozor! Buďte pozorní!“ Děti *jsou* pozorné, ale svou pozornost věnují něčemu jinému. Venku před školou zpívá z celého svého srdce pták — dítě věnuje svou pozornost tomuto ptákovi. Nikdo nemůže říci, že nedává pozor, nikdo nemůže tvrdit, že není meditativní, že se nesoustředí — ono se soustředí! Ve skutečnosti dočista zapomnělo na učitele i na rovnice, které píše na tabuli. Dítě si toho vůbec nevšimá, je ptákem a jeho zpěvem naprosto uneseno. Učitel ale říká: „Dávej pozor! Co děláš? Nenech se rozptylovat!

Ve skutečnosti učitel rozptyluje dítě. Dítě *je* pozorné - děje se to přirozeně. Naslouchá ptačímu zpěvu a je šťastné. Učitel ho vyrušuje, říká mu: „Nedáváš pozor.“ Učitel jednoduše lže! Dítě *dávalo* pozor. Co má ale dělat, když je pták zajímavější? Učitel tak zajímavý nebyl, rovnice dítě vůbec nepřitahovaly.

Nejsme na Zemi jen proto, aby se z nás stali matematici. Jsou děti, které pták nebude zajímat. Může zpívat sebesilněji, a přesto tyto děti budou sledovat, co se děje na tabuli. Počty jsou pro takovéto děti. Když dojde na matematiku, ocitnou se v meditaci, v přirozeném meditativním stavu.

Naši pozornost pohltily nepřirozené starosti: peníze, prestiž a moc. Naslouchat ptákům vám nevydělá žádné peníze. Naslouchat ptačímu zpěvu vám neposkytne moc ani slávu. Pozorovat motýla vám nepomůže ekonomicky, politicky ani společensky. Tyto věci nejsou ziskové. Činí vás však šťastnými.

Skutečný člověk má odvahu dělat to, co ho činí šťastným. Jestliže bude chudý, bude chudý. Nestěžuje si na to, nevyvolává to v něm zlobu. Říká: „Vybral jsem si svou cestu — vybral jsem si ptáky, motýly a květiny. Nemůžu být bohatý, to je v pořádku! Jsem bohatý, protože jsem šťastný.“ Lidé však stojí vzhůru nohama.

Jednou jsem četl toto:

Starý Ted seděl několik hodin na břehu řeky, aniž by něco zakousl. Fakt, že vypil několik lahví piva a že páliło slunce, způsobil, že usnul, a tak nebyl vůbec připravený, když se do jeho návnady zakousla ryba, zatahala za splávek a probudila ho. Vyvedlo ho to z rovnováhy natolik, že než se vzpamatoval, skončil v řece.

Celé toto dění sledoval se zájmem zpozzdálí malý chlapec. Zatímco se muž drápal z vody na břeh, chlapec se otočil ke svému otci a zeptal se: „Tatínku, chytá ten pán rybu, nebo ryba toho pána?“

Člověk je zcela převrácený vzhůru nohama. Ryba chytá a tahá vás, nikoliv vy rybu. Jakmile spatříte peníze, přestanete být sami sebou. Hned, jak zavětříte moc a slávu, se přestanete ovládat. Zpozorujete-li respekt, ztratíte sami sebe. Okamžitě zapomenete na vše ostatní — zapomenete na své

skutečné životní hodnoty, na své štěstí, radost i potěšení. Vždy si vyberete něco vnějšího a vyhandlujete to za něco vnitřního. Ziskáváte zevně, avšak vnitřně ztrácíte.

Jestliže vám k nohám poklekne celý svět, ale ztratíte při tom sami sebe, získáte-li veškeré bohatství světa, avšak pozbudete svůj vnitřní poklad, k čemu vám vaše bohatství bude?

Co s tím ale budete dělat? Jestliže vám k nohám poklekne celý svět, ale ztratíte při tom sami sebe, získáte-li veškeré bohatství světa, avšak pozbudete svůj vnitřní poklad, k čemu vám vaše bohatství bude? To je utrpení.

Pokud se můžete naučit jednu věc, pak by to mělo být, jak být pozorní a bdělí ke svým vnitřním pohnutkám, ke svému vnitřnímu osudu. Nikdy z toho nespouštějte zrak, jinak budete nešťastní. A budete-li nešťastní, lidé vám řeknou: „Medituj a budeš šťastný.“ Budou říkat: „Modli se a budeš šťastný. Běž do chrámu, buď pobožný, staň se křesťanem nebo hinduistou a budeš šťastný.“ To všechno je nesmysl. Buďte šťastní a meditace se dostaví sama od sebe. Buďte šťastní a zbožnost za vámi přijde. Štěstí je váš základní stav.

Lidé se zbožnými stávají jen tehdy, jsou-li nešťastní. Jejich náboženství je potom ale falešné. Snažte se pochopit, proč jste nešťastní. Přichází za mnou mnoho lidí, kteří říkají, že jsou nešťastní, a chtějí, abych jim dal nějakou meditaci. Nejprve je potřeba, abyste pochopili, proč jste nešťastní. Jestliže neodstraníte tuto základní příčinu svého neštěstí, můžete sice meditovat, ale příliš vám to nepomůže — základní příčina vašeho neštěstí bude totiž stále existovat.

Z někoho by mohl být skvělý tanečník, ale místo toho sedí v kanceláři a zařazuje složky. Možnost tance pro něho neexistuje. Někdo by se mohl radovat z tance pod hvězdnou oblohou, avšak namísto toho jen hromadí peníze na svém bankovním účtu. A tito lidé říkají, že jsou nešťastní: „Dejte mi nějakou meditaci.“ Můžu jim ji dát — čeho však takovou meditací dosáhnou? Čeho má taková meditace docílit? Tito lidé zůstanou stejní, nadále budou hromadit peníze a soutěžit na tržišti. Meditace jim může pomoci v tom, že se trochu uvolní, a budou tak dělat všechny ty nesmysly ještě lépe.

*Kromě svého neštěstí, svého utrpení, totiž
ve skutečnosti nemáte nic, co byste mohli riskovat.
Lidé ale lpí dokonce i na svém utrpení.*

Můžete opakovat mantru, můžete provádět určitou meditaci -je možné, že vám to trochu pomůže, avšak pomůže vám to jen v tom, abyste zůstali tím, kým jste. To není transformace.

To je důvod, proč je můj přístup pro ty, kdo mají skutečnou kuráž, pro odvážlivce, již jsou připraveni změnit vzorce, podle nichž žijí, kdo jsou odhodláni riskovat naprosto vše. Kromě svého neštěstí, svého utrpení, totiž ve skutečnosti nemáte nic, co byste mohli riskovat. Lidé ale lpí dokonce i na svém utrpení.

Jednou jsem slyšel tento vtíp:

Četa nováčků se vrátila do ubikací ve výcvikovém táboře, který byl odříznutý od veškeré civilizace. Celý den pochodovali pod rozžhaveným sluncem.

„Kristepane, to je život!“ zvolal jeden z vojáků. „Nejbližší vesnice je na míle daleko, serža si myslí, že je Hun Atila, žádný ženský, žádnéj chlast, žádnéj opušťák, a k tomu mám o dvě čísla menší kanady.“

„To tě nemusí trápit, kámo,“ odpověděl jeho spolubydlicí.
„Proč šije nevyvěníš?“¹¹

„To neudělám,“ odvětil první voják. „Když si je sundám, je to jediná rozkoš, kterou tady mám.“

Co riskujete jiného než své utrpení? Mluvit o něm je vaše jediná rozkoš. Podívejte se na lidi, již mluví o svém trápení — jsou tak šťastní! Platí za to, jdou si o svém neštěstí pohovořit s psychoanalytikem a platí mu za to! Někdo jim pozorně naslouchá, a oni jsou tak šťastní.

Lidé o svém utrpení mluví znovu, znovu a znovu. Dokonce je zveličují, přikrašlují, dělají je větším. Dávají mu nadživotní velikost. Proč? Nemůžete ztratit nic jiného než své neštěstí, ale lidé lpí na tom, co znají, co ovládají. Utrpení je to jediné, co poznali, je to jejich život. Nemají co ztratit, ale hrozně se toho bojí.

Podle mě je na prvním místě štěstí, nej důležitější je radost. Na prvním místě je filozofie, jež přitakává životu. Radujte se! Jestliže se nemůžete radovat ze své práce, změňte ji. Nečekejte! Po celou dobu, co čekáte, totiž čekáte na Godota a Godot nikdy nepřijde. Člověk prostě jen čeká a mrhá svým životem. Na koho nebo na co čekáte?

Jestliže shledáváte, že trpíte kvůli nějakému životnímu vzorci, všechny prastaré tradice vám řeknou, že chybu děláte vy. Já bych rád řekl, že chybný je váš *vzorec*. Pokuste se tento rozdíl pochopit. Vy nejste špatní, špatný je jen váš vzorec. Chybné je to, jak jste se naučili žít. Pohnutky, které jste se naučili a přijali za své, nejsou vaše — nenaplnují váš osud. Jsou v rozporu s vaší povahou, jdou proti vašemu živlu.

Zapamatujte si to — nikdo jiný nemůže rozhodovat za vás. Všechna příkázání, všechna pravidla i všechny normy slouží jen k tomu, aby z vás udělaly mrzáky. Musíte se rozhodovat sami za sebe, musíte vzít život do svých rukou. V opačném případě život neustále klepe na vaše dveře, ale vy tam nikdy nejste — pokaždé se nacházíte někde jinde.

Měl-li z vás být tanečník, život přichází těmito dveřmi, poněvadž si myslí, že jste se jím museli stát již dávno. Klepe na tyto dveře, ale vy za nimi nejste — stal se z vás bankéř. Jak má život vědět, že jste se stali bankéřem? Život k vám přichází tak, jak vás chtěla vaše podstata. Život zná jen tuto adresu. Vy však na ní nikdy nebydlíte, nacházíte se někde jinde, schováváte se za maskou někoho jiného, v šatech někoho jiného, pod jiným jménem. Existence vás neustále hledá. Zná vaše jméno, ale vy jste toto jméno zapomněli. Zná vaši adresu, jenže vy jste na ní nikdy nežili. Nechali jste se rozptýlit světem.

„Včera v noci se mi zdálo, že jsem malý kluk,“ povídá Joe Alovi, „a že mám volnou vstupenku na všechny atrakce v Disneylandu. Bylo to úžasné! Nemusel jsem se rozhodovat, na kterou z nich půjdu, šel jsem na všechny.“

„To je zajímavé,“ poznamenal jeho kamarád. „Já jsem měl včera taky živý sen. Zdálo se mi, že mi na dveře zaklepala nádherná blondýna a utopila mě ve své touze. A zrovna, jak jsme se do toho pouštěli, přišel další návštěvník — skvěle vyvinutá bruneta, která mě taky chtěla!“

„Ty jo,“ přerušil ho Joe, „toho bych se chtěl taky zúčastnit! Proč jsi mi nevolal?“

„Já jsem ti volal,“ odvětil AI, „ale tvoje matka mi řekla, že jsi šel do Disneylandu.“

Váš osud vás může najít jen jedním způsobem, jímž je váš vnitřní rozkvět, to, jaké vás existence chtěla mít. Jestliže neobjevíte svou spontaneitu, nenajdete-li svůj živel, nebudete moci být šťastní. A nemůžete-li být šťastní, nemůžete být meditativní.

Proč se v lidské mysli objevila myšlenka, že meditace vyvolává štěstí? Protože kdykoliv lidé narazili na nějakého šťastného člověka, zjistili, že jeho mysl se nachází v meditati — takto se tyto dvě věci daly dohromady. Pokaždé, když lidé našli někoho, koho obklopovalo nádherné, meditativní

prostředí, zjistili, že takový člověk byl nesmírně šťastný, že pulzoval a zářil blažeností. Takto se štěstí ztotožnilo s meditací. Lidé si mysleli, že štěstí přichází, jste-li meditativní.

Je to ale přesně naopak: jestliže jste šťastní, dochází k meditaci. Být šťastný je však obtížné, zatímco naučit se medитovat je snadné. Být šťastný vyžaduje drastickou změnu způsobu vašeho života — rychlou změnu, protože času není nazbyt. Náhlý zvrát, oddělenost, oddělení od minulosti. Nenadálé zahřmění, kdy pro vás vše staré zemře a začnete znovu od základů. Začnete svůj život žít tak, jak byste jej žili, kdyby vám rodiče, společnost nebo stát nevnutili žádné vzorce chování. Tak, jak byste žili, jak byste *museli* žít, kdyby neexistoval nikdo, kdo by vás rozptyloval. Vy jste však byli rozptýleni.

Všech těchto vzorců, které vám byly vnuceny, se musíte zbavit a nalézt svůj vnitřní oheň.

Co je štěstí?

Štěstí nemá nic společného s úspěchem, nemá nic do činění se ctízádností, s penězi, mocí ani slávou.

Štěstí souvisí s vaším vědomím, nikoliv s vaším charakterem.

Záleží to na vás

Co je štěstí? To zaleží na vás, na stavu vašeho vědomí nebo bezvědomí, na tom, zda spíte, nebo zda jste bdělí. Existuje jeden slavný Murphyho zákon. Murphy tvrdí, že jsou dva druhy lidí: první, který vždy rozděluje lidstvo na dva typy, a druhý, jenž lidstvo nerozděluje vůbec. Já patřím mezi lidi prvního typu: lidstvo můžeme rozdělit na dva typy - na ty, již spí, a na ty, co jsou vzhůru. A samozřejmě, že také existuje malá skupinka lidí, kteří se nacházejí uprostřed.

Štěstí je podmíněno tím, jak dalece jste vědomí. Jestliže spíte, je pro vás štěstím rozkoš. Rozkoš znamená vzrušení, snahu dosáhnout prostřednictvím těla něčeho, čeho prostřednictvím těla dosáhnout nelze — nutíte tělo, aby dosáhlo něčeho, čeho není schopno. Lidé se snaží dosáhnout štěstí prostřednictvím těla všemi možnými způsoby.

Tělo vám může poskytnout jen pomíjivou rozkoš a každá rozkoš je vyvážena stejnou mírou, stejným stupněm bolesti. Za každou rozkoší následuje její opak, poněvadž tělo žije ve světě dvojnosti. Je to stejné, jako když po dni následuje noc, po smrti život a po životě smrt. Je to začarovaný kruh. Po rozkoši se dostává bolest a po bolesti rozkoš. Nikdy však

nebudete v klidu. Když budete zakoušet rozkoš, budete mít obavy, že o ni přijdete, a tento strach ji otráví. A jestliže vás pohltní bolest, budete samozřejmě típět a veškerá vaše snaha bude směřovat k tomu, abyste se této bolesti zbavili — jen abyste do ní později opět upadli.

Buddha toto nazývá kolem rození a umírání. My se pohybujeme s tímto kolem, lpíme na něm... a ono se neustále otáčí. Někdy se vynoří rozkoš, někdy bolest, avšak tyto dva mlýnské kameny nás neustále drtí.

Člověk, který spí, ale nic jiného nezná. Zná jen několik tělesných pocitů — jídlo, sex. To je jeho svět. Pohybuje se mezi těmito dvěma pocity Jsou to dva konce jeho těla: jídlo a sex. Jestliže potlačuje sex, stane se závislým na jídle. Potlačuje-li jídlo, začne být závislý na sexu. Energie se pohybuje jako kyvadlo. A ať už rozkoši nazýváte cokoliv, jde maximálně o úlevu od napětí.

Sexuální energie se hromadí, soustřeďuje, a vy začínáte být napjatí, přesytení, a chcete ji uvolnit. Pro člověka, který spí, není sexualita nic jiného než úleva. Je to stejné, jako když si dobře kýchnete. Člověku neposkytuje nic jiného než jistou úlevu — zakoušel napětí a najednou se jej zbavil. Napětí se však nahromadí znovu. Jídlo vám poskytuje jen malé podráždění chuťových buněk na jazyku, není to nic, pro co by stálo za to žít. Mnoho lidí však žije jen proto, aby jedli. Je velmi málo lidí, již jedí, aby žili.

Kolumbův příběh je všeobecně známý. Byla to dlouhá plavba. Tři měsíce neviděli nic jiného než oceán. Jednoho dne se pak Kolumbus zahleděl k obzoru a spatřil stromy. A pokud si myslíte, že Kolumbus byl šťastný, když spatřil stromy, měli jste vidět jeho psa!

Tento svět je světem rozkoše. Psovi lze odpustit, vám však nikoliv.

Na první schůzce se mladík snažil vymyslet, jak by se se svou dívkou mohl mít hezky. Zeptal se jí tedy, zda by chtěla jít na bowling. Dívka mu odpověděla, že ji bowling nezajímá. Navrhl, aby šli do kina. Dívka mu však odpověděla, že ani kino jí nezajímá. Zatímco se snažil vymyslet něco jiného, nabídl jí cigaretu, kterou odmítla. Pak se jí zeptal, jestli by chtěla zajít na drink a zatancovat si v nově otevřeném klubu. Dívka to opět odmítla s tím, že ji tyto věci nezajímají.

Mladík, který byl již naprosto zoufalý, tedy navrhl, aby šli k němu do bytu a celou noc se milovali. Jaké bylo jeho překvapení, když dívka nadšeně souhlasila, vášnivě ho políbila a pravila: „Vidíš, nepotřebujeme nic jiného k tomu, abychom se měli hezky!“

To, co nazýváme „štěstí“, záleží na daném člověku. Pro člověka, jenž spí, jsou štěstím příjemné pocity. Spící člověk žije od jedné rozkoše ke druhé. Žene se od jednoho vzrušení k dalšímu. Žije pro nepatrně vzrušující zážitky, jeho život je velmi povrchní. Nemá žádnou hloubku, žádnou kvalitu. Takový člověk žije ve světě kvantity.

Pak existují lidé, kteří jsou někde uprostřed, kteří nespí, a ani nejsou probuzeni, kteří se nacházejí v nejistotě, napůl bdí a napůl spí. Někdy se tak můžete cítit ráno — stále jste ospalí, avšak nemůžete říct, že spíte, poněvadž slyšíte zvuky v domě — partnera, jenž vaří čaj, bublání konvice nebo děti, které se chystají do školy. Zaznamenáváte tyto zvuky, ale ještě nejste zcela vzhůru. Nejasně, mlhavě, k vám tyto zvuky doléhají, jako byste od toho, co se okolo vás děje, byli velmi daleko. Máte pocit, že se vám to stále zdá. Není to sen, avšak nacházíte se ve stavu mezi spánkem a bdělostí.

Totéž se děje, když začnete meditovat. Člověk, který nemedituje, sní. Meditující člověk se začíná přesouvat od spánku k probuzení, nachází se v přechodném stavu. Štěstí pak nabývá totálně jiného významu: stává se kvalitnějším a méně kvantitativním, je více psychologické a méně fyziologické. Meditující člověk se více raduje z hudby, z poezie,

z tvoření. Takovíto lidé se těší z přírody, z její krásy. Radují se z ticha, těší je to, co je netěšilo nikdy předtím, a toto je daleko trvanlivější. Něco ve vás přetrvává, i když se hudba zastaví.

A není to úleva. Rozdíl mezi rozkoší a touto kvalitou štěstí spočívá v tom, že nejde o úlevu, je to obohacení. Stáváte se plnějšími, začínáte přetékat. Když posloucháte hezkou hudbu, něco se ve vaší bytosti spustí, začne se ve vás probouzet harmonie — stáváte se melodickými. Nebo tančíte a najednou zapomenete na své tělo. Vaše tělo přestane cokoliv vážit. Gravitace nad vámi ztratí svou moc. Znenadání se nacházíte v jiném prostoru: vaše ego není již tak pevné, tanečník se rozpouští a splývá s tancem.

Teď je jediný čas a tady jediné místo.

Najednou do vás sestoupí celé nebe.

To je blaženost. To je skutečné štěstí.

Toto je mnohem vyšší, mnohem hlubší než rozkoš, kterou získáváte z jídla nebo sexu. Toto má hloubku. Ani to však není konečné. K tomu, co je konečné, nejvyšší, dochází tehdy, když se zcela probudíte, když se stanete buddhou, když se vytratí veškerý spánek i snění — jakmile celá vaše bytost začne přetékat světlem a ve vašem nitru nezbude ani stopa po temnotě. Veškerá temnota se rozplyne a s touto temnotou se vytratí ego. Zmizí všechno napětí, veškerá úzkost, všechna muka. Prožíváte naprostou spokojenost. Žijete v přítomnosti — už žádná minulost ani budoucnost. Jste zcela teď a tady. Přítomný okamžik je vším. Teď je jediný čas a tady jediné místo. Najednou do vás sestoupí celé nebe. To je blaženost. To je skutečné štěstí.

Hledejte blaženost, je to vaše rodné právo. Nezůstaňte v džungli rozkoše, povzňte se výš. Vystoupejte ke štěstí

a pak k blaženosti. Rozkoš je zvířecí, štěstí lidské a blaženost božská. Rozkoš vás svazuje, spoutává, rozkoš je řetěz. Štěstí tento řetěz o něco prodlužuje, poskytuje vám částečně svobodu, avšak jenom částečně. Blaženost je naprostá svoboda. Začínáte stoupat, rostou vám křídla. Přestáváte být součástí hrubé země a stáváte se součástí nebe. Stáváte se světlem, stáváte se radostí.

Rozkoš je závislá na druhých. Štěstí nezávisí na druhých lidech v takové míře, avšak stále je od vás oddělené. Blaženost není závislá ani oddělená. Blaženost je samo vaše bytí, sama vaše podstata.

Od povrchu ke středu

Gautama Buddha řekl:

Existuje rozkoš a existuje blaženost.

Zřekněte se prvního, abyste získali druhé.

Meditujte o tomto výroku tak hluboce, jak je to jen možné, poněvadž toto prohlášení v sobě obsahuje jednu z nejzákladnějších pravd. Je zapotřebí, abyste pochopili následující čtyři slova, abyste o nich hloubali: prvním je *rozkoš*, druhým *štěstí*, třetím *radost* a čtvrtým *blaženost*.

Rozkoš je fyzická, fyziologická. Rozkoš je nejpovrchnější věc v životě, je to vzrušení. Může být sexuální nebo se týkat jiných smyslů, může jít o posedlost jídlem, avšak její kořen se nachází v těle. Tělo je váš okraj, váš obvod. Není to váš střed. A žít na okraji znamená, že jste vydáni na milost všemu, co se děje okolo vás. Člověk, který hledá rozkoš, je vydán na milost náhodě. Je jako vlny na hladině oceánu, jež závisejí na milosti větru. Jestliže vane silný vítr, vlny existují. Když vítr ustane, vlny zmizí. Jejich existence není nezávislá, jsou závislé — a vše, co je závislé na něčem zvnějšku, vytváří pouta.

Rozkoš závisí na druhých. Jestliže milujete nějakou ženu, je-li to vaše rozkoš, pak se tato žena stává vaším páнем. Milujete-li muže — pokud je to vaše rozkoš a cítíte-li se bez něho nešťastní, zoufalí a smutní — spoutali jste sami sebe. Postavili jste vězení, přestali jste být svobodní. Jestliže hledáte peníze a moc, budete závislí na penězích a moci. člověk, který neustále hromadí peníze, je-li jeho potěšením větší a větší množství peněz, bude čím dál tím nešťastnější. Je to proto, že čím více peněz má, tím více jich chce, a čím více jich má, tím větší má strach, že o ně přijde.

Je to meč, který má dvě ostří: první ostří je touha mít víc. Čím více požadujete, čím více toužíte, tím silnější máte pocit, že vám něco schází. Připadáte si prázdnější, dutější. Druhým ostřím tohoto meče je, že čím více vlastníte, tím více se obáváte, že by vám to někdo mohl vzít. Někdo vám to může ukrást. Banka může zkrachovat, politická situace v zemi se může změnit, může v ní zavládnout komunismus... vaše peníze jsou závislé na tisícero věcí. Peníze z vás nedělají pána, dělají z vás otroka.

Rozkoš je okrajová, a proto zákonitě závisí na vnějších okolnostech. Je to jen vzrušení. Jestliže je vaší rozkoší jídlo, z čeho se vlastně radujete? Jen z chuti — na okamžik, když se jídlo střetne s chuťovými buňkami na vašem jazyku, zakoušíte pocit, který si vykládáte jako rozkoš. Je to vaše interpretace. Dnes vám to může připadat jako rozkoš, avšak zítra už nikoliv. Budete-li jíst stejné jídlo každý den, vaše chuťové buňky na něj přestanou reagovat. Zakrátko jej budete mít po krk.

Takto se lidé stávají otrávenými — jeden den se ženete za nějakým mužem nebo ženou, a den nato se snažíte najít výmluvu, jak se téhož člověka zbavit. Téhož člověka — nic se nezměnilo! Co se mezitím stalo? Druhý vás nudí, poněvadž celá vaše rozkoš spočívala v tom, že jste objevovali nové. Nyní už ten druhý pro vás nový není, obeznámili jste

se s jeho teritoriem. Znáte jeho tělo, jeho křivky a povrch. A mysl opět prahne po něčem novém.

Mysl neustále dychtí po něčem novém. Takto vás bez přestání udržuje v budoucnosti. Nechává vás doufat, avšak nikdy vaše naděje nenaplní.

Mysl neustále dychtí po něčem novém. Takto vás bez přestání udržuje v budoucnosti. Nechává vás doufat, avšak nikdy vaše naděje nenaplní — nemůže. Mysl může vytvářet jen nové naděje, nové touhy.

Stejně jako na stromech rostou listy, rostou v mysli touhy a naděje. Toužili jste po novém domě a nyní jej máte - kam se poděla rozkoš? Zakusili jste ji jen na okamžik, když jste dosáhli svého cíle. Jakmile svého cíle dosáhnete, vaše mysl o něj ztratí zájem a opět spřádá nové pavučiny tužeb. Přemýšlí o jiných, větších domech. A tak je tomu se vším.

Rozkoš vás udržuje v neurotickém, roztěkaném stavu, v nepetržitém zmatku. Je tolik tužeb, které se dožadují vaší pozornosti, a žádnou z nich nelze uhasit. Jste obětí hejna šílených tužeb — šílených z toho důvodu, že je nelze uspokojit — a tyto tužby vás vláčejí různými směry. Prožíváte rozpor. Jedna touha vás vede doleva, druhá vás táhne doprava a současně se snažíte uspokojit obě dvě. Cítíte se rozpolceně, cítíte se rozděleně, máte pocit, že jste rozerváni. Máte pocit, že se rozpadáte na kousičky. Není za to zodpovědný nikdo jiný. Tuto situaci vytváří nesmyslné toužení po rozkoši.

Je to složitý fenomén. Nejste jediní, kdo hledá rozkoš - tutéž rozkoš hledají miliony lidí. To je důvod, proč dochází k velikému boji, rodí se konkurence, násilí a rozpoutávají se války. Všichni jsou nepřítelem všech, poněvadž všichni

se snaží dosáhnout stejného cíle — a ne všichni jej mohou dosáhnout. Z tohoto důvodu musí být vaše úsilí totální, musíte riskovat vše — a riskujete pro nic, protože když to, po čem toužíte, získáte, nezískáte nic. V této snaze promarníte celý svůj život. Ze života, který mohl být oslavou, se stane dlouhý, vleklý a zbytečný boj.

Jste-li takto pohlceni hledáním rozkoše, nemůžete milovat, neboť člověk, který hledá rozkoš, využívá druhé jako prostředek. A využívat někoho jako prostředek je jedním z nejméně morálních činů, jaký existuje, poněvadž každá bytost je cílem sama o sobě, nemůžete ji využívat jako prostředek. Pokud však hledáte rozkoš, musíte druhé využívat jako prostředky. Začnete být vychytralí, protože je to těžký boj. Nebudete-li vychytralí, budete podvedeni, a než vás podvedou druzí, musíte podvést vy je.

O Machiavellim toho lidé moc nevědí, a přesto ho následují -jako by byl Machiavelli blízko jejich srdci. Nemusíte ho číst, už se ho držíte.

Machiavelli* lidem, již hledali rozkoš, radil, že nejlepší obranou je útok. Nikdy nečekejte na to, až zaútočí druhý, to by už mohlo být příliš pozdě. Dříve než na vás zaútočí on, zaútočte vy na něho! To je nej lepší obrana. A lidé se toho drží, ať už Machiavelliho znají nebo ne.

Je to velmi zvláštní: lidé znají Krista, Buddhu, Mohameda, Krišnu, ale nikdo je nenásleduje. O Machiavellim toho moc nevědí, a přesto ho následují — jako by byl Machiavelli

* Niccolò Machiavelli (1469-1527) — florentský rodák a zakladatel moderní politické teorie. Je však známý zejména pro své dílo *Vladař*, které je mnohými chápáno jako kodex tyranie: „Cíl ospravedlňuje prostředky.“ — pozn. překl.

blízko jejich srdci. Nemusíte ho číst, už se ho držíte. Celá vaše společnost je založena na Machiavelliho principech, jsou na nich založeny všechny politické hry. Než vám někdo něco urve, urvete to vy jemu. Neustále buďte ve střehu. A jste-li neustále ve střehu, jste přirozeně napjatí, nervózní a ustaraní. Všichni jsou proti vám a vy jste proti všem.

Rozkoš tedy není a ani nemůže být smyslem života.

Druhé slovo, kterému je třeba porozumět, je štěstí. Rozkoš je fyziologická, štěstí psychologické. Štěstí je o trochu lepší, o špetku kultivovanější, o něco vyšší... avšak až tak se od rozkoši neliší. Můžete říct, že rozkoš je nižší druh štěstí a štěstí vyšší druh rozkoše — jsou to dvě strany jedné mince. Rozkoš je poněkud primitivní, zvířecí. Štěstí je o trochu kultivovanější, o něco lidštější. Je to však tatáž hra, hraná ve světě myslí. Mnohem více než fyziologické pocity vás zajímají psychologické pocity. V základě se však štěstí a rozkoš od sebe neliší.

Třetí slovo je radost. Radost je duchovní. Radost je naprosto jiná než rozkoš nebo štěstí. Nemá nic společného s ničím zevním, s druhými. Je to vnitřní jev. Radost nezávisí na okolnostech, je vaše. Není to vzrušení vyvolané věcmi, je to stav míru, klidu — je to meditativní stav. Radost je duchovní.

Buddha však nehovořil ani o radosti, poněvadž existuje jedna věc, jež přesahuje dokonce i radost. Buddha ji nazývá blaženost. Blaženost je totální. Blaženost není fyziologická, psychologická ani duchovní. Nezná nejednotu, nelze ji rozdělit. Z jednoho úhlu pohledu je totální a z jiného transcendentní. Buddha ve svém výroku používá jen dvě slova. Prvním z nich je *rozkoš*, která zahrnuje i štěstí. Druhým je *blaženost*, jež obsahuje štěstí.

Blaženost znamená, že se dotýkáte nejvnitřnějšího jádra své bytosti. Náleží k největší hlubině vaší bytosti, kde neexistuje dokonce ani ego, kde převládá jen ticho. Vy jste

zmizeli. V radosti částečně existujete, avšak v blaženosti nikoliv. Ego se rozpustilo, je to stav nebytí.

Buddha toto nazývá *nirvána*. Nirvána znamená, že jste přestali existovat. Jste jen nekonečnou prázdnotou podobně jako nebe. A v okamžiku, kdy se stanete touto nekonečností, vás naplní hvězdy a začne totálně nový život. Znovuzrodíte se.

Rozkoš je pomíjivá, závisí na čase, je dočasná. Blaženost není prchavá, je nadčasová. Rozkoš začíná a končí, blaženost trvá navěky. Rozkoš přichází a odchází, blaženost nikdy nepřichází ani neodchází — je již zde v nej vnitřnějším středu vaší bytosti. Rozkoš je potřeba urvat od někoho jiného — stane se z vás buď žebrák, nebo zloděj. Blaženost z vás dělá pána.

Blaženost není nic, co byste museli vymyslet. Blaženost musíte objevit. Blaženost je vaše nejvnitřnější podstata. Byla zde od samého počátku, pouze jste si jí nevšimli. Nevážili jste šiji. Nedívali jste se dovnitř.

Toto je jediné lidské utrpení — to, že se díváme směrem ven, hledáme a hledáme. Blaženost nemůžete nalézt venku, protože se tam nenachází.

Jednoho večera hledala Rabia — Rabia byla slavná sufijská mystička — cosi na silnici před svým malým domkem. Zapadalo slunce a čím dál tím víc se stmívalo. Okolo Rabie se sešlo několik lidí. Zeptali se jí: „Co to děláš? Co jsi ztratila? Co hledáš?“

Rabia odpověděla: „Ztratila jsem jehlu.“

Lidé řekli: „Zapadá slunce a najít tvou jehlu bude velmi obtížné, avšak pomůžeme ti. Kde přesně ti upadla? Cesta je totiž široká a jehla maličká. Budeme-li vědět, kde přesně ti upadla, bude snadnější ji najít.“

Rabia odpověděla: „Bylo by lepší, kdybyste se na to neptali, protože ta jehla mi neupadla tady na silnici, ale uvnitř domu.“

Lidé se dali do smíchu a zvolali: „Vždycky jsme si mysleli, že jsi tak trochu bláznivá! Jestliže ti upadla vevnitř, proč ji hledáš tady na silnici?“

Rabia odvětila: „Z jednoho prostého, logického důvodu: uvnitř domu je tma, zatímco tady je stále ještě trochu světla.“

Lidé se zasmáli a začali se rozcházet. Rabia je zavolala zpátky a pravila: „Poslouchejte! To je přesně totéž, co děláte vy. Já jsem jen následovala váš příklad. Hledáte blaženost ve vnějším světě, aniž byste si položili základní a nej důležitější otázku — kde jste ji ztratili? A já vám pravím, že jste ji ztratili uvnitř. Hledáte ji venku z prostého a logického důvodu, kterým je to, že vaše smysly jsou obráceny navenek a venku je o trochu více světla. Vaše oči se dívají ven, uši naslouchají tomu, co se děje venku, ruce se natahují ven. To je důvod, proč hledáte venku. Z vlastní zkušenosti vám však říkám, že jste blaženost neztratili zevně. Já jsem se ji venku snažila nalézt po mnoho, mnoho životů a v den, kdy jsem se obrátila do nitra, jsem byla překvapena. Nebylo nutné, abych hledala a pátrala — blaženost se stále nacházela v mém nitru.“

Blaženost je vaše nejvnitřnější jádro. Rozkoš si musíte vyprosít od druhých lidí, a tak je samozřejmé, že se stáváte závislými. Blaženost z vás dělá pána. Blaženost není něco, co se stane, blaženost je již zde.

Buddha říká: *Existuje rozkoš a existuje blaženost. Zřekněte se prvního, abyste získali druhé.* Přestaňte hledat venku. Hledejte uvnitř, obraťte se do nitra. Začněte pátrat a hledat ve svém nitru, ve své subjektivitě. Blaženost není předmět, který by bylo zapotřebí nalézt někde jinde. Je to vaše vědomí.

Na Východě jsme odjakživa nazývali nejvyšší pravdu *satčítánanda*. *Sat* znamená pravda, *čít* vědomí, *ánanda* blaženost. Jsou to tři aspekty téže reality. Toto je skutečná trojice, a ne Bůh Otec, Syn Ježíš Kristus a Duch svátý. To

není opravdová trojice. Skutečná trojice je pravda, vědomí a blaženost. Nejsou to tři oddělené jevy, ale jediná energie, která se projevuje třemi způsoby, jediná energie, jež má tři aspekty. Proto na Východě říkáme, že Bůh je *trimúrti* — Bůh má tři tváře. Toto jsou tři skutečné tváře — nikoliv Brahma, Višnu a Mahéš, ti jsou pro děti, pro lidi, již nejsou duchovně, metafyzicky zralí. Brahma, Višnu a Mahéš, Otec, Syn a Duch svátý — tyto názvy jsou pro začátečníky.

Pravda, vědomí, blaženost — to jsou nejvyšší pravdy. Na prvním místě je pravda. Když vstoupíte do své reality, uvědomíte si věčnou skutečnost *-sat*, pravdu. Jakmile se do své reality, do své pravdy, ponoříte hlouběji, uvědomíte si vědomí, nesmírné vědomí. Všechno je světlo, nic není temné. Vše je vědomí, nic není nevědomé. Jste prostě plamenem vědomí a nikde se nenachází ani sebemenší stín nevědomí. Pokud se ponoříte ještě hlouběji, naleznete nej vnitřnější jádro — totiž *ánandu*, blaženost.

Buddha říká: *Zřekněte se všeho, co jste až doposud považovali za důležité, podstatné.* Obětujte pro tuto nejvyšší skutečnost vše, poněvadž je to jediná věc, která vás naplní štěstím, jež do vaší bytosti vnese jaro... a vy rozkvetete tisícem květů.

Rozkoš vás mění v naplavené dříví. Rozkoš vás dělá vychytralejšími a mazanějšími, nikoliv moudřejšími. Stále víc a víc vás zotročuje, nepustí vás do království vašeho bytí. Díky ní budete čím dál tím vypočítavější, budete čím dál tím víc vykořisťovat druhé lidi. Promění vás ve větší politiky a diplomaty. Začnete druhé využívat jako prostředky. To je to, co lidé dělají.

Manžel říká své ženě: „Miluji tě,“ ale ve skutečnosti ji jen využívá. Manželka říká, že miluje svého muže, avšak pouze ho využívá. Manžel ji může využívat jako sexuální objekt a ona jeho jako zdroj finanční jistoty. Rozkoš ze všech činí mazanější a záludnější lidi. A jste-li vychytralí, přicházíte o blaženost nevinnosti, o blaženost být dítětem.

Ve společnosti Lockheed potřebovali součástku na výrobu nového letadla, a tak hledali po celém světě, kdo by jim ji dodal nejlépeji. Z Polska dostali nabídku, že jim tuto součástku vyrobí za tři tisíce dolarů. Anglie jim nabídla cenu šest tisíc dolarů. Nabídka z Izraele zněla devět tisíc dolarů. Hlavní technik Richardson, který byl za výrobu nového letadla zodpovědný, se rozhodl, že každou z těchto zemí navštíví, aby zjistil, proč se nabídky tak odlišují.

Polský výrobce mu to vysvětlil takto: „Tisíc dolarů stojí materiál, tisíc je na mzdy a tisíc jsou režijní náklady plus malý zisk.“

Poté, co si Richardson prohlédl v Anglii vyrobenou součástku, zjistil, že je téměř tak kvalitní jako polská. „Proč požadujete šest tisíc?“ zeptal se. „Dva tisíce stojí materiál,“ odpověděl mu Angličan, „dva tisíce práce našich dělníků a dva tisíce jsou na ostatní náklady a malý zisk.“

V Izraeli prošel zástupce Lockheedu uličkou do malého obchůdku, kde narazil na postaršího muže, jenž mu nabídl, že součástku zhotoví za devět tisíc dolarů. „Proč chcete tolik?“ zeptal se Richardson.

„No,“ odpověděl starý žid, „tři tisíce pro vás, tři tisíce pro mě a tři tisíce pro toho polského hňupa! „

Peníze, moc, sláva — to všechno vás činí vychytralejšími. Hledejte rozkoš a přijmete o svou nevinnost. A přijít o nevinnost znamená, že se připravíte o vše. Ježíš říká: buďte jako děti, protože jinak nevejdete do království nebeského. Má pravdu. Člověk, který hledá rozkoš, však nemůže být nevinný jako dítě. Musí být velmi chytrý, velmi mazaný, politický. Jen tehdy bude moci uspět ve vražedné konkurenci, jež existuje všude okolo. Všichni jdou všem po krku, nežijete mezi přáteli. Dokud této soutěživosti nezanecháme, svět se nebude moci změnit v přátelské místo.

Od samého počátku otravujeme tímto jedem rivalitu všechny děti. V okamžiku, kdy promují na univerzitě, jsou již zcela otráveni. Vsugerovali jsme jim představu, že mu-

sejí bojovat s ostatními, že v životě přežívá ten nej silnější. Život se tak nikdy nemůže stát oslavou.

Využívejte vše, co je vám v přítomném okamžiku k dispozici, ale nebuďte majetníci. Nečiňte si na nic nároky. Vám nic nepatří, vše náleží existenci.

Jestliže jste šťastni na úkor někoho jiného... a vy takto šťastni jste, jiný způsob neexistuje. Podaří-li se vám potkat nádhernou ženu a nějakým způsobem šiji přivlastnit, ukradli jste ji rukám druhých. Snažíme se, aby věci vypadaly tak nádherně, jak to jen jde, ale to je jen na povrchu. Ostatní lidé, kteří v té hře prohrají, budou rozzlobeni, budou zuřit. Budou čekat na příležitost, aby se pomstili, a dřív nebo později tato chvíle nastane.

Ať už v tomto světě vlastníte cokoliv, vlastníte to na úkor někoho jiného, na úkor rozkoše druhého člověka. Jinak to nejde. Pokud doopravdy nechcete být k nikomu nepřátelští, musíte zcela přestat pokoušet se o to, že si budete věci přivlastňovat. Využívejte vše, co je vám v přítomném okamžiku k dispozici, ale nebuďte majetníci. Nečiňte si na nic nároky. Vám nic nepatří, vše náleží existenci.

Prázdné ruce

Přicházíme s prázdnýma rukama a s prázdnýma rukama i odejdeme. Jaký má tedy smysl, abychom se mezitím pokoušeli získat tolik věcí? To je ale to, co známe, co nám svět diktuje: vlastní, ovládej, měj víc než ostatní. Mohou to být peníze, mohou to být ctnosti. Je jedno s jakou měnou obchodujete — může být pozemská nebo z jiného světa. Buďte ale velmi chytří, protože jinak vás někdo zneužije.

Zneužívejte a nenechte se zneužívat — toto je sotva zřetelné poselství, jež do sebe vsakujete s matčíným mlékem. Toto pojetí soutěživosti je základem každé školy, gymnázia i univerzity.

Pravý školský systém vás nebude učit, jak soupeřit, naučí vás spolupracovat. Nebude vás školit, jak bojovat a jak se dostat na první místo. Naučí vás, jak být tvořiví, láskyplní a blažení, aniž byste se srovnávali s ostatními. Nenacpe vám do hlavy, že šťastní můžete být jen tehdy, jste-li první -- to je naprostý nesmysl. Pouhá skutečnost, že budete první, vás neučiní šťastnými, a zatímco se budete snažit, abyste se dostali na první místo, budete tak trpět, že až tam dospějete, budete na utrpení zvyklí.

Ve chvíli, kdy se stanete prezidentem nebo ministerským předsedou, budete mít za sebou tolik utipení, že se stane vaši druhou přirozeností. Nevíte, jak žít jinak, jste nešťastní. Je ve vás hluboce zakořeněno napětí, žijete s úzkostí. Neznáte žádný jiný způsob, je to váš životní styl. Takže i přesto, že jste se ocitli na prvním místě, se máte stále na pozoru, jste úzkostliví a naplnění strachem. Vaši vnitřní kvalitu to nijak nemění.

Pravé školství vás nenaučí, jak být první. Naučí vás, jak se radovat ze všeho, co děláte — ne kvůli výsledku, ale pro činnost samu. Jako malíř, tanečník nebo hudebník...

Malovat můžete dvěma způsoby. Můžete malovat a soupeřit s ostatními malíři. Chcete být nejlepším malířem na světě, toužíte se stát Picassem nebo Van Goghem. Takto ale vaše malby budou průměrné, poněvadž vaši mysl nezajímá malování, zajímá ji, jak být první, jak se stát nejlepším malířem na světě. Nezapýváte se malováním hluboce. Neradujete se z něj, používáte je pouze jako odrazový můstek. Jednáte z ega a problém spočívá v tom, že pokud se skutečně chcete stát malířem, musíte se ega zcela zbavit. Abyste se doopravdy stali malířem, musíte ego odložit stranou. Jen tak vámi bude moci proudit existence. Jen tak se vaše ruce,

prsty a štetec mohou stát prostředkem. Pouze takto se může zrodit něco nesmírně nádherného.

*Ego nemůže světu přinést nic neobyčejného.
Neobyčejné vzniká jen ve stavu bez ega.*

Skutečná krása není nikdy vytvořena vámi, ale jen skrze vás. Existence proudí a vy jí jen umožňujete průchod. Svolujete k tomu, aby se to dělo, to je vše. Nepřekážíte tomu, toť vše.

Zajímáte-li se o výsledek, o konečný výsledek — o to, abyste se stali slavnými, abyste se stali nej lepším malířem na světě, abyste porazili všechny malíře, kteří kdy žili — nezajímáte se o malování. Malování je pro vás druhořadé. A je-li pro vás malování na druhém místě, je samozřejmé, že nemůžete namalovat nic originálního. Vaše malby budou obyčejné.

Ego nemůže světu přinést nic neobyčejného. Neobyčejné vzniká jen ve stavu bez ega. A to platí pro hudebníky, básníky i tanečníky. Týká se to všech.

Krišna v *Bhagavadgítě* říká, že vůbec nemáte myslet na výsledek. To je nesmírně krásné, hluboké a pravdivé poselství. Vůbec nemyslete na výsledek. Dělejte jen to, co děláte. Dělejte to totálně. Ztraťte se v tom, rozpusťte konatele v konaném. Nesnažte se *být* — nechejte své tvořivé energie plynout bez překážek. To je důvod, proč Krišna řekl Ardžunovi: „Neutíkej před válkou... protože útěk je jen hra ega. To, jak mluvíš, ukazuje, že prostě kalkuluješ — myslíš si, že pokud utečeš před válkou, stane se z tebe veliký světec. Místo toho, aby ses odevzdal celku, se bereš příliš vážně -jako by bez tebe k žádné válce nedošlo.“

Krišna říká Ardžunovi: „Buď prostě odevzdaný. Řkni existenci: ‚Použij mě tak, jak si přeješ. Jsem ti k dispozici,

jsem ti k dispozici bezpodmínečně/ Cokoliv se pak stane, bude skutečně pravé. Bude to intenzivní a hluboké. Bude se to dít pod vlivem věčnosti.“

Ježíš říká: „Pamatujte si, že poslední v tomto světě jsou ti, kteří budou první v království nebeském, a první jsou ti, již budou poslední.“ Ježíš vám dal nej důležitější zákon

- dal vám nevyčerpatelný, věčný zákon: přestaňte se snažit, abyste byli první. Zapamatujte si však jedno — je možné, že se to stane, protože mysl je tak mazaná, že dokáže překroutit každou pravdu. Můžete začít usilovat o to, abyste byli poslední. V takovém případě vám však uteče celá pointa. Začínáte totiž soutěžit znovu: „Musím být poslední,“ a pokud někdo jiný řekne: „Já jsem poslední,“ celý ten zápas, konflikt, se rozbíhá nanovo.

Kdysi jsem slyšel toto súfijské podobenství:

Velký císař, šáh Nádír, se modlil. Bylo časně ráno — slunce ještě nevyšlo, stále byla tma. Nádír se chystal dobýt další zemi, a tak se samozřejmě modlil k Bohu, aby mu požehnal a on zvítězil. Říkal: „Nejsem nikdo, jsem jen služebník — služebník tvých služebníků. Požehnej mi. Jedu do války místo tebe, toto je tvé vítězství. Nejsem nikdo, pamatuj, jsem pouze sluha tvých sluhů.“

Po jeho straně stál kněz, který mu pomáhal v modlitbě a sloužil jako prostředník mezi ním a Bohem. Najednou ve tmě uslyšeli další hlas. Byl to městský žebrák, jenž se také modlil a říkal Bohu: „Nejsem nikdo, jen služebník tvých služebníků.“

Král pravil: „Podívej se na něho! Je žebrák a říká Bohu, že není nikdo! Přestaň s tím nesmyslem! Kdo jsi, abys tvrdil, že nejsi nikdo? Já nejsem nikdo a nikdo jiný to nemůže říkat. Já jsem sluha Božích sluhů — kdo jsi ty, abys vykládal, že jsi služebník Božích služebníků?“

Je vám to teď jasné? Stále zde existuje soutěživost, stejná rivalita, tentýž nesmysl. Nic se nezměnilo. Je to tatáž vypočítavost: „Musím být poslední. Nesmím dovolit nikomu jinému, aby byl poslední.“ Jestliže nejste zrovna moc chápaví, pokud nejste velmi inteligentní, mysl tyto hry může hrát stále dokola.

Nikdy se nesnažte být šťastní na úkor jiného člověka. To je odporné, nehumánní. Je to násilí v pravém slova smyslu. Pokud si myslíte, že dosáhnete svatosti, budete-li druhé odsuzovat jako hříšníky, vaše svatost nebude nic jiného než novou hrou ega. Jestliže si myslíte, že jste svati, protože se pokoušíte dokázat, že druzí svati nejsou... To je to, čeho se dopouštějí vaši svati. Neustále se vychloubají svou svatostí, svou zbožností. Běžte za svými svátými a podívejte se jim do očí. Spatříte, jak moc vás odsuzují! Říkají, že půjdete do pekla. Odsuzují každého. Poslechněte si jejich kázání, všechna jejich kázání jsou odsuzující. A vy jejich odsuzování samozřejmě nasloucháte, poněvadž si uvědomujete, že jste ve svém životě udělali mnoho chyb, mnoho přehmatů. A tito svati odsuzují vše, takže není možné, abyste měli pocit, že jste dobří. Milujete jídlo — hřešíte. Nevstáváte časně ráno — jste hříšník. Nejdete spát brzy večer — pácháte hřích. Všechno uspořádali takovým způsobem, že je velmi obtížné, abyste nehřešili.

Ano, *oni* nejsou hříšníky. Chodí brzy spát a vstávají časně ráno... ve skutečnosti nemají na práci nic jiného! Nikdy neudělají žádnou chybu, protože nikdy nic nedělají. Jen sedí a jsou téměř mrtví. Jak však můžete být svati, jestliže něco děláte? To je důvod, proč se po celá staletí světci zříkali světa a utíkali před ním — zdá se totiž, že žít ve světě a současně být svátý, je nemožné.

Já tvrdím, že dokud nežijete ve světě, vaše svatost nemá vůbec žádnou hodnotu. Buďte ve světě a buďte svati! Je nutné, abychom svatost definovali jinak. Nežijte na úkor rozkoše druhých — to je svatost. Neničte štěstí ostatních,

pomáhejte jim, aby byli šťastní — to je svatost. Vytvářejte atmosféru, v níž se všichni budou moci trochu radovat.

Hledání

*Jestliže se snažíte nalézt štěstí, jedna věc je jistá:
nenaleznete jej. Štěstí je vždy vedlejší produkt.
Není přímým výsledkem hledání.*

Základní dvojnost

Nejdůležitější otázkou ze všech je tato: co je skutečné štěstí? A existuje možnost, jak jej dosáhnout? Je možné být doopravdy šťastným, nebo je vše pomíjivé? Je život jen sen, nebo je na něm i něco skutečného? Začíná zrozením a končí smrtí, nebo existuje něco, co zrození i smrt přesahujeme? Bez toho, co je věčné, možnost skutečného štěstí totiž neexistuje. Pokud jde o to, co je pomíjivé, štěstí bude vždy prchavé: v jednu chvíli bude zde, v jiné se vytratí a vy budete zanecháni v hluboké beznaději a temnotě.

Takto to funguje v běžném životě, v životě neprobuzeného člověka. Takový člověk prožívá okamžiky blaženosti a okamžiky utrpení. Všechno je promíchané, je to mišmaš. Chvilé, v nichž zakoušíte štěstí, nemůžete zadržet. Přicházejí i mizejí samy o sobě, nevládnete jim. A stejně tak se nemůžete vyhnout ani okamžikům utrpení — i ty jsou neodbytné. Dostavují se samy od sebe a samy od sebe zase odcházejí. Jste prostě oběť. Navíc ve chvílích mezi štěstím a neštěstím jste rozerváni na kusy. Nikdy nejste vyrovnaní.

Tato rozervanost na všechny možné dvojnosti... Dvojnost štěstí a neštěstí je nejzákladnější a nejpříznačnější, avšak kromě ní existuje tisícero dalších dvojností: dvojnost lásky a nenávisti, života a smrti, dne a noci, léta a zimy,

mládí a stáří a tak dále a tak dále. Nejzákladnější dvojnost, dvojnost, která představuje všechny ostatní dvojnosti, je však dvojnost štěstí a neštěstí. A vy jste rozervání vedví, jste taženi opačnými, zcela protilehlými směry. Nemůžete být v klidu, nacházíte se v ne-klidu.

Podle buddhů je člověk nemocný. Je tato nemoc absolutní, nebo ji lze překročit?

To je důvod, proč základní a nej důležitější otázka zní: co je skutečné štěstí? Štěstí, které známe my, zcela jistě skutečné není. Je jako sen a vždy se změní ve svůj protiklad. To, co v jednu chvíli vypadá jako štěstí, se v dalším okamžiku promění v neštěstí.

Fakt, že se štěstí mění v neštěstí, poukazuje na to, že tyto dva stavy nejsou oddělené — jsou dvěma stranami téže mince. A pokud máte zrovna jednu stranu mince, ta druhá se vždy skrývá za ní a čeká na příležitost, aby se mohla prosadit — a vy to víte. Jste-li šťastní, někde hluboko ve vašem nitru se ukrývá strach, že toto štěstí nebude trvat věčně, že se dříve nebo později rozplyne, že už se stmívá, že vás každou chvíli pohltí temnota, že toto světlo je jen zdánlivé - nemůže vám pomoci, nemůže vás převézt na druhý břeh.

Vaše štěstí není skutečným štěstím, ale jen skrytým neštěstím. Vaše láska není láskou, avšak jen maskou vaší nenávisť. Váš soucit není nic jiného než váš hněv — váš soucit není nic jiného než kultivovaný, sofistikovaný, vzdělaný, ušlechtilý a civilizovaný hněv. Vaše citlivost není skutečná citlivost, ale jen duševní cvičení, určitý postup a přístup, který nacvičujete.

Zapamatujte si, že celé lidstvo je vychováváno v představě, že ctnost lze cvičit, že je možné trénovat laskavost, že se lze naučit, jak být šťastní, že je možné zařídit, abyste byli šťastní, že je ve vašich silách, abyste si vypěstovali určitou povahu, jež vám přinese štěstí. Tato představa je ale chybná, naprosto chybná.

První, co je třeba pochopit, je, že štěstí nelze nacvičit. Je pouze nutné, abyste k němu svolili. Není to totiž nic, co byste vytvářeli. Cokoliv vytvoříte vy, bude menší a drobnější než vy. To, co vytvoříte, vás nemůže přesahovat. Obraz nemůže být větší než malíř sám, ani báseň nemůže přesáhnout svého autora. Vaše píseň musí být nutně menší než vy.

*Celé lidstvo je vychovááno v představě,
že se lze naučit, jak být šťastní, že je ve vašich
silách, abyste si vypěstovali určitou povahu,
jež vám přinese štěstí. Tato představa je ale
chybná, naprosto chybná.*

Budete-li se štěstí snažit nacvičovat, budete neustále v pozadí, se všemi svými nesmysly, se svými hrami ega, se svou nevědomostí a chaotickou myslí. Máte-li chaotickou mysl, není možné, abyste stvořili kosmos, abyste vytvořili milost. Milost vždy sestupuje z toho, co nás přesahuje. Je zapotřebí, abychom ji v nesmírné důvěře a totální odevzdanosti přijali jako dar. Ke skutečnému štěstí dochází ve stavu odevzdanosti.

My jsme však byli vedeni k tomu, abychom se snažili dosahovat, abychom byli ctižádostiví. Naše mysl byla vychována tak, aby se snažila dosahovat. Náš školský systém, naše kultura i náboženství jsou závislé na této základní představě, že člověk musí být ctižádostivý, že pouze ctižádostivý člověk bude moci dosáhnout naplnění. To se však nikdy nestalo a nikdy se to nestane. Naše nevědomost je ovšem tak hluboká, že tomuto nesmyslu stále věříme.

Žádný ctižádostivý člověk nebyl nikdy šťastný. Ambiciózní lidé jsou ve skutečnosti těmi nejnešťastnějšími lidmi na světě. I přesto naše děti neustále učíme, aby byly ctižádostivé: „Buď první, buď nej lepší a budeš šťastný!“

A viděli jste někdy někoho, kdo by byl nej lepší a současně šťastný? Byl Alexandr Veliký šťastný, když dobyl svět? Byl jedním z nej nešťastnějších lidí, jací kdy žili. Když spatřil, jakou blaženost zakouší Diogenes, začal žárlit. Žárlit na žebráka...?

Ambiciózní lidé jsou nejnešťastnějšími lidmi na světě. Ipřesto naše děti neustále učíme, aby byly ctižádostivé: „Bud' první, bud' nej lepší a budeš šťastný!“

Diogenes byl žebrák — neměl nic, dokonce ani miskou na žebrání. Buddha měl alespoň žebrací miskou a troje šaty. Diogenes byl nahý — a bez miskou na žebrání. Jednoho dne šel, ještě se svou miskou, k řece. Měl žízeň, bylo horko a chtěl se napít vody. Sotva došel na břeh, proběhl okolo něho funicí pes, skočil do řeky, pořádně se vykoupal a do sytosti napil. Diogenovi probleskla hlavou myšlenka: „Tento pes je svobodnější než já — nemusí s sebou vláčet miskou na žebrání. A jestliže může bez miskou přežít on, proč bych nemohl já? Tato miska je můj jediný majetek a neustále ji musím střežit, poněvadž by mi ji mohl někdo ukrást. Dokonce i v noci se musím jednou nebo dvakrát ujistit, jestli ji stále mám, nebo zda je už pryč.“ A tak Diogenes hodil svou miskou do řeky, poklonil se psovi a poděkoval mu za hluboké poselství, jež mu od existence přinesl.

Tento muž, který nic nevlastnil, probudil v Alexandrově mysli žárlivost. Alexandr musel být tak nešťastný! Řekl Diogenovi: „Jestliže mi Bůh daruje příští život, požádám ho: „Tentokrát ze mě prosím nedělej Alexandra, učíš mě Diogenem.“,

Diogenes se hurónsky rozesmál, přivolal psa — stali se totiž přáteli, začali žít spolu — přivolal psa a pravil: „Pošlou-

chej, co to plácáš za nesmysly? V příštím životě chceš být Diogenem! Proč v příštím? Nač to odkládat? Kdoví, jak je to s příštím životem? Nejistý je dokonce i zítřek, další okamžik je nejistý, natož pak příští život! Jestliže doopravdy chceš být Diogenem, můžeš jím být právě v tomto okamžiku, právě tady a teď. Zahod' své šaty do řeky a zapomeň na dobývání světa! Je to naprostá pitomost a ty to víš.

Přiznal jsi mi, že jsi nešťastný, přiznal jsi, že Diogenes prožívá mnohem lepší, blaženější stav. Proč tedy nebýt Diogenem právě teď? Lehni si na břeh řeky, kde se opalují! Vjdeme se na něj oba.“

Alexandr toto pozvání samozřejmě nemohl přijmout. Řekl: „Díky za pozvání. Teď to udělat nemůžu, ale v příštím životě... „

Diogenes se ho zeptal: „Kam jdeš? A co budeš dělat, až dobudeš celý svět?“

Alexandr odpověděl: „Pak budu odpočívát.“

Diogenes pravil: „To mi připadá naprosto absurdní — já totiž odpočívám právě teď!“

Jestliže není šťastný Alexandr, pokud není šťastný Adolf Hitler, nejsou-li šťastní Rockefellerovi a Carnegieovi — nejsou-li šťastní lidé, kteří mají všechny peníze na světě, pokud nejsou šťastní lidé, již mají všechnu moc na světě... Jen se podívejte na lidi, kteří dosáhli ve světě úspěchu, a hned se své představy úspěchu vzdáte. Komu Pán Bůh, tomu všichni svati. Ačkoli vám říkali, že komu Pán Bůh, tomu všichni svati, já říkám, že komu Pán Bůh, tomu všichni čerti.

Ačkoli vám říkali, že komu Pán Bůh, tomu všichni svati, já říkám, že komu Pán Bůh, tomu všichni čerti. Štěstí nemá s úspěchem nic společného.

Štěstí nemá s úspěchem nic společného. Štěstí nemá nic společného se ctižádostí, nemá nic do činění s penězi, mocí ani slávou. Štěstí je zcela jiná dimenze. Štěstí závisí na vašem vědomí, nikoliv na vašem charakteru. Připomenu vám to ještě jednou — vy nejste charakter, charakter je něco, co jste si vypěstovali. Můžete se stát světcem, avšak nebude-li vaše svatost ničím jiným než nacvičenou svatostí, nebudete šťastni. Takto se z lidí stávají světci. Katolíci, džinisté, hinduisté — jak se z těchto všech stávají svatí? Kousíček po kousíčku podrobně cvičí, kdy vstát, co jíst, co nejíst, kdy jít spát...

Nikoliv povaha, ale vědomí

Já na povahu vůbec nevěřím. Důvěřuji vědomí. Jestliže se člověk stane vědomějším, projde přirozeně transformací i jeho povaha. Tato transformace je však něco naprosto odlišného: není řízena myslí — je přirozená, spontánní. A kdykoliv je vaše osobnost přirozená a spontánní, je krásná sama o sobě. V opačném případě se můžete měnit... můžete se zbavit své zlosti — jak se jí ale zbavíte? Budete ji muset odložit do svého nevědomí. Můžete změnit jeden aspekt svého života, avšak vše, co potlačíte, se projeví někde jinde. Musí to tak být. Potok můžete sice přehradit kameny, avšak on začne téci někudy jinudy — nemůžete jej zničit. Hněv existuje, protože jste nevědomí, chamtivost existuje, poněvadž jste nevědomí, a ze stejného důvodu existuje i žárlivost a snaha přivlastnit si druhé.

Mě tedy nezajímá, jak změnit váš hněv. To by bylo, jako kdybyste prostřihávali listy stromu a doufali, že jednoho dne strom zmizí. To se však nestane. Právě naopak, čím více strom prostřiháváte, tím hustější bude jeho listí.

To je důvod, proč jsou vaši takzvaní svatí nej zkaženější lidé na světě. Jsou falešní a všechno pouze předstírají.

Ano, jestliže se díváte zvnějšku, vypadají svatě — jsou až příliš svati, sacharinoví, přeslazení, odporně sladcí, nechutní. Můžete pouze jít, vzdát jim svou úctu a rychle utéct. Ve společnosti vašich světců nemůžete žít ani dvacet čtyři hodin — unudili byste se k smrti! Čím více se jim přiblížíte, tím zmatenější, popletenější a rozpačitější budete, poněvadž spatříte, že na jedné straně se jim sice podařilo hněv zahnat, avšak ten se pouze přemístil do jiného aspektu jejich života.

Normální lidé se hněvají jednou za čas a jejich zloba trvá velmi krátce, rychle pomine. Za chvíličku se zase smějí, opět jsou přátelští. Nelížou si rány příliš dlouho. Hněv vašich takzvaných svátých je však takřka trvalá záležitost. Nevztekají se na nic konkrétního, zlobí se prostě jen tak. Potlačili svou zlost do té míry, že teď jsou jednoduše rozhněvaní, rozzuření. Bude se jim to zrcadlit v očích, všimnete si toho na jejich nosu, obličejí, na způsobu jejich života.

Lu Ting často večeřel v řecké restauraci, protože její majitel Papadopulos dělal opravdu vynikající rýži s kuřecím masem. Večer co večer si objednal „kulecí lyži“. Papadopulos se pokaždé mohl potřhat smíchy. Čas od času zavolal dva nebo tři přátelé, jen aby si poslechli, jak si Lu Ting objednává „kulecí lyži“.

Pýcha Číňana byla nakonec tak raněná, že aby se naučil správně vyslovovat „kuřecí rýže“, zaplatil si speciální hodiny výslovnosti.

Přišel do restaurace a z plna hrdla řekl: „Kuřecí rýži, prosím.“

Papadopulos nemohl uvěřit svým uším, a proto se zeptal: „Co jste to řekl?“

Lu Ting vykřikl: „Slyšel jsi, co jsem lekl, ty lecké plase!“

Nic moc se nezměnilo — z „kulecí lyže“ je teď „lecké plase“! Zavřete jedny dveře a okamžitě se otevřou jiné. Takto se přeměnit nelze.

Přetvořit svou povahu je snadné. Opravdová práce je transformovat vědomí, stát se vědomým — vědomějším, intenzivněji a náruživěji vědomějším. Jste-li vědomí, není možné, abyste se hněvali, není možné, abyste byli chamtiví, žárliví či ctižádostiví.

*Když zmizí všechen hněv, chamtivost, žárlivost,
chtíč a snaha přivlastnit si druhého, energie,
která byla až doposud na tyto emoce vázaná,
se uvolní a promění se ve vaši blaženost.*

Když zmizí všechen hněv, chamtivost, žárlivost, chtíč a snaha přivlastnit si druhého, energie, která byla až doposud na tyto emoce vázaná, se uvolní a promění se ve vaši blaženost. Přestane přicházet zvnějšku a začne se probouzet ve vaší bytosti, v jejích nejhlubších zákoutích.

Máte-li tuto energii k dispozici, stanete se receptivním polem, magnetickým polem. Přitahujete to, co vás přesahuje — stanete-li se magnetickým polem, všechna energie, kterou ve svém nevědomí mrháte, se soustředí, koncentruje ve vašem nitru. A jestliže se stanete jezerem energie, začnete přitahovat hvězdy, přitáhnete to, co vás přesahuje, budete přitahovat sám ráj.

Okamžik, v němž se vaše vědomí spojí s tím, co vás přesahuje, je okamžikem blaženosti, skutečného štěstí. Neví nic o neštěstí, je to ryzí štěstí. Netuší nic o smrti, je to ryzí život. Nemá potuchy o temnotě, je to ryzí světlo. Toto poznat je cíl. Gautama Buddha to hledal a jednoho dne po šestiletém úsilí toho dosáhl.

I vy toho můžete dosáhnout, ale dovolu, abych vám připomenul, že pokud říkám, že toho můžete dosáhnout, nevytvářím touhu po dosažení. Prostě oznamuji fakt: stanete-li se jezírkem nesmírné energie, nebudou-li vás rozptylovat

žádné světské záležitosti, stane se to. Spíše se to děje, než abyste to dělali. A je lepší nazývat to *blaženost* než *štěstí*, protože slovo *štěstí* vás nutí myslet si, že se tento stav podobá tomu, co pod pojmem *štěstí* znáte. To, co znáte jako štěstí, není nic jiného než relativní stav.

Benson si šel ke Krantzovi koupit oblek. Podařilo se mu najít oblek přesně v tom stylu, jaký chtěl. Sundal tedy sako z ramínka a vyzkoušel šije.

Krantz k němu přišel: „Ano, pane. To vám doopravdy sluší.“

„Může mi to sice slušet,“ odpověděl Benson, „ale vůbec mi to nesedí. Škrtil mě to v ramenech.“

„Vyzkoušejte si kalhoty,“ odvětil Krantz. „Ty jsou tak těsné, že na ramena úplně zapomenete.“

To, co nazýváte štěstím, je jen relativní. Stav, který štěstím nazývají buddhové, je něco absolutního. Vaše štěstí je relativní fenomén. To, čemu říkají štěstí buddhové, je něco absolutního, něco, co se nevztahuje k nikomu jinému. Není to nic, co byste porovnávali s někým jiným. Je to prostě vaše, je to váš vnitřní stav.

Honba za duhami

Americká ústava obsahuje velmi hloupou myšlenku. Prohlašuje, že hledat štěstí je lidské rodné právo. Lidé, kteří tuto ústavu sepsali, neměli představu, co vlastně píšou. Jestliže je lidským právem hledat štěstí, jak je tomu s neštěstím? Čí rodné právo je neštěstí? Tito lidé si vůbec neuvědomovali, že pokud se dožadujete štěstí, žádáte současně také neštěstí. A vůbec nezáleží na tom, zda o této skutečnosti víte nebo ne.

Říkám, že je to hloupá myšlenka, protože hledat štěstí nemůže nikdo. A pokud štěstí hledáte, jedna věc je jistá - nenaleznete je. Štěstí je vždy vedlejší produkt. Není pří-

mým výsledkem hledám. Dochází k němu, jestliže si na něj ani nevzpomenete — natož abyste je hledali. Dochází k němu náhle, zničehonic. Zabývali jste se něčím naprosto jiným.

Můžete sekát dřevo — sekát dřevo zcela jistě neznamená hledat štěstí, ale sekáte-li je v chladném svitu ranního slunce, čerstvým vzduchem se rozléhá zvuk sekery, která dopadá na dřevo... kusy polen létají všude kolem, ztropí hluk a pak za sebou zanechají ticho... Začínáte se potit a ovívání svěžím vánkem vnímáte chlad ještě intenzivněji než předtím. Najednou prožíváte štěstí, nezkratnou radost. A to jste jen sekali dřevo — a ústava se o sekání dřeva coby o rodném právu nezmiňuje. Kolik věcí byste do ní ale museli na druhou stranu zahrnout?

Nemůžu zapomenout na jeden den... Existuje několik věcí, které nedávají logický smysl a nemají žádný význam, ale z nějakého důvodu zůstávají ve vaší paměti. Nechápu proč, poněvadž se stalo milion mnohem důležitějších, mnohem významnějších věcí, a na všechny jste zapomněli. Několik bezvýznamných událostí však po sobě zanechalo stopu — netušíte proč, stále si je ale pamatujete.

Na jednu takovou věc si pamatuji. Vracel jsem se domů ze školy — chodil jsem do školy, která byla téměř kilometr a půl od mého domova. V polovině cesty rostla obrovská smokvoň. Každý den jsem okolo této smokvoně prošel ale spoň čtyřikrát -- ráno, když jsem šel do školy, v poledne, jakmile jsem se vracel domů na oběd, po obědě cestou zpět do školy a po škole cestou domů. Tisíckrát jsem tedy okolo tohoto stromu prošel, ale jednoho dne se něco stalo.

Bylo horko, a jak jsem se k této smokvoni přibližoval, potil jsem se. Prošel jsem pod ní a byl tam takový chládek, že aniž bych věděl proč, bezmyšlenkovitě jsem se na chvíli zastavil. Přistoupil jsem prostě blíže ke kmeni, posadil se u něj a vnímal jej. Nedokážu vysvětlit, co se stalo, avšak byl jsem tak neuvěřitelně šťastný, jako by se mezi mnou a smokvoni něco odehrávalo. Nemohlo to být tím chlad-

kem, protože jsem pod tímto stromem prošel již mnohokrát předtím, když jsem se potil. Několikrát jsem se tam také zastavil, ale nikdy jsem se k němu nepřiblížil, nedotkl se jej a neposadil se pod něj, jako bych navštívil starého přítele.

Tento okamžik pro mě stále září jako hvězda. Prožil jsem toho tolik, avšak tato chvíle nijak nezeslábla: stále je živá. Spatřím ji pokaždé, když se ohlédnu. Nebyl jsem si tenkrát zcela vědom, co se přihodilo, a nemůžu to tvrdit ani dnes, ale něco se odehrálo. Od toho dne jsem měl k tomuto stromu jistý vztah, který jsem nikdy před tím necítil, dokonce ani s lidskou bytostí. S touto smokvoni jsem dosáhl takové důvěrnosti jako s nikým jiným na celém světě. Začal jsem to dělat pravidelně: kdykoliv jsem okolo tohoto stromu procházel, na několik sekund nebo minut jsem se pod něj posadil a vnímal jej. Stále to vidím — něco mezi námi ustavičně rostlo.

V den, kdy jsem odešel ze školy a začal se stěhovat do jiného města, abych studoval na univerzitě, jsem se rozloučil se svým otcem, matkou, strýci i celou rodinou bez jediné slzy. Nikdy jsem nepatřil mezi lidi, již se snadno dají do pláče. V tentýž den, když jsem se loučil se smokvoni, jsem však plakal. Velmi dobře si to pamatuji. A zatímco jsem plakal, byl jsem si naprosto jistý, že i smokvoni kanou z očí slzy, třebaže jsem neviděl její oči ani slzy. Avšak vnímal jsem to — když jsem se dotkl kmene, cítil jsem smutek a cítil jsem požehnaní, sbohem. Bylo to naše poslední setkání, protože když jsem po roce vrátil, někdo smokvoň z pitomého důvodu porazil a odstranil.

Tímto nesmyslným důvodem bylo to, že město chtělo postavit malý památný sloup, a místo, kde smokvoň rostla, bylo nejkrásnější místo uprostřed města. Bylo to kvůli nějakému idiotovi, jenž byl dostatečně bohatý na to, aby vyhrál všechny volby a stal se předsedou místního výboru. Byl jím nejméně třicet pět let, což byla nejdelsí doba, po kterou byl někdo starostou města. Všichni byli s jeho předsednictvím

spokojeni, protože to byl neskutečný hlupák. Mohli jste si dělat, co jste chtěli a on do toho nijak nezasáhl. Mohli jste si postavit dům uprostřed ulice a on vás nijak neotravoval. Stačilo, abyste ho volili. Celé město s ním tedy bylo velmi spokojené, protože všichni měli obrovskou svobodu. Místní výbor, jeho členové, úředníci i tajemníci — všichni s ním byli spokojeni. Všichni chtěli, aby byl starostou navěky. Naštěstí i idioti musejí zemřít. Jeho smrt však byla neštěstím, protože lidé hledali místo, kde by mu postavili památník, a porazili tudíž smokvoň. Místo živého stromu tam teď stojí kus mramoru.

Hledat štěstí není možné. Podíváte-li se na své zkušenosti a vyberete-li chvíle, kdy jste byli šťastní — bude jich velmi poskrovnu -, zjistíte, že za sedmdesát let svého života jste prožili možná sedm okamžiků, jež je možné nazvat okamžiky štěstí. Pokud jste však prožili byť jediný šťastný okamžik, jedna věc je bez výjimek jistá: došlo k tomu, když jste se po tom nepídili.

Hledejte štěstí a můžete si být jisti, že je nenajdete.

S Ježíšem Kristem nesouhlasím v mnoha věcech — dokonce i ve věcech, jež vyhlížejí velmi nevinně — a pak to vypadá, že jsem na něho zlý. Říká: „Hledejte a naleznete. Proste a bude vám dáno. Tlučte a bude vám otevřeno.“ S tím nemohu souhlasit.

Hlupáci, kteří napsali americkou ústavu, byli zcela jistě ovlivněni Ježíšem Kristem — je to samozřejmé, všichni byli křesťané. Když napsali „hledání štěstí“, museli mít vědomě nebo nevědomě na mysli Ježíšův výrok: „Hledejte a naleznete.“ Já vám však pravím: hledejte štěstí a buďte si jisti, že je nikdy nenaleznete. Nehledejte a najednou se objeví.

Jenom přestaňte hledat a naleznete je — hledání totiž vyvolává úsilí mysli, zatímco nehledání je stav uvolnění. A šťastní můžete být pouze tehdy, jste-li uvolnění.

Ten, kdo hledá, není uvolněný. Jak by mohl být uvolněný? Nemůže si uvolnění dovolit. Jestliže se okolo sebe rozhlédnete, budete překvapeni — zjistíte, že lidé v chudých zemích jsou mnohem spokojenější než obyvatelé bohatých států. Ano, dokonce i v Etiopii, kde lidé umírají hladem, naleznete ty, již umírají, avšak netrpí ani nejsou sklíčení. Největší počet nešťastných lidí najdete v Americe. Je to zvláštní. Hledání štěstí je v Americe rodným právem. Žádná jiná ústava na světě se o tom nezmiňuje.

Americká ústava je naprosto vyšínutá. „Hledat štěstí?“ Nikomu se to nikdy nepodařilo a lidé, kteří to zkusili, byli velmi nešťastní a ztrápení.

Štěstí se *děje*. Možná z tohoto důvodu to nazýváte „šťestí“ — protože se to *děje**. Nemůžete to řídit, nemůžete to vyrobit ani připravit. Štěstí je něco, co přesahuje vaše úsilí, co přesahuje vás samé. Stačí však, abyste kopali jámu na zahradě, abyste v tom byli zcela pohlceni — aby celý svět včetně vás zmizel — a je zde.

Štěstí vás doprovází neustále. Nemá nic společného s počasím, nemá nic do činění se sekáním dřeva ani s kopáním díry na zahradě. Štěstí nemá nic společného s ničím. Je to jen uvolněný stav bez očekávání, je to stav, kdy je vaše bytost v souladu s existencí. A štěstí je zde, nepřichází ani neodchází. Nachází se zde ustavičně, stejně jako váš dech, tep či oběh krve ve vašem těle.

Štěstí je neustále zde. Pokud jej však hledáte, naleznete pouze neštěstí. Budete-li štěstí hledat, minete jej — to je to, co je neštěstí — míjení štěstí. Neštěstí a hledání jsou v určitém vztahu, je to partnerství. Jestliže „hledáte“, naleznete neštěstí. A americká ústava vnukla všem Američanům představu, že by měli „hledat“.

* *Štěstí* se anglicky řekne *happiness* a *dít se, přihodit se, stát se* je *to happen*. Osho tedy poukazuje na stejný kořen těchto slov — pozn. překl.

A oni hledají zoufale — peníze, moc, náboženství — a běhají po celém světě v naději, že naleznou někoho, kdo by je naučil, jak najít štěstí.

Vše, co je zapotřebí, je, abyste se vrátili domů a na všechno zapomněli. Dělejte něco, co nemá se štěstím nic společného. Malujte. Nemusíte se učit, jak malovat. Cožpak nedokážete stříknout barvu na plátno? To dokáže každé dítě. Jen šplíchněte barvy na plátno a je možné, že budete překvapeni: nejste malíř, a přesto došlo k něčemu překrásnému. Barvy se samy od sebe určitým způsobem promíchaly, a vzniklo tak něco, co nedokážete pojmenovat.

Moderní obrazy nenesou název, a mnoho maleb nemá dokonce ani rám, protože existence nemá žádný rám. Podívejte se z okna — uvidíte, že nebe je zarámované, avšak rám je součástí okna, nikoliv nebe. Nebe nemá rám. Existují tedy malíři, kteří nemalují dokonce ani na plátno. Malují na zdi, na podlahy, na stropy. Divná místa, avšak já jejich vhléd chápu. Jejich cílem není vytvořit obraz. Zajímá je spíše akt malování sám o sobě. Ten není na prodej. Jak můžete prodat svůj strop? Kdo by si jej koupil? Když jsou však zcela soustředěni, začne z nějakého neznámého koutu do jejich bytosti něco pronikat. Začnou prožívat bezdůvodnou radost.

Proto odmítám představu hledání. Aniž bych znal jméno člověka, který do americké ústavy napsal slovo *hledání*, aniž bych o něm cokoli věděl, mohu říci, že to musel být naprosto nešťastný člověk. Nikdy štěstí nezakusil. *Hledal* jej, a proto se pokusil dát každému Američanovi právo, jež si sám nárokoval. A za tři sta let takovou prostou věc nikdo nezkritizoval.

Nižinský*, jeden z nejvýznamnějších tanečníků na světě v průběhu celé historie... Co se mě týče, Nižinský je nejlep-

* Václav Fomič Nižinský (1890-1950) — ruský baletní tanečník a choreograf, který byl slavný pro svou taneční virtuozitu a hloubku a intenzitu svého projevu — pozn. překl.

ší tanečník, jakého kdy lidstvo zplodilo. Když tancoval, byl to zázrak. Čas od času vyskočil tak vysoko, že to popíralo gravitaci. Nebylo to možné, z pohledu vědy to nebylo možné. Takový obrovský, vysoký skok byl zcela v rozporu se zákony gravitace. Dokonce ani lidé, kteří na olympijských hrách závodí ve skoku dalekém, se nemohou Nižinskému rovnat. A co bylo ještě podivuhodnější, že když klesal zpět na zem, snášel se jako pírko. To bylo v rozporu se zákony gravitace ještě více, protože gravitace přitahuje tíhu lidského těla najednou, rychle. Vy byste na zem žuchli, dokonce je možné, že byste si zlomili i několik kostí! Nižinský však dopadal na zem stejně, jako padá uschlý list ze stromu: pomalu, líně, beze spěchu, poněvadž není kam jít. Možná že ještě lepším přirovnáním je říct, že Nižinský klesal jako pírko — list totiž padá o něco rychleji. Ptačí pírko je lehké, lehoučké. Když padá, tančí. Nižinský dopadal stejně. Když dopadl na pódium, nezval se žádný zvuk.

Znovu a znovu se ho lidé ptali: „Jak to děláte?“ Nižinský jim odpovídal: „Já to nedělám. Zkoušel jsem to dělat, ale kdykoliv jsem se o to snažil, nikdy se to nestalo. Čím více jsem se o to pokoušel, tím jasnější mi bylo, že je to něco, co nemohu nacvičit. Pomalu, pomaličku jsem si uvědomil, že se to děje, pokud se o to nesnažím, jestliže na to dokonce ani nemyslím. Když u toho nejsem, najednou zjišťuji, že je to zde, že se to děje. A jakmile se vrátím, abych přišel na to, jak k tomu došlo, přestane to existovat, je to pryč, a já jsem zpátky na zemi.“

Tento člověk věděl, že štěstí nelze hledat. Kdyby byl býval Nižinský mezi lidmi, kteří psali americkou ústavu, měl by námítky a řekl by, že *hledání* je naprosto chybné slovo. Řekněte prostě, že rodným právem všech lidí je štěstí, a nikoliv jeho hledání. Nejste lovec, jenž pronásleduje zvěř. V opačném případě se totiž budete po celý život hnát, pronásledovat stíny a nikdy ničeho nedosáhnete. Celý svůj život zcela promrháte.

Americká mysl se však touto představou řídí, a tak se Američané snaží něčeho dosáhnout v každé oblasti — v politice, obchodu či náboženství. Američané jsou neustále v pohybu, a v rychlém pohybu, protože pokud někam jdete, proč nejít rychle? Neptejte se, kam jdou, poněvadž to nikdo neví. Jedna věc je jistá — pádí, jak rychle jen umí, utíkají nejvyšší rychlostí, jaké jsou schopni dosáhnout. Co víc potřebujete? Utíkáte, utíkáte naplno. Naplňujete své rodné právo.

A tak lidé přecházejí od jedné ženy ke druhé a k další a k další, od jednoho muže ke druhému a pak k dalšímu, od jednoho byznysu k jinému, z jedné práce do druhé - a všichni usilují o štěstí. Je zvláštní, že se vždy zdá, že štěstí je zde a užívá si ho někdo jiný. Začnete tedy o něj usilovat. A jakmile se dostanete tam, kde si myslíte, že štěstí naleznete, zjistíte, že tam není.

Tráva na druhé straně plotu je vždy zelenější. Nesnažte se však plot přeskochit, abyste zjistili, jestli je tomu tak doopravdy. Radujte se z toho! Je-li tráva zelenější na druhé straně plotu, mějte z toho radost. Proč všechno zničit tím, že přeskočíte plot a zjistíte, že tráva na této straně je méně kvalitní, než byla na vaší?

Tráva na druhé straně plotu je vždy zelenější.

Nesnažte se však přeskochit plot, abyste zjistili,

jestli je tomu tak doopravdy. Radujte se z toho!

Je-li tráva zelenější na druhé straně plotu,

mějte z toho radost.

Lidé se však ženou za vším možným a myslí si, že jim to snad poskytne to, co jim schází.

Nepomůže vám nic. Můžete žít v paláci a budete stejně nešťastní, možná dokonce i více, než kdybyste žili ve staré

chatrči. Ve staré chatrči jste se alespoň mohli utěšovat skutečností, že jste nešťastní, jelikož žijete ve staré, plesnivě boudě. Mohli jste se vymlouvat, mohli jste si svou lakotnost, svou bídu a své utrpení ospravedlnit. Měli jste také naději, že jednoho dne si budete moci pořídit lepší dům

- pokud ne palác, tak alespoň dobrý, hezký, malý domek, který by vám patřil.

Naděje udržuje lidi naživu a jejich výmluvy a vysvětlení je nutí, aby to zkoušeli znovu a znovu. Americkou filozofií se stalo zkoušet to stále dokola a dokola. Existuje však několik věcí, kterých přes veškeré snažení nemůžete dosáhnout. Tyto věci se dějí jen tehdy, pokud vaše snažení naprosto ustane. Prostě se posadíte a řeknete si: „Co stačí, to stačí — už se nebudu snažit.“

Takto Gautama Buddha dosáhl osvícení.

Musel být prvním Američanem, poněvadž se snažil dosáhnout štěstí. Kvůli tomuto hledání se vzdal svého království. Buddha je piškopík v mnoha věcech, je první odpadlík. Vaši hipíci nejsou žádní odpadlíci. Abyste se mohli něčeho vzdát, musíte to nejdříve vlastnit. Buddha to měl a měl toho více než jakýkoliv jiný člověk. Byl obklopen těmi nejkrásnějšími ženami z celého království. Všechny jeho touhy byly uspokojeny: jedl nejlepší pokrmy, měl stovky služebníků, obrovské zahrady.

Buddha však pravil: „Zříkám se toho všeho. Nenašel jsem v tom štěstí. Buduje hledat, budu o něj usilovat, udělám vše, co budu muset, abych je našel.“

A šest let dělal to, co mohou dělat všichni. Navštěvoval všechny možné učitele, mistry, učence, mudrce i světce. A Indie je těmito lidmi přeplněna, takže je nemusíte hledat. Naleznete je prostě všude, kam se vrátíte. Jsou všude. Jestliže je nebudete hledat, najdou si oni vás. A zejména v době, kdy žil Buddha, byla tato situace ve svém nej větším rozkvětu. Za šest let nesmírného úsilí — strádání, půstů a jógových pozic — se nic nestalo. Až jednoho dne...

Niranjána je malá a nepřilíš hluboká řeka. Buddha se postil, strádal a mučil se všelijak, až zeslábl natolik, že když se šel vykoupat v řece, nemohl ji ani přejít. Nebyla veliká, avšak on byl tak slabý, že se na břehu udržel jen díky kořenu stromu, který rostl poblíž. Kdyby tam ten kořen nebyl, řeka by ho odnesla pryč. A jak se ho držel, dostal nápad: „Všichni mudrci říkají, že existence je jako oceán. Je-li existence jako oceán, pak vše, co dělám, je chybné, protože nemohu-li přejít tuto řeku, Niranjánu, jak překročím oceán existence? Vše, co jsem dělal, bylo jen plýtvání mým časem, životem, energií, ničením těla.“ Poté se mu nějak podařilo dostat se zpět na břeh, kde zanechal všeho úsilí a usedl pod strom.

Té noci — měsíc byl v úplňku — poprvé za šest let dobře spal, protože druhý den ráno nemusel nic dělat, neměl kam jít. Žádná praxe, žádné cvičení... dokonce nebylo nutné, aby vstal před východem slunce. Mohl spát tak dlouho, jak chtěl. Poprvé se cítil totálně osvobozen od veškerého úsilí, hledání a snažení.

Spal samozřejmě naprosto uvolněný a ráno, jakmile otevřel oči, spatřil, jak na nebi mizí poslední hvězda. Říká se, že s touto poslední hvězdou zmizel i Buddha. Celonoční odpočinek, mír, žádná budoucnost, žádný cíl, nic, co by musel dělat... poprvé přestal být Američanem. Ležel na zádech, se vstáváním nespěchal, a uviděl, že těch dlouhých šest let bylo jako noční můra. Byla to však minulost. Zmizela hvězda a zmizel i Siddhárta.

To byla zkušenost blaženosti, pravdy, transcendence, všeho toho, co hledáte, ale co vám uniká, poněvadž hledáte. Dokonce ani buddhisté nepochopili, jak je tento příběh důležitý. Je to nejdůležitější příběh z Buddhova života. Nic jiného se mu nemůže rovnat.

Budete však překvapeni... já nejsem buddhista a s Buddhou nesouhlasím v tisíci věcech, ale jsem první člověk za dvacet pět století, který na tento příběh klade důraz a poukazuje na něj. Je to totiž příběh, jenž vypráví o tom, jak

Buddha dosáhl osvícení. Buddhističtí kněží a mniši však tento příběh nemohou dokonce ani vyprávět, poněvadž jaká by byla jejich úloha, kdyby jej vyprávěli? Co dělají? Co učí, jaká cvičení, jaké modlitby? Jestliže lidem povíte o tomto příběhu, že se to všechno stalo poté, co Buddha zanechal všech možných náboženských nesmyslů, je přirozené, že se zeptají: „Proč nás tedy učíte, abychom všechny ty náboženské nesmysly prováděli? Jen proto, abychom jich jednoho dne mohli zanechat? A pokud s nimi musíme nakonec přestat, proč s nimi máme vůbec začínat?“

Kněze bude obtížné přesvědčit — zničilo by to celé jejich řemeslo, celou jejich profesi.

Stejným způsobem vás zalévá blaženost. Stejně vás zaplavává pravda. Zapotřebí je jen sedět, nic nedělat a čekat - ne na Godota, ale pouze čekat. Nečekejte na nic konkrétního, buďte prostě ve stavu očekávání a stane se to.

A protože se to *děje*, je naprosto správné, abychom to nazývali *štěstí*.

Kořeny utrpení

Lidé žijí v utrpení. A žijí v něm již po celá staletí. Jen zřídka naleznete člověka, který netrpí. Je to tak vzácné, až je to téměř neuvěřitelné. To je důvod, proč lidé nevěří, že lidské bytosti jako Buddha vůbec kdy existovaly. Nemohou tomu uvěřit — nemohou tomu uvěřit kvůli svému utrpení. Jejich neštěstí je tak obrovské a jsou jím pohlceni natolik, že nevěří, že by z něho vedla cesta ven.

Lidé si myslí, že buddhové jsou jen představa, že lidé jako Gautama Buddha jsou jen snový výplod lidstva. To je to, co říkal Sigmund Freud — že lidé jako Buddha jsou „vyslyšeným přání“. Přejeme si, aby to tak bylo, chceme se od utrpení osvobodit, toužíme po tom, abychom prožívali to ticho, mír a požehnání — ještě se to však nestalo. A Freud říká, že v to nemůžeme doufat. *Nemůže* k tomu do-

jít ze samé podstaty toho, jak se věci mají. Člověk nemůže, být šťastný.

Freudovi je nutné naslouchat velmi pozorně a hluboce. Nemůžete ho prostě jen tak zavrhnout. Freud měl jednu z nejpronikavějších myslí v dějinách lidstva, a pokud říká, že štěstí není možné, říká-li, že doufat ve štěstí znamená doufat v nemožné, opravdu to tak myslí. Tento závěr není závěrem filozofa. Dovedlo ho k němu pozorování lidského utrpení. Freud není pesimista, avšak poté, co zkoumal tisíce lidských bytostí a pronikl hlouběji do jejich psýché, uvědomil si, že člověk je stvořen tak, že má v sobě zabudovaný proces, který jej nutí, aby byl nešťastný. Může být přinejlepším spokojený, ale nikdy ne v extázi. Život můžeme v nejlepším případě učinit o něco pohodlnějším — prostřednictvím technologie, společenských změn, lepší ekonomické situace a podobných věcí — ale lidé budou stále stejně nešťastní. Jak by Freud mohl uvěřit, že člověk jako Buddha existoval? Taková vyrovnanost nám připadá jako sen. Lidstvo o Buddhovi sní.

Připadá nám to takto proto, že Buddha je tak vzácný, tak výjimečný. Není pravidlem.

Proč lidé prožívají tolik utrpení? A zázrak je, že všichni *chtějí* být šťastní. Nenaleznete jediného člověka, kteří by *chtěl* být nešťastný, a přesto jsou všichni nešťastní. Všichni chtějí být šťastní, blažení, vyrovnaní a tiší. Všichni se chtějí radovat, všichni chtějí oslavovat — zdá se však, že to není možné. Musí to mít nějakou hlubokou příčinu, tak hlubokou, že se k ní Freudova analýza nedostala, tak hlubokou, že k ní logika nemůže proniknout.

Je nutné pochopit jednu základní věc. Člověk chce být šťastný — a proto je nešťastný. Čím více toužíte po tom, abyste byli šťastni, tím víc budete trpět. Vypadá to jako naprostý nesmysl, ale v tomto tkví prvotní příčina. Porozumíte-li procesu, jakým lidská mysl pracuje, budete to schopni nahlédnout.

Člověk chce být šťastný, a proto vytváří utrpení. Pokud se chcete zbavit utrpení, budete se muset zbavit své touhy po štěstí — jestliže to uděláte, nikdo vás nebude moci učinit nešťastným. To je to, co Freudovi uniklo. Nepochopil, že příčinou utrpení může být sama touha po štěstí.

Jak k tomu dochází? Proč vůbec toužíte po štěstí? A jak na vás touha po štěstí působí?

V okamžiku, kdy toužíte po štěstí, přestáváte být v přítomnosti. Vzdálili jste se od existence, přesunuli jste se do budoucnosti, jež neexistuje, která ještě nenastala. Přesunuli jste se do snu. Sny vás nemohou nikdy uspokojit. Vaše touha po štěstí je sen a sen je neskutečný. Prostřednictvím neskutečného ještě nikdo skutečného nedosáhl. Nastoupili jste do nesprávného vlaku.

Touha po štěstí jednoduše poukazuje na to, že nejste šťastni právě v tomto okamžiku. Touha po štěstí prostě ukazuje, že jste nešťastná bytost. A nešťastná bytost si představuje, že jednou, jednoho dne dosáhne nějakým způsobem štěstí. Vaše představy vycházejí z utrpení. Nesou v sobě sám zárodek utrpení. Neštěstí vychází z vás, nemůže se od vás lišit. Je to vaše dítě — jeho obličej se bude podobat vašemu, vaše krev bude obíhat v jeho těle. Bude vašim pokračováním.

Dnes jste nešťastní. Představujete si, že zítra budete šťastní, avšak zítřek je projekce, projekce všeho, čím jste dnes. Jste nešťastní — zítřek bude vycházet z tohoto neštěstí a budete ještě nešťastnější. A protože budete prožívat ještě větší neštěstí, budete opět toužit po tom, abyste v budoucnosti byli šťastní. Chodíte tak v bludném kruhu: čím více jste nešťastní, tím více toužíte po štěstí, a čím více toužíte po štěstí, tím jste nešťastnější. Jste jako pes, který honí vlastní ocas.

V zenu pro to mají jistý výraz. Říkají, že je to jako *bičovat vůz*. Jestliže vaši koně stojí na místě a vy bičujete vůz, moc vám to nepomůže. Jste nešťastní a vše, o čem můžete

snít, co si můžete představit, vám přináší ještě větší neštěstí.

Nej důležitější tedy je, abyste přestali snít, abyste si nic nepředstavovali. Nej důležitější je být tady a teď. Ať se děje cokoli, buďte tady a teď — čeká na vás obrovský objev.

Tím objevem je, že nikdo nemůže být nešťastný tady a teď.

Byli jste kdy nešťastní tady a teď? Právě v tento okamžik — je možné, abyste byli nešťastní *právě teď**. Můžete vzpomínat na včerejšek, a můžete se tak stát nešťastnými. Můžete přemýšlet o zítřku a být nešťastní. Můžete však být nešťastní *právě teď*, právě v tento pulzující, tepající, skutečný okamžik? Bez jakékoliv minulosti, bez veškeré budoucnosti?

Utrpení si můžete přinést z minulosti, ze svých vzpomínek. Je možné, že vás včera někdo urazil a vy si v sobě stále nesete toto zranění, tuto bolest, a jste z toho nešťastní: proč - proč se vám to stalo? Proč vás ten člověk urazil? Vykonalí jste pro něho tolik dobrého, vždy jste k němu byli přátelšší a nápomocní — a on vás urazil! Hrajete si s něčím, co už neexistuje. Včerejšek je pryč.

Můžete být nešťastní také kvůli zítřku. Zítra utratíte své poslední peníze — kde potom budete bydlet? Co budete jíst? Zítra utratíte poslední peníze — a utrpení je zde. Přichází buď z minulosti nebo budoucnosti, avšak nikdy není tady a teď. Právě v tomto okamžiku, v přítomném okamžiku, není možné, abyste byli nešťastní.

*Radost je esence, ze které je stvořen vesmír.
Musíte se však dívat přímo před sebe, musíte se
dívat na to, co je přímo tady. Budete-li se dívat
stranou, přehlédnete to.*

Jestliže jste toto pochopili, může se z vás stát buddha. Nikdo vám na vaší cestě nebrání. Můžete zapomenout na všechny Freudy. Nejenže je možné, abyste v takovém případě byli šťastní, ale dokonce se to už děje. Máte štěstí přímo před nosem, ale protože se neustále díváte vpravo a vlevo, uniká vám.

Štěstí je tam, kde jste — ať jste kdekoliv, štěstí je s vámi. Obklopuje vás, je to přirozený jev. Je jako vzduch, jako nebe. Štěstí není třeba hledat, je to substance, z níž je stvořen sám vesmír. Radost je esence, ze které je stvořen vesmír. Musíte se však dívat přímo před sebe, musíte se dívat na to, co je přímo tady. Budete-li se dívat stranou, přehlédnete to.

Přehlížíte to vlastní vinou. Nejste schopni si toho všimnout, poněvadž uplatňujete chybný přístup.

Neustále nechávejte zemřít minulost, nikdy nemyslete na budoucnost a zkuste být nešťastní — nepodaří se vám to! Nemůžete být nešťastní. Váš neúspěch je zcela jistý, lze jej předpovědět. Nemůže se vám to podařit — bez ohledu na to, jak dokonale dokážete být nešťastní, ať jste vycvičení sebelépe, v *tomto* přítomném okamžiku nemůžete vytvořit utipení.

Touha po štěstí vás vede k tomu, abyste se dívali někam jinam, a štěstí samo vám tak uniká. Štěstí není zapotřebí vytvořit — je jen zapotřebí jej *uzříti*. Štěstí je již zde. Právě v tento okamžik můžete být šťastní, nesmírně šťastní.

Takto se to stalo Buddhovi. Byl synem krále, měl naprosto vše, a přesto nebyl šťastný. Byl čím dál tím nešťastnější — čím víc toho máte, tím jste nešťastnější. To je utrpení bohatých lidí. To je to, co se dnes děje v Americe: čím jsou lidé bohatší, tím jsou nešťastnější; čím více mají peněz, tím méně vědí co dělat.

Chudí lidé jsou si vždy jisti tím, co dělat: musejí vydělat peníze, musejí postavit pěkný dům, musejí si koupit auto a poslat děti na univerzitu. Neustále mají něco na programu.

Jsou zaneprázdnění. Mají budoucnost, mají naději: „Zítřka nebo pozítří...“ Stále jsou nešťastní, ale mají naději.

Bohatí lidé jsou nešťastní a rovněž jejich naděje se rozplynula. Jejich utrpení je dvojité. Nenačtete nikoho, kdo by byl chudší než bohatý člověk. Boháč je chudý dvakrát. Stále si představuje něco v budoucnosti, třebaže ví, že budoucnost mu nic nepřinese — poněvadž vše, co potřebuje, již má. Začne se trápit, jeho mysl je čím dál tím úzkostlivější a znepokojenější. Začne prožívat muka. To je to, co se stalo Buddhovi.

Buddha byl bohatý. Měl vše, co mohl mít. Začal být velmi nešťastný. Jednoho dne utekl ze svého paláce, opustil bohatství, nádhernou ženu a právě narozené dítě — utekl. Stal se z něho žebrák. Začal hledat štěstí. Šel za tímto guruem, za tamtím guruem. Každého se ptal, co má dělat, aby byl šťastný — a samozřejmě, že tisícero lidí bylo nachystáno dát mu právě svou radu a Buddha se podle všech těchto rad řídil. Čím víc však tyto rady poslouchal, tím byl zmatenější.

Vyzkoušel vše, co mu kdo řekl. Někdo pravil: „Cvič hatha jógu,“ a Buddha se stal hatha jóginem. Cvičil jógové pozice a cvičil je až do extrému. Nemělo to však žádný výsledek. Pomocí jógy možná získáte zdravější tělo, ale nečiní vás šťastnými. Pouhé lepší, zdravější tělo nemá žádný význam. Budete-li mít více energie, budete mít více energie na to, abyste se stali nešťastnými — stanete se však *nešťastnými*. Co s tím budete dělat? Jestliže budete mít více peněz, co s nimi budete dělat? Uděláte to, co umíte, a pokud jste nešťastní s malým obnosem peněz, větší množství vaše utrpení ještě prohloubí. Je to prostá matematika.

Buddha jógy zanechal. Šel za jinými učiteli, za rádža jóginými, kteří nevyučují žádné pozice, ale pouze mantry, monotónní recitování a meditace. Buddha vyzkoušel i rádža jógu, avšak ani ta nepřinesla žádný výsledek. Buddha totiž

hledal *doopravdy*. A hledáte-li doopravdy, nemůže vám pomoci nic, neexistuje žádný lék.

Průměrní lidé se zastaví kdesi cestou — nejsou to opravdoví hledající. Skutečný hledající je člověk, který dojde až na sám konec hledání, kde zjistí, že žádné hledání nemá smysl. Samo hledání je toužení—to si jednoho dne Buddha uvědomil. Opustil svůj palác, vzdal se světského majetku a jednoho dne, po šesti letech duchovního hledání, zanechal všeho hledání. S materiálním hledáním skončil již dříve a nyní opustil hledání duchovní. Tohoto světa se vzdal už předtím, teď opustil i ten druhý svět.

Naprosto se osvobodil od touhy... a v ten okamžik se to stalo. Ten okamžik se proměnil v požehnání. Všechno toužení ustalo, všechny naděje byly opuštěny a Gautama Sidháarta se stal Buddhou. Bylo to s ním odjakživa, ale díval se někam jinam. Bylo to s ním-uvnitř, venku, takto je stvořen vesmír. Je to blažené, je to pravda, je to božské.

Od agónie k extázi

*Radost znamená vstoupit do svého já.
Na počátku je to obtížné, namáhavé.
Na začátku budete muset čelit utrpení,
je to cesta, která vede horami.
Čím víc se však do svého já ponoříte,
tím sladší bude vaše odměna.*

Klíčem je pochopení

Musíte pochopit jednu věc: osvícení není útek před bolestí, ale její pochopení, porozumění vašim mukám, pochopení vašeho utrpení — není to kamufláž nebo náhražka, ale hluboký vhled: „Proč jsem nešťastný, proč prožívám takový strach, proč zakouším tolik úzkosti, co to ve mně vytváří?“ Jasně nahlédnout tyto příčiny vzniku utrpení znamená osvobodit se od nich.

Pouhý vhled do podstaty utrpení stačí k tomu, abyste se od něj osvobodili. A to, co zbude, je osvícení. Osvícení není něco, co by k vám přišlo. Je to stav, kdy jste dokonale pochopili bolest, neštěstí, úzkost a strach, a všechny tyto emoce se rozplynuly, poněvadž ztratily důvod, aby ve vašem nitru existovaly — to je osvícení. Tento stav vám poprvé přinese skutečné naplnění, opravdovou blaženost, nefalšovanou extázi. Teprve potom můžete srovnávat.

To, co jste nazývali „spokojeností“ předtím, nebyla spokojenost. To, čemu jste říkali „štěstí“, nebylo štěstí. Právě teď ale nemáte nic, s čím byste to mohli porovnat.

Jakmile vám dá osvícení zakusit, jak chutná skutečnost, zjistíte, že všechna vaše rozkoš i štěstí byly jen předivem, z něž jsou utkány sny — nebyly skutečné. To, co přišlo teď, zůstane navždy.

Pokuste se svému utrpení porozumět. Prožívejte je, ponořte se až na samo jeho dno a nalezněte jeho příčinu, zjistěte, proč existuje. Necht' se vaší meditací stane porozumění.

To je definice toho, co je skutečné: spokojenost, která přijde a nikdy vás již neopustí, je skutečná spokojenost. Spokojenost, jež přijde a zase odejde, není spokojenost, ale jen přestávka mezi dvěma utrpeními. Je to stejné jako nazývat přestávku mezi dvěma válkami *mír* — není to čas poklidu, ale jen přípravy na další válku. Je-li válka pozitivní válkou, čas mezi dvěma válkami je negativní válka, studená válka. Probíhá v podzemí, připravujete se na prudkou válku.

Vše, co přichází a odchází, je sen. Toto je definice. To, co přijde a již nikdy neodejde, je skutečnost.

Pokuste se svému utrpení porozumět. Prožívejte jej, ponořte se až na samo jeho dno a nalezněte jeho příčinu, zjistěte, proč existuje. Necht' se vaší meditací stane porozumění.

Pokuste se pochopit i svou spokojenost, své štěstí, a zjistíte, jak je povrchní. Jakmile si uvědomíte, že vaše štěstí je povrchní a vaše úzkost velmi hluboká — a že je to ve vašich rukou -, budete moci změnit celý způsob svého vědomí. Spokojenost se může stát celým vaším bytím, takže pro nespokojenost nezbude ani kousíček.

Vaše láska se promění ve váš život. A tak to zůstane. Čas bude ubíhat, ale to, čeho jste dosáhli, se bude prohlubovat. Bude se z toho rodit větší a větší množství květin, větší a větší počet písní. To je to, co nazýváme *osvícení*. Toto slovo pochází z Východu, avšak prožitek nemá s Východem ani se Západem nic společného.

Chléb a cirkus

To, co obvykle považujeme za radost, není radost. V nejlepším případě jde o zábavu. Je to jen způsob, jímž lze před sebou utíkat. Je to způsob, jak se opít, jak se v něčem utopit, abychom zapomenu na své utrpení, starosti, muka a strachy.

*To, co obvykle považujeme za radost,
není radost. V nejlepším případě jde o zábavu.
Je to jen způsob, jímž lze před sebou utíkat.*

Veškerá zábava je tedy pokládána za radost — avšak radost to není! Radost není, a ani nemůže být, nic, co přichází zvnějšku. Radost není, a ani nemůže být, nic, co je závislé na něčem jiném. Radost pochází z vašeho nitra. Je absolutně nezávislá — nezávislá na všech vnějších okolnostech. Radost není útek před sebou samým — je to skutečné setkání se svým já. Radost vzniká jen tehdy, když se vrátíte domů.

Vše, co tedy známe jako radost, je opačné, je to pravý opak: není to radost. Zábavu hledáte ve skutečnosti proto, že neprožíváte radost.

Jeden z největších ruských romanopisců Maxim Gorkij navštívil kdysi Ameriku. Američané mu ukazovali všelijaké věci, které vymysleli, aby se zabavili, jimiž se mohli nechat pohltnout. Muž, jenž měl na starosti Gorkého zájezd, si myslel,

že Gorkij bude velmi šťastný. Čím více toho však Maxim Gorkij viděl, tím byl nešťastnější a smutnější.

Průvodce se ho zeptal: „Co se děje? Copak tomu nerozumíte?“

Gorkij odpověděl: „Rozumím tomu, a proto jsem tak smutný. Tato země musí být velmi neradostná, protože jinak by lidé nepotřebovali tolik druhů zábavy.“

Zábavu potřebuje pouze člověk, který je neradostný. Čím je svět neradostnější, tím více potřebujeme televizi, filmy, Hollywood a tisíce dalších věcí.

Zábavu potřebuje pouze člověk, který je neradostný. Čím je svět neradostnější, tím více potřebujeme televizi, filmy, Hollywood a tisíce dalších věcí. Potřebujeme stále větší množství alkoholu, nové druhy drog, a to všechno jen proto, abychom utekli před tím, jací jsme ubožáci, abychom nemuseli čelit trýzni, kterou jsme my sami, ale abychom na to všechno nějak zapomněli. Tím, že na to zapomeneme, se však nic nezmění.

Radost tedy znamená vstoupit do svého já. Na počátku je to obtížné, namáhavé. Na začátku budete muset čelit utrpení, je to cesta, která vede horami. Čím víc se však do svého já ponoříte, tím sladší bude vaše odměna.

Jakmile se naučíte, jak se postavit svému utrpení, začnete být radostnější, protože utrpení se během tohoto procesu počne rozplývat a vy začnete být celistvější a celistvější.

Jednoho dne je utrpení zde a vy mu stojíte tváří v tvář - najednou přijde zlom: nahlédnete, že utrpení je od vás oddělené a vy jste odděleni od něj. Byli jste od něj vždy odděleni — byla to jen iluze, představa, s níž jste se ztotožnili. Nyní víte, že je to jinak, a výsledkem tohoto poznání je výbuch, exploze radosti.

Extáze je rebelantská

Všechny děti se rodí jako extatické. Extáze je přirozená. Není to něco, co by zakoušeli jen velcí mudrci. Je to něco, co si do tohoto světa přinášíme my všichni. Přichází š tím každý. Je to nejvnitřnější střed života. Je to součást bytí naživu. Život je extáze. Všechny děti si toto přinášejí do světa, ale hned potom se na ně vrhne společnost a začne ničit možnost extáze, začne děti činit nešťastnými, začne je vychovávat.

Ovládat můžete pouze nešťastného člověka.

Extatický člověk je svobodný. Extáze je svoboda.

Jste-li extatičtí, nikdo z vás nemůže udělat otroka.

Společnost je neurotická a nemůže dovolit, aby extatičtí lidé existovali. Extatičtí lidé jsou pro ni nebezpeční. Pokuste se tento mechanismus pochopit, věci se pak pro vás zjednoduší.

Extatického člověka nemůžete ovládat, není to možné. Ovládat můžete pouze nešťastného člověka. Extatický člověk je svobodný. Extáze je svoboda. Jste-li extatičtí, nikdo z vás nemůže udělat otroka. Není tak snadné vás zničit, nenecháte se přesvědčit, abyste žili ve vězení. Zachce se vám tančit pod hvězdami, budete se chtít procházet s větrem a povídat si se sluncem a měsícem. Budete potřebovat vše, co je obrovské, nekonečné, nesmírné a ohromné. Není vás možné zlákat, abyste žili v temné kobce. Nelze vás ztročit. Budete žít svůj život a dělat si to, co chcete.

Toto je pro společnost velmi obtížné. Bude-li příliš mnoho extatických lidí, společnost získá pocit, že se rozpadá na kusy, její struktura přestane držet pohromadě. Extatičtí

lidé budou rebely. Zapamatujte si, že extatického člověka nenazýváme *revolucionář*; říkám mu *rebel*. Revolucionář je člověk, který chce změnit společnost, ale současně ji touží nahradit jinou. Rebel je člověk, jenž chce žít jako jednotlivec a který si současně přeje, aby ve světě neexistovaly žádné zkostnatělé společenské struktury. Rebel nechce tuto společnost nahradit jinou, poněvadž se ukázalo, že všechny společnosti jsou stejné. Kapitalista, komunista, fašista, socialista- ti všichni jsou bratřenci, bratři. Je jedno, kdo to je. Společnost je společnost. Všechny církve prokázaly, že jsou stejné — hinduizmus, křesťanství, islám. Jakmile struktura získá moc, přestane se jí líbit, že jsou lidé extatičtí, protože extáze je proti strukturám.

Naslouchejte tomu a medituje o tom: extáze je proti strukturám. Extáze je rebelantská, nikoliv revolucionářská. Revolucionář chce jinou strukturu — strukturu, po které touží, chce svou vlastní utopii. Všechny struktury jsou však stejné. Revolucionář chce být u moci. Přeje si utlačovat, a ne být utlačován, touží vykořisťovat, a nikoliv být vykořisťován, chce vládnout, a ne být ovládán.

Rebel je člověk, který nechce být ovládán ani vládnout. Rebel touží po tom, aby ve světě neexistovala žádná vláda. Rebel je anarchista. Rebel důvěřuje přírodě, nikoliv strukturám, jež vytvořil člověk. Věří, že pokud přírodu necháme takovou, jaká je, vše bude nádherné. Vše je nádherné!

Tak obrovský vesmír funguje bez jakékoliv vlády. Zvířata, ptáci, stromy, vše funguje bez vlády. Nač člověk potřebuje vládu? Něco se muselo pokazit. Proč je člověk tak neurotický, že nemůže žít bez vládců?

*Nač člověk potřebuje vládu? Něco se muselo
pokazit. Proč je člověk tak neurotický, že nemůže
žít bez vládců?*

Je to začarovaný kruh. Lidé mohou žít bez vládců, avšak nikdy k tomu neměli příležitost — vládcí vám tuto příležitost nedají. Jestliže zjistíte, že můžete žít bez vládců, kdo potom bude chtít, aby vládli? Kdo je bude podporovat? V současnosti podporujete své nepřátele. Hlasujete pro ně. Dva nepřátelé stojí proti sobě v souboji o prezidentské křeslo a rozhodnutí je na vás. Oba jsou stejní. Je to, jako kdybyste se rozhodovali, v jakém vězení se chcete nechat uvěznit. A hlasujete s radostí — chtěl bych jít do vězení A nebo B, věřím republikánskému vězení, důvěřuji demokratickému vězení. Obojí je však vězení. A jakmile podpoříte vězení, to začne mít své vlastní zájmy. Potom vám již nedovolí zakusit, jak chutná svoboda.

Od samého dětství tedy máme zakázáno, abychom ochutnali svobodu, protože pokud zjistíme, co je svoboda, nebudeme souhlasit, nebudeme ustupovat — nebudeme ochotni žít v temné kobce. Raději zemřeme, než abychom dovolili, aby z nás někdo udělal otroky. Budeme sebevědomí.

Rebel samozřejmě nebude toužit po tom, aby získal moc nad ostatními lidmi. Jestliže příliš toužíte po tom, abyste získali moc nad drahými, je to známka neurózy. Ukazuje to prostě na skutečnost, že hluboko uvnitř jste bezmocní a máte strach, že pokud se nestanete mocnými, ostatní vás přemůžou.

Machiavelli říká, že nejlepší obrana je útok. Nejlepší způsob, jak se ochránit, je zaútočit jako první. Tito takzvaní politici po celém světě — na Východě i na Západě — jsou hluboko ve svém nitru slabochy, trpí pocity méněcennosti, mají strach, že pokud nezískají politickou moc, někdo je bude zneužívat — není tedy lepší zneužívat, než být zneužíván? Vykořisťovaný a vykořisťovatel jsou na stejné lodi - a oba veslují, udržují tuto loď nad vodou.

Jestliže dítě ochutná svobodu, nikdy se nestane členem žádné společnosti, církve, klubu či politické strany. Zůstane

jednotlivcem, bude svobodné a bude okolo sebe šířit vibrace svobody. Sama jeho bytost se promění v bránu ke svobodě.

Dítěti není umožněno, aby zakusilo svobodu. Pokud se zeptá své matky: „Mami, můžu jít ven? Slunce svítí, vzduch je svěží a já bych se rád proběhl okolo domu,“ matka okamžitě — nutkavě, chorobně — odpoví: „Ne!“ Dítě toho nechtělo moc. Chtělo se jen proběhnout v raním slunci, na čerstvém vzduchu, potěšit se ze slunečního svitu, vánku a společnosti stromů — nežádalo o nic! -, ale matka, vedená jakýmsi hlubokým nutkáním, řekne ne. Je velmi obtížné najít matku, která řekne ano, otce, jenž řekne ano. A dokonce i když řeknou ano, řeknou to velmi neochotně. Přestože řeknou ano, vyvolají v dítěti pocit viny, pocit, že je nutí, že dělá něco špatně.

Kdykoliv se dítě cítí šťastné, ať dělá cokoli, pokaždé někdo přijde a zastaví je — „Nedělej to!“ Dítě pozvolna dospěje k pochopení: „Vše, co mi dává pocit štěstí, je špatné.“ A dělá-li to, co mu nařizují ostatní, necítí se samozřejmě nikdy šťastné, protože to není jeho spontánní touha. Dojde tedy k závěru, že být nešťastné je správné, a být šťastné je špatné. Toto přesvědčení se do něho hluboce zaznamená.

Jestliže dítě zkusí rozebrat hodiny a podívat se dovnitř, pustí se do něho celá rodina: „Přestaň! Vždyť to rozbiješ.“ Buď hodné.“ Dítě se však jen chtělo podívat dovnitř, byla to vědecká zvědavost. Chtělo zjistit, proč hodiny tikají. Bylo to naprosto v pořádku. Hodiny nemají takovou cenu jako dětská zvědavost, jako zvídavá mysl dítěte. Hodiny jsou bezcenné — i kdyby je dítě zničilo, nezničí nic — jakmile však zničíte zvídavou mysl, zničíte toho velmi mnoho. Dítě nebude nikdy pátrat po pravdě.

Nebo je nádherně jasná obloha, nebe plné hvězd a dítě si chce hrát venku. Nastal však čas, aby šlo spát. Nechce se mu vůbec spát, je naprosto bdělé, velmi, velmi bdělé. Dítě je zmatené. Když je ráno ospalé, všichni mu říkají: „Vstá-

vej!“ Když z toho mělo radost, když bylo tak nádherné ležet v posteli, když se chtělo převalit a spát a snít ještě o chvilku déle, všichni byli proti: „Vstávej! Je čas vstát z postele.“ Nyní je zcela bdělé a chce se radovat z hvězd. Tento okamžik je velmi poetický, velmi romantický. Dítě je celé rozechvělé. Jak může jít v takovém stavu spát? Je tak vzrušené, touží zpívat a tančit, a rodiče ho nutí, aby šlo spát: „Je devět hodin. Je čas jít do postele.“ Je šťastné, že je vzhůru, ale rodiče ho nutí jít spát.

Jestliže si hraje, je donuceno, aby šlo ke stolu. Nemá hlad. Když má hlad, matka mu řekne: „Teď není čas k jídlu.“ Takto v něm bez ustání ničíme veškerý potenciál extáze, štěstí, radosti a nadšení. Dítěti připadá, že to, z čeho je spontánně šťastné, je špatné, a to, co ho vůbec nezajímá, je správné.

Jestliže sedí ve třídě a venku začne najednou zpívat pták, obrátí samozřejmě veškerou svou pozornost k tomu tvorovi — ne k učiteli matematiky, který stojí před tabulí s odpornou křídou v ruce. Učitel je však mocnější, politicky mocnější než pták. Pták sice nemá žádnou moc, ale je krásný. Pták přitahuje dětskou pozornost, aniž by dítěti musel zabouchat na hlavu: „Dávej pozor! Soustřeď se na mě!“ Ne — jednoduše, spontánně a přirozeně začne vědomí dítěte proudit z okna ven. Směřuje k ptákovi. Jeho srdce je u něho, ale dívat se musí na tabuli. Není na ní nic, nač by se stálo za to dívat, ale musí předstírat, že to dělá.

Štěstí je špatné. Pokaždé, když se dítě cítí šťastné, dostane strach, že něco bude špatně. Jestliže si dítě hraje se svým tělem, je to špatné. Pokud si hraje se svými pohlavními orgány, je to špatné. To je přitom jeden z nejextatictějších okamžiků v životě dítěte. Raduje se ze svého těla, je to vzrušující. Všechno vzrušení je však nutné potlačit, veškerá radost musí být zničena. Je to neurotické, ale společnost je neurotická.

Totéž, co provedli rodičům jejich rodiče, činí nyní svým dětem. Takto jedna generace ničí druhou. Takto přenášíme své neurózy z jedné generace na druhou. Z celé Země se stal blázinec. Zdá se, že nikdo neví, co je extáze. Extáze se ztratila. Stavíme hradby za hradbami.

Všiml jsem si, že když lidé začnou meditovat a pocítí náhlý vzestup energie, když se začnou cítit šťastně, okamžitě za mnou přiběhnou a řeknou: „Děje se velmi zvláštní věc. Cítím se šťastný, ale současně se bez jakéhokoliv důvodu cítím provinile.“ Provinile? I oni jsou zmatení. Proč by se měli cítit provinile? Vědí, že neudělali nic špatného. Kde vina vzniká? Vzniká z hluboko zakořeněného podminění, že radost je špatná. Být smutný je v pořádku, ale být šťastný je zakázáno.

Kdysi jsem žil ve městě, kde byl policejním komisařem můj přítel — byli jsme přáteli už od univerzity. Často za mnou přicházel a říkal: „Jsem tak nešťastný. Pomoz mi z toho ven.“

Odpovídal jsem mu: „Říkáš, že se z toho chceš dostat, ale já nevidím, že bys z toho chtěl ven doopravdy. Zaprvé, proč ses rozhodl pracovat na policejní stanici? Musíš být nešťastný a chceš, aby byli nešťastní i druzí.“

Jednoho dne jsem požádal tři své přátele, aby se rozešli do tří různých částí města, tančili a byli šťastní. Řekl jsem jim: „Prostě běžte a proveďte tento experiment.“ Samozřejmě že je do jedné hodiny pozatýkala policie.

Zavolal jsem policejnímu komisaři a zeptal se ho: „Proč jste zatkli moje přátele?“

Odpověděl: „Vypadá to, že tito lidé jsou blázni.“

Řekl jsem: „Udělali něco špatného? Ublížili někomu?“

Komisař odvětil: „Ne, nic takového. Opravdu, neprovedli nic špatného.“

„Proč jste je tedy pozatýkali?“

Odpověděl mi: „Oni ale tančili na ulicích! A smáli se.“

„Proč byste však měli zasahovat, jestliže nikomu neu-

bližovali? Proč byste je měli zastavit? Na nikoho neútočili, nevstoupili na cizí pozemek. Jen tancovali. Nevinní lidé, kteří se smějí.“

Odvětil: „Máš pravdu. Je to však nebezpečné.“

„Proč je to nebezpečné? Být šťastný je nebezpečné? Být extatický je nebezpečné?“ Pochopil to a okamžitě je pustil. Přiběhl za mnou a řekl: „Asi máš pravdu. Nejsem schopný dovolit si být šťastný — a nejsem schopný připustit, aby byl šťastný kdokoli jiný.“

Toto jsou vaši politici, vaši policejní komisařové, vaši soudci, porotci, vůdci, takzvaní svatí, kněží a papežové - toto jsou autority. Všichni mají veliký podíl na vašem neštěstí. Jsou na vašem neštěstí závislí. Jestliže trpíte, jsou šťastní.

Do chrámu se chodí modlit pouze nešťastný člověk. Vstoupí tam šťastný člověk, aby se modlil? Proč by to dělal?

Slyšel jsem, že Adolf Hitler jednou hovořil s britským diplomatem. Stáli ve třicátém patře mrakodrapu, a aby na něho Hitler udělal dojem, nařídil jednomu německému vojákovvi, aby skočil dolů. Voják bez sebemenšího zaváhání prostě vyskočil a samozřejmě se zabil. Britský diplomat tomu nemohl uvěřit, bylo to k nevíře. Byl z toho v šoku. Takové plýtvání? A bez jakéhokoliv důvodu? Aby ho Hitler ohromil ještě více, nařídil jinému vojákovvi: „Skoč!“ A voják se vrhnul z okna. A aby mu zaimponoval ještě víc, nařídil skočit třetímu vojákovvi.

V tom okamžiku se diplomat vzpamatoval. Vrhł se dopředu, zastavil vojáka a zeptal se: „Co to děláš, to zničíš svůj život jen tak bez důvodu?“ Voják odpověděl: „Kdo by chtěl, pane, žít v této zemi, které vládne šílenec? Kdo by chtěl žít s tímto Adolfem Hitlerem? Je lepší zemřít! To je svoboda.“

Jestliže jsou lidé nešťastní, připadá jim smrt jako svoboda. A pokud jsou nešťastní, jsou tak přeplněni vztekem,

hněvem, že touží zabít — i přesto, že existuje riziko, že budou zabiti oni sami. Politici existují, poněvadž jste nešťastní. To je důvod, proč může pokračovat Vietnam, Bangladéš či arabské země. Válka pokračuje. Zde nebo jinde válka pokračuje.

Je třeba pochopit, jak se věci mají — proč existují a jak jich můžete zanechat. Jestliže s nimi nepřestanete, pokud nepochopíte celý tento mechanismus, podmínění — hypnózu, v které žijete — jestliže se toho neujmete, nebudete to pozorovat a nezanecháte toho, nestanete se nikdy extatickými a nikdy nezapějete píseň, kterou jste sem přišli zazpívat. Zemřete, aniž byste zazpívali svou píseň. Zemřete, aniž byste zatančili svůj tanec. Zemřete, aniž byste kdy žili.

Skutečné, nebo symbolické?

Váš život je jen přání, není to skutečnost. Nemůže to být skutečnost.

Tato neuróza, jíž říkáte společnost, civilizace, kultura, školský systém, tato neuróza má sotva zřetelnou strukturu. Tou strukturou je toto: dává vám symbolické představy, takže realitu pozvolna zahalí mraky, přestanete vidět to, co je skutečné, a začnete lpět na tom, co skutečné není. Společnost vám například říká, abyste byli ctižádostiví. Pomáhá vám, abyste se stali ctižádostivými. Ctižádost znamená, že žijete v naději, váš život se odehrává zítra. Ctižádost znamená, že dnešek musí být obětován kvůli zítřku.

Dnešek je vše, co je. Přítomný okamžik je jediná chvíle, v níž existujete, jediný čas, v němž kdy budete existovat. Jestliže chcete žít, je to buď teď, anebo nikdy.

Společnost vás však činí ctižádostivými. Jste otravováni od samého dětství, kdy začnete chodit do školy, kde vás učí ctižádosti: zbohatni, získej moc, staň se někým. Nikdo vám neřekne, že možnost, jak být šťastní, již máte. Všichni vám tvrdí, že šťastní můžete být jen tehdy, pokud splníte určité

podmínky — budete-li mít dostatek peněz, veliký dům, veliké auto, to a ono — že jen potom budete moci být šťastní.

Štěstí s těmito věcmi nemá nic společného. Štěstí není podmíněno dosažením něčeho, štěstí je vaše přirozenost. Zvířata jsou šťastná i bez peněz. Nejsou žádnými Rockefelleri. A žádný z Rockefellerů není šťastný tak jako jelen či pes. Zvířata nemají žádnou politickou moc — nejsou ministerskými předsedy ani prezidenty — ale jsou šťastná. Stromy jsou šťastné, protože v opačném případě by přestaly kvést. Stále ale kvetou, jaro pokaždé přichází. Pořád tančí, neustále zpívají. Bez přestání vylévají své bytí k božím nohám. Jejich modlitba je nepřetržitá, jejich uctívání nikdy neutičí. Nechodí do žádného kostela, nemají potřebu. Bůh přichází za nimi. Bůh za nimi přichází v podobě větru, deště i slunečního svitu.

Jediný, kdo není šťastný, je člověk. Člověk totiž žije v touhách, a ne v realitě. Touhy jsou trik. Je to trik, jak rozptýlit vaši mysl. Skutečný život byl nahrazen životem symbolickým.

Všimněte si toho. Matka nemůže své dítě milovat tak, jak by si přálo, aby ho milovala, poněvadž je uvězněna ve své hlavě. Její život ji nenaplňuje. Její život je pohroma. Nepodařilo se jí rozkvést. Žila s ambicemi. Snažila se ovládat svého muže a přivlastnit si ho. Žárlila. Nebyla milující manželkou. Jak by mohla najednou milovat své dítě, jestliže nebyla milující manželkou?

Zrovna jsem četl knihu od R. D. Lainga. Poslal mi svoji knihu — *The Facts of Life**. Ve své knize odkazuje na experiment, v němž psychoanalytik klade mnoha matkám otázku: „Když se mělo vaše dítě narodit, očekávala jste ho

* Ronald David Laing (1927-1989) — britský psychiatr, který se zabýval léčbou duševních poruch, zejména pak psychózy. Jeho názory byly na svou dobu velmi revoluční a v rozporu s hlavním proudem. Jeho kniha *The Facts of Life (Životní fakta)* v češtině zatím nevyšla - pozn. překl.

skutečně s nadšením, byla jste ho připravena přijmout?¹⁴ Sestavil dotazník. První otázka zněla: „Počala jste své dítě náhodou, nebo to bylo vytoužené dítě?“ Devadesát procent žen odpovědělo: „Byla to náhoda, nechtěla jsem ho.“ Další otázkou bylo: „Když došlo k těhotenství, byla jste nerozhodná? Chtěla jste dítě, nebo jste uvažovala o potratu? Byla jste si jistá?“ Mnoho matek napsalo, že se mezi potratem a dítětem nemohly rozhodnout po celé týdny. Pak se dítě narodilo — nedokázaly se rozhodnout. Možná to záleželo i na jiných okolnostech — na náboženských důvodech, mohly by tak zhřešit a mít ze života peklo. Mohly být katoličkami a představa, že potrat je vražda, jim v tom zabránila. Mohlo to být i ze sociálních důvodů. Nebo chtěl dítě jejich manžel, případně po něm toužily coby po pokračování svého ega. Nemilovaly ho však. Jen zřídka se vyskytla matka, která řekla: „Ano, dítě bylo vítané. Cekala jsem na něho a byla jsem šťastná.“

Takto se tedy narodí dítě, jež není vítané — matka se od samého počátku nemohla rozhodnout, zda ho chce, nebo ne. Tato skutečnost musí mít zákonitě své následky. Dítě toto napětí musí cítit. Když se matka rozhodovala o potratu, muselo cítit bolest. Dítě je součástí matčina těla, vnímá každou vibraci. Nebo když matka přemýšlí, váhá a nemůže se rozhodnout, co má udělat, a co ne, dítě rovněž cítí třes a chvění - vznáší se mezi životem a smrtí. Pak se narodí a matka si myslí, že je to jen nehoda — užívala antikoncepci, vyzkoušela to i ono, avšak všechno selhalo a dítě je tu — takže je nutné je nějak snést.

Snášet někoho není totéž jako ho milovat. Dítěti se nedostává lásky od samého počátku. A i matka má pocit viny, poněvadž nedává tolik lásky, kolik by jí dávala normálně. Začne ji tedy nahrazovat. Začne dítě nutit, aby hodně jedlo. Nemůže naplnit jeho duši láskou, a tak se snaží nacpat jídlem jeho tělo. Je to náhražka. Můžete se jít podívat, jak to je. Matky jsou posedlé. Dítě říká: „Nemám hlad,“ a mat-

ky je nutí i nadále. Matky nemají s dětmi nic společného, neposlouchají je. Matky nahrazují — nemohou dávat lásku, a tudíž dávají jídlo. Pak dítě vyroste — nemohou mu dávat lásku, a tak mu místo toho dávají peníze. Peníze se stanou náhražkou lásky.

Dítě se naučí, že peníze jsou důležitější než láska. Jestliže nemáte lásku, nemáte důvod se strachovat. Musíte však mít peníze. Dítě bude chamtivé. Bude se hnát za penězi jako maniak. Láskou se sužovat nebude. Řekne: „Všechno pěkně popořádku. Nejdříve bych měl mít hodně peněz v bance. Musím mít takové a takové množství peněz. Teprve potom si budu moci dovolit lásku.“

Láska ale nepotřebuje peníze. Milovat můžete tak, jak jste. Pokud si myslíte, že láska vyžaduje peníze, a ženete se za nimi, jednoho dne je budete mít, a najednou se začnete cítit prázdní — všechna ta léta jste totiž promrhali hromaděním peněz. A nejenže jste je promrhali — všechny tyto roky byly roky bez lásky, takže jste ji ani trochu neprocvičili. Máte sice peníze, ale nevíte, jak milovat. Zapomněli jste řeč citění, řeč lásky, řeč extáze.

Ano, můžete si koupit krásnou ženu, ale to není láska. Můžete si koupit nej nádhernější ženu na světě, avšak to není láska. A tato žena za vámi nebude přicházet proto, že vás miluje, ale kvůli vašemu bankovnímu kontu.

*Peníze jsou symbol. Moc, politická moc, je symbol.
Není to skutečně, jsou to lidské projekce.*

Peníze jsou symbol. Moc, politická moc, je symbol. Není to skutečné, jsou to lidské projekce. Není to reálné, nemá to žádnou objektivitu. Tyto věci neexistují, jsou to jen představy nešťastné mysli.

Jestliže chcete být extatičtí, musíte se vzdát symbolů. Osvobodit se od toho, co je symbolické, znamená osvobodit se od společnosti. Osvobodit se od symbolického znamená stát se jednotlivcem. Abyste se osvobodili od toho, co je symbolické, budete se muset odvážit vstoupit do toho, co je skutečné. A skutečné je pouze to, co je skutečné — symbolické není skutečné.

Bytí a stávání se

Co je extáze? Něco, čeho je zapotřebí dosáhnout? Ne. Něco, co je nutné si zasloužit? Nikoliv. Něco, čím se musíte stát? Ne. Extáze je *bytí* a stávání se je utrpení. Pokud se budete chtít něčím stát, budete nešťastní. Stávání se je samou příčinou vašeho utrpení. Jestliže chcete být extatičtí, buďte extatičtí právě teď, tady a teď, v tuto chvíli. Můžete být šťastní v tomto okamžiku — nikdo vám v tom nebrání. Štěstí je tak zřejmé a snadné. Je to vaše podstata. Nesete je v sobě. Dejte mu jen šanci, aby se mohlo rozvíjet, aby mohlo rozkvést.

*Extáze je bytí a stávání se je utrpení.
Pokud se budete chtít něčím stát, budete
nešťastní. Jestliže chcete být extatičtí,
buďte extatičtí právě teď, tady a teď, v tuto chvíli.*

Zapamatujte si, že extáze nevychází z hlavy. Extáze pramení ze srdce. Extáze se netýká myslí, ale pocitů. A vy jste byli zbaveni pocitů, byli jste od nich odříznuti. Nevíte, co pocity jsou. Dokonce i pokud řeknete: „Cítím,“ jen si myslíte, že cítíte. Řeknete-li: „Cítím se šťastný,“ pozorujte to, prozkoumejte to, a zjistíte, že si *myslíte*, že jste šťastní. Dokonce i pocity musejí projít myslí. Musejí podstoupit její

cenzuru. Pocity jsou dovoleny, jen pokud je mysl schválí. Jestliže je myšlení neschválí, jsou zatlačeny do podvědomí, do sklepa vaší bytosti a zapomenuty.

Vycházejte více ze srdce a méně z hlavy. Hlava je jen vaší součástí, zatímco srdce, ve smyslu, v jakém toto slovo používám já, je celou vaší bytostí. Srdce je vaše totalita. Kdykoliv jste tedy v něčem totální, pramení vaše činnost z pocitů. Kdykoliv děláte něco jen částečně, vychází vaše jednání z hlavy.

Pozorujte malíře, který maluje — a to je rozdíl mezi skutečným umělcem a technikem. Je-li malíř jen technik, jenž ví vše o technice malby, který má *know how*, který zná všechno o barvách, štětcích a plátnech a jenž absolvoval uměleckou školu, bude pracovat z hlavy. Bude technik. Bude malovat, ale nebude v tom totálně ponořen. Potom se podívejte na skutečného umělce, který není technikem. Takový malíř bude malováním pohlcen, bude jím opit. Nebude malovat pouze rukou a nebude malovat jen z hlavy. Bude malovat celou svou bytostí — na procesu malování se budou podílet jeho útroby, jeho nohy, krev i kosti, jeho morek, bude se na něm podílet naprosto vše. Můžete to pozorovat, můžete to vidět, můžete cítit, že je v tom totálně ponořen a ztracen. Nic jiného neexistuje. Je opilý. V tom okamžiku přestává existovat. Není konatelem. Hlava je konatel. Ve chvíli, kdy je do malování totálně pohroužen, přestává být konatelem. Je jen průchodem, jako by jeho prostřednictvím maloval celek.

Narazíte-li na tanečníka — skutečného tanečníka, nejen na toho, kdo se předvádí — spatříte, že netančí, ne. Tančí v něm něco, co ho přesahuje. Je tím totálně pohlcen.

Pokaždé, když něco děláte totálně, jste extatičtí. Jestliže něco děláte částečně, budete nešťastní, protože část bude oddělena od celku. Bude ve vás rozpor — nesoulad, napětí a úzkost.

Pokud milujete z hlavy, výsledek vaší lásky nebude extatická zkušenost. Meditujete-li z hlavy...

Chodíval jsem plavat do řeky. Miloval jsem to. Vždy když jsem se vrátil zpět, jeden z mých sousedů si mě prohlížel a viděl, že prožívám velikou extázi. Jednoho dne se mě zeptal: „Co se děje? Pokaždé tě vidím, jak jdeš plavat do řeky, a zůstaneš tam celé hodiny. Jdu s tebou, protože ty vypadáš tak šťastně.“

Odpověděl jsem: „Prosím tě, nechod'. Celá pointa ti uteče a řeka bude velmi smutná. Ne, nechod', poněvadž sama tvoje motivace ti bude na překážku. Budeš plavat, ale stále budeš přemýšlet, kdy začneš zakoušet ten pocit štěstí. A to se nestane nikdy, poněvadž k tomu dochází jen tehdy, když *neexistuješ*“

Z plávání se může stát meditace, běh se může stát meditací -jestliže *neexistujete*, může se meditací stát cokoliv. Extáze je spojená se srdcem, s totálností. *Srdcem* myslím vaši totální, organickou jednotu.

Tančete dnes, nikoliv zítra. Tančete tady a teď a nechejte tanec, aby vycházel z vaší totality. Oddejte se tomu, staňte se opilcem.

Ano, radost je šílená. A jen šílenci si ji mohou dovolit. Normální rozumný člověk je tak chytrý, tak mazaný a vypočítavý, že si radost nemůže dovolit, poněvadž ji nemůže ovládat. Jako jsem řekl, že radostného člověka nemůže ovládat společnost, řeknu i toto: svou radost nemůžete ovládat, svou extázi nemůžete kontrolovat. Chcete-li mít vše pod kontrolou, nebudete se nikdy radovat, budete jen nešťastní. Ovládat je možné pouze neštěstí — může je ovládat společnost, nebo dokonce i vy.

Ano, radost je šílená. A jen šílenci si ji můžou dovolit. Normální rozumný člověk je tak chytrý, tak mazaný a vypočítavý, že si radost nemůže dovolit, poněvadž ji nemůže ovládat.

Přichází za mnou mnoho lidí, již mi říkají, že by se rádi zbavili svého trápení, ale tito lidé nejsou ochotni vzdát se kontroly. Chtějí kontrolovat i radost. Neustále chtějí mít vše pod kontrolou. V každé situaci chtějí být pánem, šéfem. To není možné. Šéf musí odejít. Radost může ve vaší bytosti vybuchnout jen tehdy, když se zbavíte veškeré kontroly. Radost žádnou kontrolu nezná, radost je divoká.

Extáze je divoká, nemůžete ji ovládat. Musíte se vzdát kontroly. Do extáze musíte skočit, musíte se vrhnout do její propasti — a tato propast nemá dno. Padáte, padáte a padáte a nikdy nedopadnete na dno, protože radost nemá konce. Je to nekonečný, věčný proces. Radost je tak obrovská, jak byste ji mohli kontrolovat? Sama tato představa je pošetilá.

Jestliže budete tančit jako šílenci, zpívat jako blázni, radovat se bez jakékoliv kontroly, nebudete-li u toho přítomni - pokud bude vaše radost natolik úplná a přetékající, že vás zaplaví a vzdáte se veškeré kontroly — stane se zázrak. Smrt začne tančit s životem, poněvadž zmizela veškerá dvojnost. Jestliže jste rozdělení, dvojnost existuje. Nejste-li rozdělení, dvojnost se rozplyne.

Pokud jste rozštěpeni, je rozštěpen celý svět. Váš rozpor se promítá na plátno univerza. Nejste-li rozštěpeni — jestliže jste celiství, jednotní, organiční a orgazmiční — veškerá dvojnost mizí. Život a smrt pak nejsou dvěma — nejsou to protiklady, ale doplňky, jež spolu tančí ruku v ruce. Dobro a zlo nejsou dva — tančí spolu v náručí. Hmota a vědomí nejsou dva. To je to, co se děje ve vašem nitru: duše tančí s tělem, tělo tančí s duší. Nejsou dvěma. Jsou jedním. Jsou naprosto sjednocené, jsou projevem jednoho jediného. Tělo není nic jiného než viditelná duše a duše není nic jiného než neviditelné tělo.

*Moudrý člověk je současně i blázen — musí jím být
-poněvadž bláznovství a moudrost tančí spolu.
Skutečný mudrc, opravdový světec, je rovněž lump.
Musí jím být, nelze se tomu vyhnout.*

Bůh se nenachází kdesi na nebesích. Je právě teď a tady
- ve stromech, v kamenech, ve vás, ve mně, ve všem. Bůh
je duše existence, neviditelné, nejvnitřnější jádro. To, co je
uvnitř, tančí s tím, co je venku. Božské tančí s pozemským.
Posvátné tančí s pekelným a hříšník tančí se světcem.

Když se stanete jedním, veškerá dvojnost se rozplyne.

To je důvod, proč říkám, že moudrý člověk je současně
i blázen — musí jím být — poněvadž bláznovství a moudrost
tančí spolu. Skutečný mudrc, opravdový světec, je rovněž
lump. Musí jím být, nelze se tomu vyhnout. Bůh a ďábel
od sebe nejsou odděleni. Zamysleli jste se kdy nad slovem
ďábel! Toto slovo pochází ze stejného kořene jako *božský**

Kořen těchto slov je stejný. Obě mají svůj původ v san-
skrtském kořenu *divá*, ze kterého pochází slovo *déva*, z to-
hoto *divine* a z *divine* pak *devil*.

Hluboko uvnitř je strom jednotný. Má mnoho větví, jež
se pohybují mnoha směry, a miliony listů, ale ponořte se
hlouběji a přistoupíte k jednomu, jedinému stromu.

Když tančíte, vše tančí společně s vámi. Ano, staré pří-
sloví má pravdu: pokud pláčeš, pláčeš sám; jestliže se smě-
ješ, směje se s tebou celý svět. Jste-li nešťastní, jste oddě-
lení.

Neštěstí vás odděluje, oddělení vás činí nešťastnými.
Jsou to spojené nádoby, je to jeden balík. Pokaždé když jste
nešťastní, se najednou oddělíte. To je důvod, proč si ego
nemůže dovolit být šťastné. Budete-li šťastní, ego přesta-

* *Ďábel* se anglicky řekne *devil*, *božský*, *divine* — pozn. překl.

ne existovat — přestanete být oddělení. Egoistický člověk nemůže svolit k tomu, aby byl extatický. Jak by si mohl dovolit být extatický? V extázi se ego rozplyne. A to je příliš. Raději zůstane nešťastný. Najde si tisíc důvodů, proč se trápit, jen aby pomohl egu přežít.

Všimli jste si toho někdy? Jste-li šťastní, vaše ego se rozplyne. Když jste šťastní, máte najednou hluboký pocit, že vy a celek jste jedno. Pokud strádáte, toužíte být sami. Jestliže jste šťastní, chcete sdílet.

Když byl nešťastný Buddha, odešel do džungle, utekl ze světa. Co se stalo po šesti letech? Jakmile dosáhl extáze, vrátil se zpět, zpět na tržiště. Vše, čeho dosáhl, musel sdílet.

Trpíte-li, jste jako semeno. V extázi se stáváte květinou a musíte svou vůni šířit ve větru.

V mírnější podobě to můžete pozorovat i ve svém životě. Jste-li nešťastní, zavřete za sebou dveře a nechcete se vidět se svými přáteli. Odmítáte kamkoliv jít, nechcete se ničeho účastnit. Říkáte: „Nechejte mne o samotě. Nechejte mne, prosím, být.“ Jestliže se někdo stane velmi, velmi nešťastným, spáchá sebevraždu. Jaký to má smysl? Co je sebevražda? Sebevražda je jen úsilí o to, odejít ze světa tak daleko, aby se člověk nemohl vrátit. Je to nevratný útěk do absolutní samoty, takže se již nemůžete vrátit. To je sebevražda.

Slyšeli jste někdy o člověku, který by spáchal sebevraždu, když byl šťastný, když prožíval extázi, když tančil? Ne, jakmile se objeví tanec, vyrazíte kupředu, otevřete dveře, svoláte přátele, zavoláte sousedy a řeknete: „Přijďte, pořádam oslavu — pojďme tančit a radovat se. Chci toho tolik sdílet a chtěl bych vás tím obdarovat.“¹¹ A ať k vašim dveřím přijde kdokoliv, pozdravíte ho a přivítáte. Ve chvíli, kdy jste šťastní, jsou všichni vítáni. Když jste nešťastní, nejsou vítáni dokonce ani ti, kdo byli vítáni vždycky.

Pokud tančíte, stává se tancem celá existence. Existence je již tancem. Hinduisté říkají, že je to *rasalíla* — Bůh tančí a okolo Boha tančí hvězdy, Měsíc, Slunce i všechny planety.

Toto je tanec, který probíhá bez přestání, ale zakusíte jej teprve tehdy, až se naučíte, jak tančit, až si osvojíte řeč extáze.

Ve druhé světové válce bojoval voják, jenž na bitevním poli vždycky zahodil pušku a rozeběhl se, aby sebral každický kousek papíru, který uviděl. Tento papír pokaždé dychtivě prozkoumal a pak smutně zakýval hlavou a odhodil jej zpět na zem. Posléze byl hospitalizován, a protože ztratil hlas, jeho nutkání zůstalo neobjasněno a stále přetrvávalo. Osamoceně se potuloval po chodbách psychiatrického oddělení a i nadále se zřejmou nadějí zdvihal útržky papíru, aby je opět s nevyhnutelným smutkem odhodil. Vzhledem k tomu, že byl prohlášen za neschopného služby, obdržel jednoho dne propustku z annády. Když se na ni podíval, opět začal mluvit. „To je ono!“ křičel v extázi. „To je ono!“

Extáze je nejvyšší svoboda. Člověk prostě v radosti křičí: „To je ono! To je ono! Heuréka! Našel jsem to!“

Je paradoxní, že abyste to našli, nemusíte nikam chodit. Je to již zde. Je to samo vaše jádro, vaše bytí. Jestliže se je rozhodnete hledat, můžete je nalézt právě v tomto okamžiku. Nemusíte to odkládat ani o zlomek sekundy. Sžíravá žízeň vám může otevřít dveře. Naléhavá potřeba vás může právě teď osvobodit.

Chápání kořenů utrpení

Odpovědi na otázky

Proč nezanecháme svého trápení, nevědomosti a neštěstí? Jak mohou být lidské bytosti šťastné a blažené?

Trápení vám může poskytnout mnoho věcí, které vám štěstí dát nemůže. Štěstí vám toho ve skutečnosti může mnoho vzít. Štěstí si vezme vše, co jste kdy měli, vše, čím jste kdy byli. Štěstí vás zničí. Utrpení vyživuje ego, zatímco štěstí je v podstatě stav bez ega. To je problém, samo jádro problému. Z toho důvodu je pro mnoho lidí obtížné, aby byli šťastní. Je to důvod, proč miliony lidí po celém světě musejí žít v bídě... rozhodli se žít v bídě. Dává vám to velmi, velmi vytříbené ego. Jestliže jste nešťastní, *jste*. Pokud jste šťastní, *nejste*. Trpíte-li, máte hrany ostré jako krystal, jste-li šťastní, rozpíváte se.

Jestliže tomuto porozumíte, všechno se vám vyjasní. Strádání z vás činí někoho zvláštního. Štěstí je univerzální, není na něm nic výjimečného. Stromy jsou šťastné, zvířata jsou šťastná i ptáci jsou šťastní. Celá existence je šťastná - až na člověka. Tím, že trpí, se stává velmi zvláštním, neobyčejným.

Díky utrpení můžete přitahovat pozornost ostatních lidí. Vždy když se trápíte, se vám lidé věnují, soucítí s vámi

a milují vás. Všichni se o vás začnou starat. Kdo by chtěl ublížit člověku, který trpí? Kdo by na něho žárlil? Kdo by se k němu choval nepřátelsky? To by bylo velmi ubohé.

*Strádání z vás činí někoho zvláštního.
Štěstí je univerzální, není na něm nic výjimečného.*

O nešťastného člověka se lidé starají, věnují se mu a mají ho rádi. V utrpení se skrývá váš velký osobní zájem. Jestliže manželka není zkroušená, manžel má tendenci na ni zapomenout. Pokud se trápí, manžel si nemůže dovolit zanedbávat ji. Je-li nešťastný manžel, seběhne se okolo něho celá rodina - manželka, děti — všichni o něho mají starost. To udílí velikou útechu. Člověk nemá pocit, že je sám — má rodinu, přátele.

Jste-li nemocní, sklíčení nebo nešťastní, navštěvují vás přátelé, aby vás utěšili. Pokud jste šťastní, titíž přátelé vám začnou závidět. A jestliže budete skutečně šťastní, zjistíte, že se proti vám postavil celý svět.

Šťastného člověka nemá nikdo rád, poněvadž šťastný člověk zraňuje ega druhých lidí. Lidé si začnou myslet: „Takže ty jsi šťastný a my se stále plazíme v temnotě, utrpení a pekle. Jak se opovažuješ být šťastný, když my všichni tak strašně trpíme!“

Svět se skládá z nešťastných lidí a nikdo nemá dostatek odvahy na to, aby proti sobě poštvál celý svět. To je příliš nebezpečné, příliš riskantní. Lepší je držet se neštěstí — tak jste stále součástí davu. Jste-li šťastní, jste jednotlivec, jste-li nešťastní, jste součástí davu — hinduista, muslim, křesťan, Ind, Arab či Japonec.

Šťastní? Víte, co je štěstí? Je to hinduista, křesťan nebo muslim? Štěstí je prostě štěstí. Člověk se přenesení do jiného světa. Přestane patřit do světa, který stvořila lidská mysl,

přestane náležet k minulosti, ohavné historii. Přestane být zcela součástí času. Jste-li doopravdy šťastní a blažení, čas se rozplyne, prostor přestane existovat.

Albert Einstein pravil, že v minulosti si vědci mysleli, že existují dvě reality — prostor a čas. Einstein však řekl, že tyto dvě reality nejsou dvěma — jsou to dva aspekty jedné reality. Z tohoto důvodu vytvořil slovo, jediné slovo *časoprostor*. Čas není nic jiného než čtvrtý rozměr prostoru. Einstein nebyl mystik, protože jinak by zavedl také třetí realitu - transcendentální realitu, která není časem ani prostorem. Tato realita existuje; já ji nazývám *svědek*. A jakmile existují tyto tři reality, máte celou trojici. Máte celý koncept *trimúrti*, tři božích tváří. Takto máte všechny čtyři rozměry. Realita je čtyřrozměrná — tři rozměry prostoru a čtvrtý rozměr času.

Existuje však ještě něco jiného, co nelze nazvat pátým, rozměrem, protože to pátý rozměr ve skutečnosti není. Je to celek, jenž vše přesahuje. Jste-li blažení, začnete vstupovat do toho, co vše přesahuje. Není to společenské, není to tradiční, s lidskou myslí to nemá vůbec nic společného.

Vaše otázka je významná: „Co je tato připoutanost k utrpení?“

Existují důvody, proč tato připoutanost existuje. Prozkoumejte svoje utrpení, pozorujte je a sami zjistíte, jaké jsou tyto důvody. Potom prozkoumejte ony vzácné okamžiky, kdy si dovolíte, abyste se těšili z radostného bytí, a podívejte se, jaký je mezi tím rozdíl.

Všimnete si několika věcí — jste-li nešťastní, jste konformisty. Společnost to miluje, lidé si vás váží, vzbuzujete velikou úctu. Můžete se dokonce stát světcem — proto jsou všichni vaši světci nešťastní. Utrpení mají velkými písmeny vepsáno ve tváři, v očích. Protože jsou nešťastní, jsou zcela proti radosti. Veškerou radost odsuzují jako požitkářství, jakoukoliv možnost radosti odsuzují coby hřích. Jsou nešťastní a přáli by si, aby byl nešťastný celý svět. Za světce

mohou být ve skutečnosti považováni pouze v nešťastném světě! Ve šťastném světě by museli být hospitalizováni, museli by podstoupit psychiatrickou léčbu. Jsou patologičtí.

Viděl jsem mnoho světců a zabýval se životy světců v minulosti. Devadesát devět ze sta jich prostě není normální -jsou neurotičtí, či dokonce psychotičtí. Těšili se však veliké úctě — a pamatujte, že se těšili úctě pro své utrpení. Čím více utrpení prožili, tím více byli uctíváni. Existovali světci, kteří se každý den bičovali, a lidé se okolo nich scházeli, aby obdivovali toto veliké strádání, asketismus a pokání. Největší z nich byl ten, jenž měl rány po celém těle — takovíto lidé byli považováni za světce! Existovali světci, již si vypíchlí oči, poněvadž očima vidíme krásu, což vzbuzuje touhu. Lidé si jich vážili, poněvadž si vypíchlí oči. Oči jim byly darovány, aby se mohli dívat na krásu existence. Oni se však rozhodli, že budou slepí. Žili svati, již si odřízli genitálie, a i ti se těšili veliké, nesmírné úctě, jen proto, že měli sebezničující sklony a byli k sobě krutí. Tito lidé byli psychicky nemocní.

Prozkoumejte své utrpení a všimnete si několika podstatných věcí. Neštěstí vám dává úctu. Lidé jsou k vám přátelštější, milejší. Jste-li nešťastní, budete mít více přátel. Je to velmi podivný svět, něco s ním je zcela v nepořádku. Nemělo by to tak být, šťastný člověk by měl mít více přátel. Buďte však šťastní, a lidé na vás budou žárlit, přestanou se s vámi přátelit. Budou mít pocit, že je podvádíte — máte něco, co jim není k dispozici. Proč jste šťastní? Postupem doby jsme se tedy naučili skrytému mechanismu, jak potlačovat štěstí a dávat najevo utrpení. Stalo se to naší druhou přirozeností.

Tento mechanismus musíte opustit. Naučte se, jak být šťastní, naučte se, jak si vážit šťastných lidí a jak jim věnovat více pozornosti. Prokážete tak lidstvu velikou službu. Nesympatizujte přespráti s lidmi, kteří jsou nešťastní. Je-li někdo nešťastný, pomozte mu, ale nesympatizujte s ním.

Nepodporujte jeho představu, že utrpení je něco hodnotného. Zřetelně mu dejte najevo, že mu pomáháte, ale že to není z úcty, ale jen proto, že je nešťastný. Neděláte nic jiného, než se ho snažíte dostat z utrpení, poněvadž utrpení je ohavné. Dejte mu pocítit, že neštěstí je odporné, že být nešťastný není žádná ctnost, že tím lidstvu neprokazuje dobrou službu.

Nesympatizujte přespříliš s lidmi, kteří jsou nešťastní. Je-li někdo nešťastný, pomozte mu, ale nesympatizujte s ním. Nepodporujte jeho představu, že utrpení je něco hodnotného.

Buďte šťastní, uctívejte štěstí a pomáhejte lidem pochopit, že štěstí je cíl života. Vždy když narazíte na blaženého člověka, chovejte k němu úctu. Takový člověk je svátý. A pokaždé, když se zúčastníte setkání, které bude blažené a slavnostní, považujte je za svaté místo.

Musíme se naučit totálně novou řeč — jedině tak se toto staré a prohnilé lidstvo může změnit. Musíme se naučit řeč zdraví, celistvosti a štěstí. Bude to obtížné, protože naše zájmy na neštěstí jsou veliké.

Je to jedna z nej závažnějších otázek, jaké si člověk může položit. Je to zvláštní, protože vzdát se utrpení, sklíčenosti a neštěstí by mělo být snadné. Nemělo by to být obtížné - nepřejete si, abyste byli nešťastní, takže to musí mít nějaký hlubší důvod. Tím důvodem je, že od samého počátku dětství vám nebylo dovoleno být šťastní, blažení a naplnění radostí.

Byli jste nuceni k tomu, abyste byli vážní, a vážnost znamená smutek. Byli jste nuceni dělat věci, které jste nikdy dělat nechtěli. Byli jste bezmocní, slabí a závislí na ostat-

nich — je přirozené, že jste museli dělat to, co vám nařizovali. Dělalí jste tyto věci neochotně, zkroušeně a s hlubokým odporem. Proti své vůli jste toho byli nuceni dělat tolik, že vám pozvolna došla jedna věc — že vše, co je proti vám, je správné, a to, co proti vám není, je špatné. Celá tato výchova vás bez přestání naplňovala smutkem, což není přirozené.

Přirozené je radovat se, stejně jako je přirozené být zdravý. Jste-li zdraví, nejdete za doktorem a neptáte se: „Proč jsem zdravý?“ Není zapotřebí, abyste se ptali na své zdraví. Pokud jste však nemocní, okamžitě se ptáte: „Proč jsem nemocný? Jaký má moje nemoc důvod, co je její příčinou?“

Budete-li se usmívat jen tak, bez jakéhokoliv důvodu, lidé si budou myslet, že máte o kolečko víc: „Proč se směješ? Proč jsi tak šťastný? „

Ptát se, proč jste nešťastní, je naprosto v pořádku. Ptát se, proč jste blažení, v pořádku není. Byli jste vychováni vyššínutou společností, v níž je bezdůvodná blaženost pokládána za šílenství. Budete-li se usmívat jen tak, bez jakéhokoliv důvodu, lidé si budou myslet, že máte o kolečko víc: „Proč se směješ? Proč jsi tak šťastný?“ Pokud odpovíte: „Nevím, jsem prostě šťastný,“ vaše odpověď jen posílí představu, že s vámi není něco v pořádku.

Jestliže však budete nešťastní, nikdo se nezeptá, proč jste nešťastní. Být nešťastný je normální, všichni jsou nešťastní. Není to pro vás nic výjimečného. Neděláte nic jedinečného.

Tato představa, že strádání je normální a blaženost normální není, se ve vás nevědomky zakořeňuje hlouběji a hlouběji. Blaženost je potřeba dokázat. Utrpení důkaz nepotřebuje. Pomalu se to do vás vsakuje — do vaší krve, kostí i morku — ačkoliv je to v rozporu s vaší přirozeností. Byli

jste donuceni stát se schizofrenikem, bylo vám vnuceno něco, co pro vás není přirozené. Byli jste odvedeni od sebe sama k tomu, co nejste.

To, že se všichni lidé nacházejí tam, kde by neměli být, je příčinou utrpení celého lidstva. A poněvadž nejsou tam, kde potřebují být — aby byli tam, kde je to jejich rodným právem — jsou nešťastní. V tomto stavu se vzdalujete dál a dál od sebe samých, zapomněli jste cestu domů. Myslíte si, že jste doma tam, kde se zrovna nacházíte — vaším domovem se stalo neštěstí, vaší podstatou se stala sklíčenost. Utrpení je považováno za zdraví, a nikoliv za nemoc.

Pokaždé když někdo řekne: „Vzdejte se tohoto ubohého života, odložte toto utrpení, které s sebou zbytečně vláčíte,“ vynoří se ve vás velmi závažná otázka: „Toto je vše, co mám! Jestliže to odložím, nebudu nikdo, přijdu o svou totožnost. V současnosti jsem alespoň někdo — někdo nešťastný, někdo smutný, někdo utrápený. Pokud se tohoto všeho vzdám, jaká bude moje identita? Kdo jsem? Neznám cestu domů a ty mi bereš pokrytectví, falešný domov, který-vytvořila tato společnost.“

Nikdo nechce stát nahý na ulici.

Je lepší být nešťastný, protože si máte alespoň co obléci, třebaže je to utrpení... nehrozí vám žádné nebezpečí, všichni ostatní nosí stejné šaty. Pro ty, již si to mohou dovolit, je utrpení drahé. Lidé, kteří si to dovolit nemohou, jsou nešťastní dvojnásobně — musejí žít v bídném utrpení, nemají se čím chlubit.

Jsou tedy bohatí nešťastní lidé a chudí nešťastní lidé. A chudí nešťastní se snaží ze všech sil, aby dosáhli postavení bohatých nešťastných lidí. Toto jsou jediné dva typy lidí, které existují.

Třetí typ byl zcela zapomenut. Třetím typem je vaše realita, jež žádné neštěstí neobsahuje.

Ptáte se mě, proč se člověk nedokáže vzdát svého neštěstí. Je to z prostého důvodu — je to vše, co má. Přejete si

jej učinit ještě chudším? Už je chudý. Existují bohatí nešťastní lidé, on má jen malé, nepatrné neštěstí. Nemůže se jím chlubit. A vy mu radíte, aby se vzdal i toho. Nebude pak nikým, bude prázdný, bude nicotou.

Všechny kultury, všechny společnosti a všechna náboženství spáchaly zločin proti lidstvu. Vyvolaly strach z nicoty, z prázdnoty.

Pravda je taková, že nicota je bránou k bohatství. Nicota je dveřmi k blaženosti — a dveře nesmí být ničím. Stojíte před zdí — nemůžete jí projít, uděláte si bouli, možná si zlomíte několik žeber. Proč nemůžete projít zdí? Protože zeď není prázdná, je pevná, protestuje. To je důvod, proč nazýváme věci *objekty** — jsou objektivní, nedovolí vám, abyste jimi prošli, zabrání vám v tom.

Dveře musejí být neobjektivní, musejí být prázdné. Dveře znamenají, že není nic, co by vám bránilo projít.

A poněvadž jsme byli vychováni v přesvědčení, že prázdnota je něco špatného, že nicota je špatná, brání nám to v tom, abychom přestali být nešťastní, abychom odložili svou sklíčenost, zbavili se všeho utrpení a prostě nebyli nikým.

V okamžiku, kdy se stanete nikým, se proměníte v bránu — v bránu k Bohu, v bránu k sobě samým, v bránu, která vede k vám domů, jež vás spojuje s vaší pravou podstatou. A skutečnou podstatou člověka je blaženost.

Blaženost není nic, čeho byste museli dosáhnout.

Blaženost je již zde, rodíte se s ní.

Neztratili jsme ji, jen jsme se od ní vzdálili a obrátili se k ní zády.

Blaženost je hned za námi, stačí se otočit a dojde k velkému převratu.

* *protestovat, mít námitky* je anglicky *to object, předmět, věc, objekt* pak *object* — pozn. překl.

Pro mě to není otázka teorie. Přijal jsem prostě nicotu jako bránu — nazývám ji *meditace*, což není nic jiného než další výraz pro prázdnotu. Ve chvíli, kdy nastane prázdnota, stojíte najednou tváří v tvář sami sobě a veškeré utrpení zmizí.

Nejdříve se zasmějete sami sobě, tomu, jakými jste byli hlupáky, že neštěstí nikdy neexistovalo. Jednou rukou jste je tvořili a druhou se je pokoušeli zničit — je přirozené, že jste prožívali rozpor, schizofrenii.

Je to nesmírně jednoduché, prosté.

Být sám sebou je nejjednodušší věc na světě.

Nevyžaduje to žádné úsilí, již tím jste.

Jen se na to rozpomenout... vymotat se z těch pitomých představ, které vám vnutila společnost. Je to stejně snadné, jako když se had svlékne ze staré kůže a ani se za ní neotočí. Je to jen stará kůže.

Jestliže tomu porozumíte, může se to stát právě teď.

Právě teď totiž můžete nahlédnout, že žádné neštěstí ani utrpení neexistuje.

Jste tiší, stojíte na prahu nicoty. Jediný další krok a naleznete největší poklad, který na vás čekal po tisíce životů.

Proč je tak obtížné odpustit a přestat lpět na poraněních z dávné minulosti?

Ego žije z neštěstí — čím více trpíte, tím více je vyživováno. V okamžicích blaženosti se ego zcela rozpustí a naopak - jestliže zmizí ego, zaplaví vás blaženost. Pokud chcete ego, nemůžete odpustit, nemůžete zapomenout — zejména ne na poranění, rány, urážky, ponížení a noční můry. A nejenže na ně nemůžete zapomenout, ale neustále je přeháníte a zdůrazňujete. Budete mít tendenci zapomínat na vše krásné v životě, nebudete si pamatovat radostné chvíle. Ty totiž, pokud se ega týče, neslouží žádnému účelu. Radost je pro ego jako jed, zatímco utrpení jako vitamin.

Budete muset porozumět celému mechanismu ega. Snažte-li se odpustit, nejde o skutečné odpuštění. Pokud vynaládáte úsilí, jen potlačujete. Odpustit můžete pouze tehdy, jestliže pochopíte, jak je ta hra, která probíhá ve vaší mysli, hloupá. Musíte skrzskrz prohlédnout, jak je to zcela absurdní, poněvadž v opačném případě budete na jedné straně potlačovat a na druhé to začne vylézat. Budete potlačovat v jedné podobě a ono se to prosadí ve formě jiné — někdy v tak jemné, že je téměř nemožné rozpoznat, že jde o tutéž starou strukturu, která byla zmodernizována, nově zařízena a vymalována, takže vypadá téměř jako nová.

Ego žije z toho, co je negativní, poněvadž ego je v podstatě negativní fenomén. Existuje, pokud říkáte ne. Ne je duše ega. Jak můžete říci ne blaženosti? Ne můžete říci utrpení, agónii života. Jak můžete říci ne květinám, hvězdám, západům slunce a všemu, co je nádherné a božské? Celá existence je tím naplněna — naplněna růžemi — avšak vy sbíráte trny. Hodně jste do těchto trnů investovali. Na jedné straně tvrdíte: „Ne, nechci toto utrpení,“ a na druhé straně na něm lpíte. A celá staletí jste poslouchali, že byste měli odpouštět.

Ego však dokáže přežít i odpuštění, dokáže čerpat energii z představy: „Odpustil jsem. Odpustil jsem svým nepřátelům. Nejsem obyčejný člověk.*¹ Velmi dobře si zapamatujte jedno ze základních životních pravidel, že obyčejný je ten, kdo si myslí, že obyčejný není. Průměrný člověk je ten, kdo se domnívá, že průměrný není. Neobyčejnými se stanete v okamžiku, kdy přijmete svou obyčejnost. Jakmile přijmete svou nevědomost, pronikne do vaší bytosti první paprsek světla, rozkvetete v ní první květina. Jaro není daleko.

Ježíš říká, abyste odpustili svým nepřátelům a milovali je. Má pravdu, protože dokážete-li odpustit svým nepřátelům, osvobodíte se od nich. V opačném případě vás budou neustále sužovat. Nepřátelství je určitý druh vztahu, proniká hlouběji než vaše takzvaná láska.

Neobyčejnými se stanete v okamžiku, kdy přijmete svou obyčejnost. Jakmile přijmete svou nevědomost, pronikne do vaší bytosti první paprsek světla.

Někdo se mě dnes zeptal: „Osho, proč mi připadá, že milostný vztah, který je harmonický, je nudný a skomírající?“ Je to z prostého důvodu — právě proto, že je harmonický! Takový vztah ztrácí pro ego veškerou přitažlivost. Zdá se, že neexistuje. Bude-li absolutně harmonický, zcela na něj zapomenete. Potřebujete nějaký konflikt, nějaký zápas, nějaké násilí, nějakou nenávist. Láska — vaše takzvaná láska — není příliš hluboká. Dosahuje vám sotva pod pokožku, a možná ani to ne. Vaše nenávist je však velmi hluboká. Je hluboká jako vaše ego.

Ježíš má pravdu, když říká: „Odpouštějte.“ Po celá staletí ho však lidé špatně chápali. Buddha říkal totéž — všichni probuzení budou říkat totéž. Jejich jazyk se může lišit — odlišná doba, jiný čas, různí lidé — je jasné, že budou muset hovořit jiným jazykem, ale nejdůležitější jádro jejich poselství bude stejné. Jestliže nedokážete odpustit, znamená to, že budete žít se svými nepřáteli, se svými poraněními, se svými bolestmi.

Na jedné straně tedy toužíte odpustit a zapomenout, poněvadž jediný způsob, jak zapomenout, je odpustit — pokud neodpustíte, nezapomenete. Na druhé straně jste v tom všem však zapleteni hlouběji, a pokud si toto neuvědomíte, Ježíš ani Buddha vám nepomůžou. Zapamatujete si jejich nádherné výroky, ale nestanou se součástí vašeho životního stylu, nezačnou vám kolovat v žilách, kostech ani morku. Nestanou se součástí vašeho duchovního ovzduší. Budou vám cizí, budou něčím, co vám bylo vnuceno zvnějšku.

Tyto výroky jsou nádherné a intelektuálně přitažlivé, avšak existenčně budete žít pořád stejně.

Na prvním místě si musíte zapamatovat, že ego je nejnegativnější fenomén, jaký existuje. Ego je jako tma. Tma nemá pozitivní existenci — je prostě nepřítomností světla. Světlo má pozitivní existenci. Z toho důvodu s tmou ne-naděláte nic přímo. Jestliže je váš pokoj ponořen ve tmě, nemůžete tmu z pokoje vynést, nemůžete ji vyhodit, nemůžete ji zničit žádným přímým způsobem. Budete-li se s ní snažit bojovat, budete poraženi. Temnotu není možné porazit prostřednictvím boje. Můžete být skvělý zápasník, ale s překvapením zjistíte, že temnotu neporazíte. Je to nemožné z prostého důvodu — tma totiž neexistuje. Jestliže s tmou chcete něco udělat, musíte na to jít s pomocí světla. Nechcete-li tmu, přineste světlo. Jestliže si přejete, aby byla tma, zhasněte světlo. Udělejte však něco se světlem, s tmou nic přímo udělat nemůžete. To, co je negativní, neexistuje

- a ego je negativní.

To je důvod, proč vám nenavrhuji, abyste odpouštěli. Neříkám, že byste měli milovat a neměli nenávidět. Netvrším, že byste měli zanechat svých hříchů, a stát se ctnostnými. Lidstvo již toto všechno vyzkoušelo — vše selhalo. Moje práce je totálně odlišná. Já říkám, abyste vnesli světlo do své bytosti. Nestarejte se o všechny ty zlomky tmy.

V samém jádru temnoty se nachází ego. Ego je střed temnoty. Přineste světlo — a metodou k tomu je meditace

- staňte se bdělejšími, staňte se pozornějšími. V opačném případě budete neustále potlačovat. Potíž je v tom, že vše, co je potlačené, je zapotřebí potlačovat znovu a znovu. Je to marné, naprosto nesmyslné. Začne se to projevovat někde jinde. Nalezne to ve vás jiné, slabší místo.

Ptáte se: „Proč je tak obtížné odpustit a přestat lpět na poraněních z dávné minulosti?“

Důvod je prostý — tato poranění jsou vše, co máte. S těmito poraněními si bez přestání hrajete ve svých vzpomínkách, abyste je udrželi čerstvé. Nikdy jim neumožníte, aby se zahojily.

Ve vlakovém kupé seděl nějaký muž. Naproti němu seděl kněz, který měl vedle sebe položený piknikový košík. Muž neměl nic jiného na práci, a tak kněze pozoroval.

Ten za nějakou dobu otevřel košík a vyndal z něj malý ubrousek. Pečlivě si jej položil na kolena. Potom vytáhl skleněnou misku a položil ji na ubrousek. Následně vzal do ruky nůž a jablko, které oloupal, nakrájel na kousíčky a dal do misky. Potom misku zvedl, naklonil se z okna a nakrájené jablko vyhodil.

Poté vyňal z košíku banán, oloupal jej, nakrájel na kolečka, dal do misky a vyhodil z okna. Totéž udělal s hmškou, malou plechovkou třešní, ananasem a kelímkem smetany — jakmile vše pečlivě přichystal, vyhodil to z okna. Nakonec vyčistil misku, vyklepal ubrousek a obojí vrátil zpět do košíku.

Muž, který kněze v úžasu pozoroval, se konečně zeptal: „Promiňte, Otče, co to děláte?“

Kněz s ledovým klidem odvětil: „Dělám ovocný salát.“

„Ale vždyť všechno vyhazujete z okna,“ pravil muž.

„Ano,“ odpověděl kněz. „Já totiž ovocný salát nenávidím.“

Lidé dělají věci, které nenávidí. Žijí ve své nenávisti. Bez ustání se šťourají ve svých poraněních, takže ta se nikdy nezahojí. Nenechají je, aby se zahojily — na jejich minulosti závisí celý jejich život.

Dokud nezačnete žít v přítomnosti, nebudete schopni odpustit a zapomenout na minulost.

Dokud nezačnete žít v přítomnosti, nebudete schopni odpustit a zapomenout na minulost. Neříkám, že byste měli zapomenout a odpustit vše, co se stalo v minulosti. To není můj postoj. Říkám: „Žijte v přítomnosti.“ To je pozitivní způsob, jak přistupovat k existenci — žít v přítomném okamžiku. Je to jiný způsob, jak říct, abyste byli více meditativní, bdělejší, pozornější, protože jste-li pozorní a bdělí, jste v přítomnosti.

*Osvobodit se od minulosti a budoucnosti znamená
poprvé okusit, jak chutná svoboda. Díky této zkušenosti se stanete celistvými, zdravými, všechny
vaše rány se zahojí.*

Vědomí nemůže být v minulosti ani v budoucnosti. Vědomí zná pouze přítomnost. Vědomí nezná minulost ani budoucnost. Žije v jediném čase — v přítomnosti. Buďte bdělí, a jakmile začnete mít větší a větší požitek z přítomnosti, jakmile pocítíte blaženost z bytí v přítomném okamžiku, přestanete dělat tuto hloupost, kterou všichni dělají neustále. Přestanete chodit do minulosti. Nebudete muset odpouštět a zapomenout — dojde k tomu samo od sebe. Budete překvapeni — kam se to podělo? A jakmile přestane existovat minulost, rozplyne se i budoucnost, která je jen projekcí minulosti. Osvobodit se od minulosti a budoucnosti znamená poprvé okusit, jak chutná svoboda. Díky této zkušenosti se stanete celistvými, zdravými, všechny vaše rány se zahojí. Najednou vás přestanou trápit všechna poranění a začnete cítit, jak se ve vás zvedá vlna pohody. Tato pohoda je počátkem transformace.

Proč děláme z komárů velbloudy?

Protože ego se s komáry necítí dobře, necítí se v klidu - touží po velbloudech. Dokonce i když jde o neštěstí, neměl by to být jen komár, měl by to být slon. Je-li ego nešťastné, nechce být nešťastné normálně, chce být nešťastné neobvyčejně! Toužíme být na prvním místě a je nám jedno jakým způsobem. Proto lidé dělají z komárů velbloudy.

Opakují to znovu a znovu, dělají veliké problémy z ničeho. Mluvil jsem o problémech s tisíci lidmi, a dosud jsem nenarazil na skutečný problém! Veškeré problémy jsou falešné — vytváříte je sami, poněvadž bez nich máte pocit, že jste prázdní. Bez problémů nemáte co dělat, nic, s čím byste bojovali, nikam, kam byste se hnali. Lidé chodí od jednoho gurma ke druhému, od jednoho mistra k dalšímu, od jednoho psychoanalytika k jinému, z jedné psychoterapeutické skupiny do druhé, protože pokud to nedělají, mají pocit, že jsou prázdní, a připadá jim, že život nemá smysl. Vytváříte problémy, abyste měli pocit, že život je těžká práce a růst a že se musíte usilovně snažit.

Je-li ego nešťastné, nechce být nešťastné normálně, chce být nešťastné neobvyčejně! Toužíme být na prvním místě a je nám jedno jakým způsobem. To je důvod, proč lidé dělají z komárů velbloudy.

Pamatujte si, že ego může existovat, jen pokud se namáhá -jen když bojuje. A čím je problém větší, čím větší je to výzva, tím více vaše ego narůstá, tím výše stoupá.

Problémy neexistují. Problémy vytváříte. A pokud mi to dovolíte, budu tvrdit, že neexistují ani komáři. I to je váš trik. Říkáte: „Dobrá, možná že neexistují velbloudi, ale komáři ano.“ Ne, dokonce ani komáři neexistují — jsou to jen

vaše výtvary. Nejdříve vytvoříte z ničeho komára a poté z komára velblouda.

Kněží, psychoanalytici a guruové jsou šťastní, poněvadž celé jejich řemeslo existuje díky vám. Jaký by mělo smysl, aby vám guruové pomáhali, pokud byste z ničeho nedělali komáry a potom z komárů velbloudy? Nejprve se musíte nacházet ve stavu, v němž potřebujete pomoc.

Podívejte se prosím na to, co děláte, jaké děláte nesmysly. Nejdříve vytvoříte problém, a pak hledáte jeho řešení. Zjistěte, proč vytváříte problémy. Řešení vašich problémů leží přesně na začátku, kdy je vytváříte — nevytvářejte je! To se vám ale nebude líbit, protože pak nebudete mít co dělat. Nemít nic na práci? Žádné osvícení, žádné *satori* ani *samádhil* Jste tak neklidní a prázdní, snažíte se nacpat a je vám jedno čím.

Nemáte žádné problémy — to je jediné, co musíte pochopit.

Svých problémů se můžete zbavit právě v tomto okamžiku, poněvadž jsou vašim výtvořem.

*Řešení vašich problémů leží přesně na začátku,
kdy je vytváříte — nevytvářejte je!*

Podívejte se na své problémy ještě jednou. Čím pozorněji šije prohlédnete, tím menší vám budou připadat. Neustále je pozorujte a ony pozvolna začnou mizet. Upírejte na něj svůj pohled a najednou zjistíte, že je tam prázdnota — obklopuje vás nádherná prázdnota. Není co dělat, není čím být, protože tím již jste.

Osvícení není nic, čeho by bylo zapotřebí dosáhnout, musíte je pouze žít. Když říkám, že jsem dosáhl osvícení, myslím tím prostě to, že jsem se rozhodl je *žít*. Čeho je dost, toho je dost! A od toho okamžiku je žiji. Je to rozhodnutí,

že vytváření problémů vás odteď již nezajímá — to je vše. Je to rozhodnutí, že odteď končíte s celým tím nesmyslem tvoření problémů a hledání řešení.

Tento nesmysl je hra, kterou hrajete sami se sebou. Sami se schováváte a sami se hledáte — jste na obou stranách. A víte to! Proto se usmíváte, smějete se, když to říkám. Nemluvím o ničem směšném — rozumíte tomu. Smějete se sami sobě. Jen se podívejte, jak se smějete, prohlédněte si svůj úsměv — chápete to. Musí to tak být, poněvadž je to vaše hra: schováváte se a čekáte sami na sebe, abyste se mohli jít hledat a najít se.

Můžete se nalézt právě teď, jelikož jste to vy, kdo se schovává.

To je důvod, proč zenoví mistři bijí lidi. Pokaždé když někdo přijde a řekne: „Chtěl bych se stát buddhou,“ mistr se velmi rozhněvá. Takový člověk žádá nesmyslné-*je* buddhou. Kdyby za mnou přišel Buddha a zeptal se mě, jak se má stát buddhou, co bych měl udělat? Praštím ho po hlavě! „Z koho si děláš blázný? *Jsi* buddha.“

Nevytvářejte si zbytečné problémy. Porozumíte tomu, pokud budete pozorovat, jak problém zvětšujete a zvětšujete, jak jej roztáčíte a pomáháte tomu kolu, aby se točilo rychleji a rychleji. Najednou jste na vrcholu svého neštěstí a potřebujete soustrast celého světa.

Vytváříte veliké problémy... jen to pochopte a vaše problémy najednou zmizí. Nacházíte se v dokonalém stavu, rodíte se dokonalí. To je celé moje poselství. Rodíte se dokonalí, dokonalost je vaší nej vnitřnější podstatou. Musíte to jen žít. Rozhodněte se a žijte to.

Jestliže té hry nemáte ještě po krk, můžete v ní pokračovat, ale neptejte se proč. Víte to. Proč to je prosté. Ego nemůže v prázdnotě existovat, potřebuje něco, s čím by mohlo bojovat. Postačí vám dokonce i přízrak vaší představivosti, ale s něčím zápasit musíte. Ego existuje pouze v konfliktu *'ri* ego není entita, je to napětí. Kdykoliv prožíváte konflikt,

vznikne napětí a ego začne existovat. Jestliže nezakoušíte žádný rozpor, napětí zmizí a ego se rozplyne. Ego není věc, je to jen napětí.

A samozřejmě že nikdo nechce malé napětí, všichni touží po velkém. Jestliže vám nestačí vaše problémy, začnete přemýšlet o lidstvu, světu a budoucnosti... o socialismu, komunizmu, o všech těchto nesmyslech. Začnete nad tím uvažovat tak, jako by na vaši radě závisel celý svět. Pomyslíte si: „Co se stane v Izraeli? Co se stane v Africe?“ Bez ustání dáváte svá doporučení, a vytváříte tak problémy.

Lidé prožívají veliké vzrušení a nemůžou spát, jelikož kdesi zuří nějaká válka. Velice je to vzrušuje. Jejich život je tak obyčejný, že neobyčejnost musejí získat z nějakého jiného zdroje. Národ má problémy, a tak se ztotožní s národem. Kultura má potíže, společnost prochází těžkostmi - najednou máte veliké problémy a ztotožňujete se s nimi. Jste hinduista a hinduistická kultura má trampoty. Jste křesťan a církve se nachází ve svízelné situaci. V sázce je celý svět. Prostřednictvím svého problému vyrostete.

Ego potřebuje nějaké problémy. Jestliže to pochopíte, stanou se díky tomuto pochopení z velbloudů opět komáři a poté zmizí i ti. Najednou vás obklopí prázdnota, ryzí prázdnota. To je celé osvícení — hluboké pochopení, že žádný problém neexistuje.

Ego potřebuje nějaké problémy. Jestliže to pochopíte, stanou se díky tomuto pochopení z velbloudů opět komáři a poté zmizí i ti.

Co potom budete dělat bez problémů? Okamžitě začnete žít. Budete jíst, budete spát, milovat, povídat si, zpívat a tančit — co jiného byste mohli dělat? Stali jste se bohem začali jste žít.

Jestliže nějaký Bůh existuje, jedna věc je jistá — nemá žádné problémy. Tím si můžete být jisti. Co ale dělá s veškerým svým časem? Žádné problémy, žádní psychiatři, jež by musel žádat o radu, žádní guruové, jimž by se musel odevzdat... co Bůh dělá? Co bude dělat? Musí šílet, musí být mimo! Ne — Bůh žije, jeho život je totálně naplněn životem. Jí, spí, tančí, miluje se, ovšem bez jakýchkoliv problémů.

Začněte žít právě v tomto okamžiku a zjistíte, že čím více žijete, tím méně problémů máte. Nepotřebujete je již, poněvadž vaše prázdnota rozkvétá a žije. Pokud nežijete, tatáž energie trpkne. Energie, z níž by se stala květina, je uvězněná. A protože jí není umožněno, aby rozkvetla, promění se v tm ve vašem srdci. Je to tatáž energie.

Donuťte malé dítě, aby se posadilo do rohu, a nařídte mu, aby se zcela přestalo hýbat. Pozorujte, co se bude dít... ještě před několika minutami bylo naprosto vyrovnané a uvolněné, ale teď má rudý obličej, poněvadž se namáhá a drží zpět. Ztuhne mu celé tělo a bude se ošívát, bude chtít vyskočit ze své kůže. Přinutili jste energii, aby seděla v klidu — nyní nemá žádný smysl, žádný cíl, žádný prostor, do kterého by se mohla přemístit, žádné místo, kde by se mohla rozvinout a rozkvést. Je zaseklá, zmrzlá a strnulá. Dítě prožívá smrt, dočasnou smrt.

Kdyby lidé o maličko více tančili, o špetku více zpívali a byli o trošku bláznivější, jejich energie by více proudila a jejich problémy by se postupně vytratily.

Pokud dítěti nedovolíte, aby vstalo a opět běhalo a hrálo si v zahradě, začne vytvářet problémy. Bude šije představovat — ve své mysli začne vytvářet problémy a začne s těmi-to potížemi bojovat. Spatří velikého psa, a dostane strach,

nebo uvidí ducha, a bude se s ním muset utkat a utéct mu. Vytváří si problémy — tatáž energie, která jen před několika okamžiky proudila všude okolo, ve všech směrech, je zaseklá a trpkne.

Kdyby lidé o maličko více tančili, o špetku více zpívali a byli o trošku bláznivější, jejich energie by více proudila a jejich problémy by se postupně vytratily.

To je důvod, proč tolik trvám na tom, abyste tančili. Protančete se k orgazmu, dovolte veškeré své energii, aby se proměnila v tanec, a najednou zjistíte, že nemáte hlavu - energie, jež byla uvízlá ve vaší hlavě, se pohybuje všude okolo, vytváří nádherné vzorce, obrazy a pohyby. Pokud tančíte, dostaví se okamžik, kdy vaše tělo ztratí svou neohebnost a stane se pružným, uvolněným. Když tančíte, nastane chvíle, kdy vaše hranice přestanou být tak jasně definované. Rozpustíte se a splynete s kosmem, vaše hranice se propojí.

Pozorujte tanečníka — spatříte, že se proměnil v energii a přestal být neměnnou formou, přestal být zarámovaný. Říne se ze svého rámečku, ze své formy, a je čím dál tím živější, živější a živější. Co se však skutečně děje, pochopíte jen tehdy, pokud se sami dáte do tance. Hlava se rozplyne, opět se stanete dítětem. Nebudete vytvářet žádné problémy.

Žijte, tančete, jezte, spěte, dělejte věci tak naplno, jak jen je to možné. Znovu a znovu si připomínejte, abyste pokračové, když se přistihnete, že vytváříte problémy, z nich okamžitě vyklouzli ven. Jakmile vás problém *pohlítí*, budete potřebovat řešení. Pokud toto řešení naleznete, vznikne z něj tisíc dalších problémů. Uděláte-li chybně první krok, jste v pasti.

Kdykoliv odted' zjistíte, že sklouzáváte do problému, zadržte se — rozběhněte se, skákejte nebo tančete, avšak nechte se problémem pohlítit. Udělejte něco okamžitě, aby se energie, která problém vytvářela, opět rozproudila, rozmrzla, rozpustila a vrátila zpět do vesmíru.

Primitivní lidé nemají mnoho problémů. V Indii jsem narazil na skupinky primitivních lidí, již tvrdili, že nemají žádné sny. Freud by nevěřil, že je to možné. Nemají sny, ale pokud se jednomu z nich někdy sen zdá — je to velmi zřídka - celá vesnice se postí a modlí se k Bohu. Něco se pokazilo, stalo se něco špatného... člověk snil. Lidé v jejich kmenu nesní, poněvadž žijí tak totálně, že v jejich hlavách nezůstává nic, co by bylo nutné dokončit ve spánku.

Vše, co necháte nedokončené, musíte uzavřít ve svých snech. Vše, co jste neprožili, zůstane jako pozůstatek minulosti a dokončí se ve vaší mysli — to jsou sny. Po celý den bez ustání přemýšlíte. Myšlení ukazuje, že máte více energie, než potřebujete na to, abyste byli naživu. Máte větší množství energie, než potřebuje váš takzvaný život.

Skutečný život vám uniká. Používejte více energie, a pak se ve vás rozproudí čerstvá energie. Nebuďte lakomci. Použijte ji dnes, uzavřete dnešní den. Nestarejte se o zítřek, ten se postará sám o sebe. Starosti, potíže, úzkost — to vše prostě poukazuje na jednu věc — že nežijete správně, že váš život ještě není oslavou, tancem a slavností. Proto všechny ty problémy.

Jestliže žijete, ego se rozplyne. Život nezná ego, zná pouze žití, žití a žití. Život nezná žádné já, žádný střed. Život nezná oddělení. Nadechněte se — vstoupí do vás život. Vydechněte — vstoupíte do života. Nejste od sebe oddělení. Jíte a prostřednictvím ovoce do vás pronikají stromy. Jednoho dne zemřete, pohřbí vás do země a stromy vás vsáknou do své koruny. Stanete se ovocem. A opět vás sní vaše děti. Snědli jste své předky — stromy je proměnily v ovoce. Myslíte si, že jste vegetariáni? Nenechte se oklamat vnějším obalem. Všichni jsme lidožrouti.

Život je jeden a neustále se pohybuje. Vstoupí do vás, projde vámi. Tvrdit, že do vás vstoupí, není ve skutečnosti správné, protože pak se zdá, že do vás život vstoupí a poté odejde. Vy neexistujete — existuje pouze život, který přichází a odchází. Neexistujete — existuje jen život ve svých

nesmírných podobách, ve své energii, v milionech potěšení. Když toto pochopíte, začněte žít podle tohoto jediného zákona.

Proč se neustále cítím tak bídně? Nemůžete mne toho zbavit?

Odpověď se skrývá ve vaší otázce. Nechcete přijmout zodpovědnost za své bytí, měl by to udělat někdo jiný. To je jediná příčina vašeho utrpení.

Není možné, aby vás vašeho trápení zbavil někdo jiný. Není možné, aby vás někdo učinil blaženým. Jestliže si však uvědomíte, že jste zodpovědní za to, zda se cítíte bídně, nebo blaženě, že nikdo jiný nemůže nic udělat...

Vaše utrpení je výsledkem vašich činů. Stejně tak bude výsledkem vaší činnosti vaše blaženost.

Toto je však obtížné přijmout — utrpení že je výsledkem mých činů?

Všichni mají pocit, že za jejich neštěstí nesou zodpovědnost druzí. Manžel si myslí, že za jeho strádání může manželka, manželka si říká, že za její utrpení je zodpovědný její manžel, rodiče mají pocit, že jejich trápení je vinou jejich dětí, a děti jsou toho názoru, že za jejich neštěstí nesou zodpovědnost jejich rodiče. Je to tak komplikované. Neuvědomujete si, že pokaždé, když si myslíte, že za vaše utrpení může někdo jiný, vzdáváte se své zodpovědnosti a ztrácíte svou svobodu. Zodpovědnost a svoboda jsou dvě strany téže mince.

A to, že si myslíte, že za vaše trápení jsou zodpovědní druzí, je důvodem, proč existuje tolik šarlatánů, takzvaných spasitelů, božích poslů a proroků, kteří říkají: „Nemusíte nic dělat, jen mě následujte. Důvěřujte mi a já vás spasím. Jsem váš pastýř a vy moje ovce.“

Je zvláštní, že se proti lidem, jako byl Ježíš Kristus, nikdo nepostavil a neřekl: „Tvrdit, že jsi pastýř a my ovce,

že jsi spasitel a my jsme závislí na tvém soucitu, že celým naším náboženstvím má být pouze víra v tebe, je neskutečně urážlivé.“ Poněvadž jsme však předali zodpovědnost za naše utrpení druhým, přijali jsme důsledek, že i blaženost musí pocházet od druhých.

Pokud od druhých pochází utrpení, je přirozené, že od nich přichází i blaženost. Co potom ale děláte *vy!* Nejste zodpovědní za trápení ani za blaženost — jaká je tedy vaše funkce? Jaký je váš smysl? Jen být cílem několika lidí, kteří vás budou činit nešťastnými, a jiných, již vám budou pomáhat, zachraňovat vás a dodávat vám blaženost? Jste jen loutka, jejíž nitky jsou ovládnány prsty někoho jiného?

Nemáte úctu ke svému lidství, nechováte respekt sami k sobě. Nemilujete své bytí ani svou svobodu.

Kdybyste si vážili života, zavrhli byste všechny spasitele. Řekli byste: „Zmizte! Spaste sami sebe, to stačí. Toto je můj život a žít jej musím já. Jestliže udělám něco špatně, budu trpět já. Přijmu následky svých chybných činů bez jediné námitky.“

Možná že to je způsob, jak se člověk učí — upadne a znovu se postaví, sejde na scestí a opět se vrátí zpět. Uděláte chybu... díky každé chybě však budete inteligentnější, neuděláte tutéž chybu znovu. Pokud ji učiníte znovu, znamená to, že jste se nic nenaučili. Nepoužíváte inteligenci, chováte se jako robot.

Veškeré mé úsilí spočívá v tom, abych všem lidským bytostem vrátil sebeúctu, která jim patří — již prostě tyto bytosti jen tak někomu odevzdaly.

Celý tento nesmysl pramení z toho, že nejste připraveni přijmout skutečnost, že za své utrpení jste zodpovědní vy sami.

Jen se zamyslete — nenajdete jediné trápení, za které byste nebyli zodpovědní. Může to být žárlivost, může to být vztek nebo chamtivost — něco ve vás však musí vytvářet utrpení.

A viděli jste někdy, aby někdo učinil někoho blaženým? I to je na vás, na vašem tichu, vaší lásce, míru a důvěře. Stane se pak zázrak — sám od sebe, nikdo není jeho původcem.

V Tibetu se vypráví nádherný příběh o Marpovi. Je možné, že není založen na skutečných událostech, ale je nesmírně důležitý. Já si na fakta moc nepotrpím. Kladu důraz na hodnotu a pravdu, což je něco totálně odlišného.

Marpa se doslechl o jednom mistrovi. Vyhledal ho, navštívil ho, odevzdal se mu a totálně mu důvěřoval. Jednou se mistra zeptal: „Co bych teď měl dělat?“

Mistr odpověděl: „Poté, co ses mi odevzdal, nemusíš dělat nic. Jen mi důvěřuj. Mé jméno je tvá jediná tajná mantra. Vždy když se dostaneš do potíží, vzpomeň si na mé jméno a vše bude v pořádku.“

Marpa se dotkl jeho nohou. A okamžitě to vyzkoušel, byl prostým člověkem — začal chodit po hladině řeky. Ostatní žáci, kteří v přítomnosti mistra strávili celé roky, tomu nemohli uvěřit — Marpa chodí po vodě! Řekli svému mistrovi: „Mistře, vy jste tomu člověku neporozuměl. On není obyčejný, chodí po vodě!“

Mistr se zeptal: „Cože?“

Všichni se seběhli k řece, kde Marpa chodil po hladině, zpíval písně a tančil. Když přiběhli na břeh, mistr se zeptal: „V čem spočívá tvé tajemství?“

Marpa odpověděl: „Jaké tajemství? Je to totéž tajemství, které jste mi svěřil vy — vaše jméno. Myslel jsem na vás. Řekl jsem: ‚Mistře, pomoz mi, abych chodil po vodě,‘¹ a ono se to stalo.“

Mistr nevěřil, že by toto jeho jméno mohlo způsobit. On sám chodit po hladině neuměl. Ale kdoví... nikdy to nezkusil. Pomyslel si, že než to vyzkouší, bylo by lepší, aby si ověřil pár dalších věcí, a tak k Marpovi pravil: „Můžeš skočit z tamtoho útesu?“

Marpa odpověděl: „Cokoliv přikázete.“¹¹ Vyšplhal se na kopeček a skočil. Všichni ostatní stáli dole v údolí a čekali, že

po Marpovi zbude jen mastný flek! A už to, že by se jim tento flek podařilo najít, by byl zázrak — kopec byl velmi vysoký.

Marpa však sletěl dolů v lotosové pozici a s úsměvem na rtech. Přistál přímo pod jedním stromem v údolí a posadil se. Všichni se okolo něho seběhli. Pozorně si ho prohlíželi, ale nenašli ani jedině škrábnutí.

Mistr řekl: „To je něco! Použil jsi moje jméno?“

Marpa odpověděl: „Ano, bylo to vaše jméno.“

Mistr pravil: „To stačí, teď to vyzkouším já.“ Udělal krok do řeky a hned se potopil.

Marpa nemohl uvěřit, že se jeho mistr potopil. Všichni žáci skočili do vody a vytáhli ho na břeh. Mistr byl polomrtvý. Vytlačili mu vodu z plic... přežil.

Marpa se zeptal: „Co se stalo?“

Mistr odpověděl: „Musíš mi odpustit. Nejsem žádný mistr, jen to předstírám.“

Marpa se ale otázal: „Jestliže vše jen předstíráš, jak je možné, že tvoje jméno fungovalo?“

Falešný mistr odpověděl: „Nebylo to moje jméno, ale tvoje víra. Nezáleží na tom, komu věříš — je to otázka víry, lásky, její totality. Já si nevěřím. Nevěřím nikomu. Jak bych mohl někomu věřit, když všechny podvádím? A jelikož všechny podvádím, mám neustále strach, že někdo podvede mě. Nemůžu věřit. Ty jsi nevinný člověk, věřil jsi mi. To tvoje víra způsobila všechny tyto zázraky.“

Nezáleží na tom, zdaje tento příběh pravdivý nebo ne.

Jedno je však jisté — příčinou vašeho utrpení jsou vaše chyby a vaše blaženost je výsledkem vaší důvěry, vaší lásky.

Vaše pouta jsou vašim výtvořem a vaše svoboda záleží na její deklaraci.

Ptáte se mě: „Proč se cítím bíděně?“ Cítíte se bíděně, poněvadž jste za to nepřijali zodpovědnost. Prozkoumejte, co

je vaše utrpení, nalezněte jeho příčinu — a naleznete ji sami v sobě. Odstraňte ji a utrpení zmizí.

Lidé však nechtějí odstranit příčinu, touží odstranit utrpení. To je nemožné, je to absolutně nevědecké.

A pak mě prosíte, abych vás zachránil, abych vám pomohl. Není nutné, abyste žebrali. Nemají se z vás stát žebráci. Nejste ovce, jste císařové.

*Přijměte zodpovědnost za své strádání a zjistíte,
že se ve vašem nitru skrývají všechny příčiny
blaženosti, svobody, radosti, osvícení
i nesmrtelnosti. Nepotřebujete žádného spasitele.*

Přijměte zodpovědnost za své strádání a zjistíte, že se ve vašem nitru skrývají všechny příčiny blaženosti, svobody, radosti, osvícení i nesmrtelnosti. Nepotřebujete žádného spasitele. Ostatně, žádný spasitel nikdy neexistoval. Všichni vykupitelé jsou falešní. Uctívali jste je, protože jste odjakživa toužili po tom, aby vás někdo zachránil. Vždycky se objevili, poněvadž po nich byla poptávka, a všude, kde je poptávka, objeví se i nabídka.

Jste-li závislí na druhých, ztrácíte svou duši. Zapomínáte, že vaše vědomí je univerzální jako vědomí kohokoliv jiného, že vaše vědomí je stejně veliké jako vědomí Gautamy Buddha — jediný rozdíl je v tom, že si tuto skutečnost neuvědomujete, nepokusili jste se vědomí nalézt. Nehledali jste je, jelikož se díváte po druhých — po někom, kdo by vás spasil, kdo by vám pomohl. Bez ustání žebráte, aniž byste si uvědomili, že celé toto království patří vám.

Toto je třeba pochopit jako jeden z nejdůležitějších principů — princip sebeúcty, svobody a zodpovědnosti.

Proč všichni předstírají, že jsou tím, čím nejsou? Jaké se za tím ukrývají pohnutky?

Je to z toho důvodu, že všichni jsou již od samého dětství odsuzováni. Nic z toho, co udělají podle sebe, není přijatelné. Lidé, ten dav, v němž dítě musí vyrůstat, mají své vlastní představy a ideály. Dítě musí těmto představám a ideálům odpovídat. Je bezmocné.

Zamysleli jste se nad tím někdy? Lidské dítě je nejbezpečnější dítě v celé zvířecí říši. Všechna zvířata dokážou přežít bez podpory rodičů a stáda. Lidské dítě však nikoliv, okamžitě zemře. Je tím nejbezpečnějším stvořením na světě -je tak zranitelné a choulostivé. Je jasné, že ti, kdo jsou u moci, mohou dítě zformovat k obrazu svému.

Všichni se tedy stali tím, čím jsou, proti své vůli. To je důvod, který se ukrývá za skutečností, že všichni předstírají, že jsou tím, čím nejsou.

Všichni lidé jsou schizofrenní. Nikdy jim nebylo dovoleno, aby byli sami sebou. Byli donuceni stát se něčím, co je v rozporu s jejich přirozeností a co jim zabraňuje, aby byli šťastní.

Jak se tedy člověk vyvíjí a staví na vlastní nohy, začne předstírat mnoho věcí, jež by chtěl, aby ve skutečnosti byly součástí jeho bytosti. V tomto šíleném světě však byla pozornost všech lidí rozptýlena. Každý člověk byl proměněn v někoho jiného — lidé nejsou doopravdy takoví, jací jsou, a vědí o tom. Všichni vědí, že byli donuceni stát se doktorem, technikem, politikem, kriminálním činem či žebrákem.

V našem okolí existují nejrůznější tlaky.

V Bombaji v Indii žijí lidé, již se živí výhradně tak, že unesou děti, zmrzačí je, oslepí, ochromí a donutí, aby žebrały a každý večer přinesly všechny peníze, které přes den vyžebrały. Ano, dostanou jídlo a přístřeší. S těmito dětmi se zachází jako se zbožím, nejsou lidskými bytostmi. Toto je extrém, ale totéž se do větší či menší míry stalo všem. Nikdo není vyrovnaný s tím, jaký je.

Všichni se snaží nějak ukrýt — za maskou, předstíráním a pokrytectvím. Lidé se stydí za to, čím jsou.

V tomto světě existuje jediné štěstí, a tím je být sám sebou. A poněvadž sám sebou není nikdo, všichni se snaží nějak ukrýt — za maskou, předstíráním a pokrytectvím. Lidé se stydí za to, čím jsou.

Udělalí jsme ze světa tržiště, a nikoli nádhernou zahradu, v níž by si každý mohl vypěstovat své květy. Nutíme blatouchy, aby kvetly jako růže — a jak by blatouchy mohly kvést jako růže? Takové růže budou z umělé hmoty a blatouch bude ve svém srdci plakat a stydět se: „Neměl jsem dost odvahy, abych se postavil stádu. Vnutili mi umělohmotné květy, i přestože mám skutečné květy, do kterých proudí moje míza — ty však nemohu ukázat.“

Jste učeni všemu možnému, ale tomu, jak být sami sebou, nikoliv. Toto je nejodpornější společnost, jaká může existovat, protože kvůli ní jsou všichni nešťastní.

Být tím, čím nechcete být, žít s tím, s kým si žít nepřejete, dělat to, co dělat netoužíte — z toho pramení veškeré vaše utrpení.

Společnost na jedné straně učinila všechny lidi nešťastnými a na druhé straně očekává, že své neštěstí nebudou ukazovat — nebo alespoň ne na veřejnosti. Je to vaše soukromá záležitost.

Společnost to vytvořila — ve skutečnosti je to veřejná záležitost, a ne soukromá. Tentýž dav, jenž stvořil všechny příčiny vašeho neštěstí, vám tvrdí: „Vaše neštěstí je vaše. Jdete-li ven, usmívejte se. Neukazujte druhým svůj zkroušený obličej.“ Nazývají to etiketou, způsobu, kulturou.

V zásadě je to ale pokrytectví.

Dříve nebo později se musíte rozhodnout. Musíte říct: „Chci být sám sebou za jakoukoliv cenu. Ať mě lidé odsu-

zují, ať mě zavrhnou, ať ztratím veškerou úctu — to všechno je v pořádku. Nemůžu však už předstírat, že jsem někdo jiný.“ Toto rozhodnutí a prohlášení — prohlášení svobody, osvobození se od břemene davu — představuje zrod vaší přirozené bytosti, vaší individuality.

Potom již nepotřebujete žádnou masku. Můžete být prostě sami sebou, můžete být takoví, jací jste.

Jak mohu být sám sebou?

Měla by to být ta nejjednodušší věc na světě. Bohužel tomu tak není. Pro to, aby byl člověk sám sebou, nemusí nic dělat — už tím je. Jak by to mohlo být jinak? Jak byste mohli být někým jiným? Chápu však vaše potíže. Tyto problémy vznikají, protože společnost nás všechny ničí. Ničí mysl, bytí. Vnucuje vám všechno možné a vy ztrácíte sami se sebou kontakt. Snaží se z vás udělat něco jiného než to, čím jste se měli stát. Vyvádí vás z rovnováhy. Táhne vás od vás samých. Učí vás, abyste byli jako Kristus nebo Buddha, abyste byli takoví či makoví. Nikdy vám neřekne, abyste byli sami sebou. Nikdy vám nedá svobodu, abyste byli. Vnucuje vaši mysl cizí, zevní představy.

Z toho vznikají potíže. Můžete předstírat, ale předstíráte-li, nejste nikdy spokojeni. Neustále toužíte po tom, abyste byli sami sebou — což je přirozené — a společnost vám to nedovoluje. Chce, abyste byli někým jiným. Chce, abyste byli falešní. Nepřeje si, abyste byli opravdoví, protože opravdoví lidé jsou nebezpeční. Opravdoví lidé jsou rebelové. Opravdové lidi nelze tak snadno ovládat, není možné je sešněrovat. Opravdoví lidé žijí svou realitu svým vlastním způsobem - dělají si to, co chtějí. Nestarají se o další věci. Nemůžete je obětovat ve jménu náboženství, ve jménu státu, národu či rasy. Není možné je svést, aby se obětovali. Opravdoví lidé jdou vždy za svým štěstím. Jejich štěstí je nejvyšší — nejsou pro něj ochotni obětovat naprosto nic. To je problém.

Společnost tedy rozptyluje všechny děti: učí je, aby byly někým jiným. Dítě se pozvolna naučí samolibosti a pokrytectví. A jednoho dne — jak ironické — vám společnost začne promlouvat do duše, začne se vás ptát: co se ti stalo? Proč nejsi šťastný? Proč vypadáš tak sklíčeně? Proč jsi smutný? Pak přijdou kněží. Nejprve vás zkazí, svedou z cesty ke štěstí — existuje totiž jen jedno štěstí, a tím je být sám sebou - a pak za vámi přijdou a budou se ptát: proč jsi nešťastný? Proč se trápíš? Začnou vás učit, jak být šťastní. Nejprve vás nakazí a poté vám prodávají lék. Je to veliké spiknutí. Jednou jsem slyšel...

Malá, postarší dáma sedí v letadle vedle velikého Nora. Ustavičně po něm pokukuje, až se k němu konečně nakloní a zeptá se: „Promiňte, nejste žid?“

Nor odvěti: „Ne, nejsem.“

Uběhne několik minut a dáma se na něho znovu podívá a ptá se: „Mně to můžete říct — jste žid, že ano?“

Nor odpoví: „Rozhodně ne.“

Paní ho nadále studuje a pak řekne: „Podle mě jste žid.“

Aby ho přestala otravovat, muž odvěti: „Dobrá, jsem žid.“

Paní se na něho podívá, zavrtí hlavou a povídá: „Nevypadáte na to.“

Takto se věci mají. Ptáte se: „Jak mohu být sám sebou?“ Zanechejte prostě své domýšlivosti, zbavte se nutkání být někým jiným, upusťte od své touhy vypadat jako Kristus, Buddha či váš bližní. Zanechejte soutěžení, přestaňte srovnávat, a budete sami sebou. Srovnávání je jed. Bez ustání přemýšlíte o tom, jak se daří někomu jinému. Má velký dům, veliké auto, a vy jste nešťastní. Má nádhernou ženu, a vy jste sklíčení. Stoupá nahoru po žebříku moci a politiky, a vy jste zkroušení. Srovnávejte, a budete napodobovat. Budete-li se srovnávat s bohatými lidmi, začnete pádit stejným směrem. Pokud se budete srovnávat s učenci, počnete hro-

madit vědomosti. Jestliže se budete srovnávat s takzvanými svátými, začnete stírádat ctnosti — budete je napodobovat. A někoho napodobovat znamená, že propásnete příležitost být sami sebou.

Jestliže žijete, jste jedineční. Stejně jsou pouze mrtvoly, živí lidé jsou jedineční. Nikdy nejsou stejní — nemohou být. Život nikdy nejde stejným směrem.

Přestaňte srovnávat. Buďte jedineční. Nikdo jiný není jako vy, nikdo jako vy nebyl a ani nebude. Jste prostě jedineční — a pokud říkám, že jste jedineční, zapamatujte si, že tím nemyslím, že jste lepší než ostatní. Říkám prostě, že i oni jsou jedineční. Být jedinečný je normální kvalita každé bytosti. Být jedinečný není srovnávání, být jedinečný je stejně přirozené jako dech. Všichni lidé dýchají a všichni jsou jedineční. Jestliže žijete, jste jedineční. Stejně jsou pouze mrtvoly, živí lidé jsou jedineční. Nikdy nejsou stejní - nemohou být. Život nikdy nejde stejným směrem. Existence se nikdy neopakuje — každý den píše novou píseň, každý den maluje něco nového.

Važte si své jedinečnosti a zanechejte srovnávání. Srovnávání je viník. Jakmile srovnáváte, jste na špatné cestě. Nesrovnávejte se s nikým — nejste jiným člověkem a on není vámi. Nechejte druhé být a uvolněte se do svého bytí. Začněte se radovat z toho, jací jste — ať jste jacíkoliv. Užívejte si čas, který je vám k dispozici.

Srovnávání přináší budoucnost, srovnávání vzbuzuje ctižádosť, srovnávání vyvolává násilí. Začnete bojovat, zápasit, stanete se nepřátelskými.

Život není zboží. Štěstí není předmět, který nemůžete mít, vlastní-li jej někdo jiný — „Jestliže mají štěstí druzí, jak bych je mohl mít já?“ — štěstí není zboží. Můžete ho mít, kolik chcete. Záleží to jen na vás. Nikdo vám nekonkuruje, nikdo s vámi nesoutěží. Je to stejné jako nádherná zahrada

- můžete se na ni dívat a radovat se z její krásy, a stejně tak se jí může kochat a oceňovat ji někdo jiný. To, že se na zahradu dívá někdo jiný a je si vědom její krásy, vám nijak nepřekáží, ten člověk vás nijak nezneužívá. Skutečnost, že zahradu oceňuje někdo jiný, že je její krásou očarován druhý člověk, ji nijak nezmenšuje. Taková zahrada je ve skutečnosti krásnější. Člověk, jenž její krásu ocenil, jí dodal nový rozměr.

Lidé, kteří jsou šťastní, přidávají existenci určitou kvalitu -jen prostřednictvím toho, že jsou šťastní, vytvářejí vibrace štěstí. Je-li více a více lidí šťastných, můžete si tohoto světa více a více vážit. Nepřemýšlejte o srovnávání. Není to tak, že pokud chcete být šťastni sami, musíte se vrhnout na druhé šťastné lidi a štěstí jim urvat. Nemusíte s nimi soutěžit. Zapamatujte si, že jsou-li lidé nešťastní, bude pro vás velmi obtížné, abyste byli šťastní vy. Štěstí je k dispozici všem — štěstí je trvale k mání pro každého, kdo otevře své srdce.

Není to tak, že by někdo něčeho dosáhl. Není to jako polická pozice — je pravda, že pokud se prezidentem stane jeden člověk, nemůže se jím stát nikdo jiný. Jestliže však někdo dosáhne osvícení, nebrání to v dosažení osvícení nikomu jinému — ve skutečnosti mu to pomáhá. Pro vás je jednodušší dosáhnout osvícení, poněvadž osvíceným se stal Buddha. Protože osvícení dosáhl Kristus, je to jednodušší pro vás. Někdo po té cestě již kráčet. Jsou na ní stopy, ten člověk pro vás zanechal jasně náznaky. Můžete kráčet snadněji, s větším sebevědomím a méně váhavě. Osvícenou se může stát celá Země — každá bytost může dospět k osvícení. Ne všichni se ale mohou stát prezidentem.

Nějaká země má stovky milionů obyvatel a jen jediný člověk se může stát jejím prezidentem — je jasné, že to povede k soutěživosti. Stamiliony lidí však mohou dosáhnout osvícení, to není problém.

Nic, co je transcendentní, není ani trochu soutěživé - a vaše bytí je transcendentní. Takže si to jen uspořádejte v hlavě. Společnost vám ji zamotala, naučila vás, jak žít soutěživě. Meditace je nesoutěživý způsob života. Společnost je ctižádostivá; meditativnost, vědomí, nejsou ctižádostivé. Sami sebou můžete být jen tehdy, nejste-li ctižádostiví. Je to prosté.

Někdy mám pocit, že to není tak, jak říkal Sartre - „peklo jsou druzí lidé“ - ale že „peklo jsem já sám“. Jsem v pekle. V pekle! Musím předtím, než naleznu blaženost, přijmout peklo? Nevím jak.

Ne, nejste v pekle. *Jste* peklo. Ego samo je peklo. Jakmile se rozplyne ego, peklo zmizí. Ego kolem vás vytváří struktury, které vás činí nešťastnými. Ego funguje jako rána - všechno je bolí. *Já* je peklo.

Já je peklo, ne-já je nebe. Nebýt znamená být v nebi. Být znamená, že se bez ustání budete nacházet v pekle. „Musím předtím, než naleznu blaženost, přijmout peklo?“ Musíte pekle *porozumět*, protože pokud mu nerozumíte, nebudete se z něj nikdy schopni dostat. A pro porozumění je nutné přijetí. Jestliže něco neustále popíráte, nemůžete to pochopit. To je to, co děláme. Nechceme mít nic společného s určitými částmi naší bytosti. Neústupně tvrdíme: „Toto nejsem já.“ Jean-Paul Sartre říká, že peklo jsou druzí — jestliže v sobě něco popíráte, projikujete to do druhých.

Prozkoumejte mechanismus projekce. Vše, co v sobě popíráte, projikujete do druhých. Musíte to někam umístit. Existuje to ve vás.

Zrovna včera večer se mi jedna žena svěřila, že má velký strach, že ji její manžel zabije. Je to velmi prostý a nádherný muž, velmi prostý. Jen zřídka narazíte na tak prosté lidi. Představa, že se ji tento muž chystá zabít, je téměř absurdní. Když mi to ta žena říkala, její muž začal plakat. Ta představa byla tak absurdní, že se mu po tvářích počaly kutálet slzy. Spatřit muže, který pláče, je velmi vzácné, poněvadž muži byli vychováni tak, aby neplakali. On se však tak cítil — co měl dělat? A ta žena si myslí, že ji její muž každou chvíli uškrtí. Ve tmě cítí jeho ruce na svém hrdle. Jak je to možné?

Poté, co mi to všechno pověděla, začala hovořit o jiných věcech. Nemá děti a zoufale po nich touží. Řekla mi, že když spatří děti někoho jiného, nejraději by je zabila. Teď je to jasné. Nic není komplikované. Řekla, že by chtěla zabít cizí děti, poněvadž je sama nemá a nechce, aby byla matkou nějaká jiná žena. Ten vrah je v ní a ona ho nechce přijmout. Musí ho projikovat do někoho jiného. Nedokáže přijmout, že má nutkání vraždit — musí je projikovat. Přijmout skutečnost, že jste vrah nebo že přemýšlíte o tom, jak zabít děti, je velmi obtížné.

Její manžel je nejbližším člověkem, je tím, do koho lze nejsnáze projikovat. Je téměř jako promítací plátno. Ten nebohý muž pláče a jeho žena si myslí, že se jí chystá zabít. Je možné, že hluboko v jejím nevědomí dokonce dřímají myšlenky na to, že by zavraždila svého manžela. V jejím nitru totiž musí fungovat určitá logika — to, že nemůže otěhotnět, je vinou jejího muže. Kdyby byla s někým jiným, stala by se matkou. Na povrchu by s tím nesouhlasila, ale hluboko uvnitř musí mít pocit, že se nemůže stát matkou, poněvadž tento muž je jejím manželem. Někde v jejím nevědomí se ukrývá stín myšlenky, že pokud její manžel zemře, bude si moci najít jiného muže — nebo něco takového. A potom její představa, že by ráda zabila cizí děti... Projikuje ji. Jestliže projikujete své představy do druhých lidí, dostanete z nich strach. Její muž jí nyní připadá jako vrah.

Děláme to všichni. Popíráte-li určitou část své bytosti, pokud s ní nechcete mít nic společného, co s ní uděláte? Budete ji muset uvalit na někoho jiného.

Dokud lidé nepochopí, že v sobě nemají nic potlačovat, ale naopak vše přijmout, války, konflikty i násilí budou pokračovat. Vstřebejte to zpět do své organické jednoty, protože všechny odmítnuté části vám budou způsobovat mnoho problémů. Vše, co popřete, budete muset odložit někam jinam. Budete to muset projikovat do někoho jiného. Z odmítnutých složek se stanou projekce a oči, jež projikují, žijí v iluzi. Nejsou realistické.

Jean-Paul Sartre říká: „Peklo jsou druzí lidé.“ To je něco, co je zapotřebí pochopit. Tímto způsobem přemýšlíte neustále. Sartre prostě vyjadřuje obecné nepochopení, velmi běžnou iluzi. Jestliže jste nešťastní, myslíte si, že jste nešťastní vinou někoho jiného. Pokud se hněváte, domníváte se, že se hněváte kvůli někomu jinému. Vždy je to někdo Jiný.

Hněváte-li se, hněváte se vy. Jste-li nešťastní, jste nešťastní vy. Není to vina nikoho jiného. Nikdo nemůže docílit toho, abyste se hněvali, pakliže se sami nerozhodnete hněvat. Rozhodnete-li se k tomu, mohou vám být všichni nápomocni, všechny můžete použít jako plátno a promítat na ně. Není možné, aby vás někdo učinil nešťastným, pokud se k tomu sami nerozhodnete. Celý svět vám potom pomáhá být nešťastnými.

Já je peklo, nikoliv druzí. Peklo je sama představa: „Jsem oddělený od světa.“ Oddělení je peklo. Zbavte se ega a najednou spatříte, že zmizelo veškeré utrpení, všechny neshody.

Ptáte se: „Musím předtím, než naleznu blaženost, přijmout peklo?“ Jistě, samozřejmě. Budete je muset přijmout a pochopit je. Prostřednictvím tohoto přijetí a pochopení se peklo vstřebá zpět do jednoty. Vaše rozpory i napětí se rozplynou. Stanete se ucelenějšími, budete držet více pohro-

madě. A jste-li pohromadě, představa ega vůbec neexistuje.

Ego je nemoc. Jste-li vláčeni různými směry, žijete-li rozděleně, pokud se pohybuje v mnoha rozměrech a směrech, které si vzájemně odporují, jestliže žijete v rozporu, vzniká ego.

Vnímali jste někdy svoji hlavu bez migrény? Svou hlavu cítíte, máte-li migrénu. Jestliže migréna zmizí, zmizí i hlava. Neuvědomujete si, že ji máte. Jste-li nemocní, cítíte své tělo. Pokud jste zdraví, přestanete je vnímat. Dokonalé zdraví je beztělesnost — své tělo vůbec nevnímáte. Můžete na ně zapomenout, neexistuje nic, co by vás nutilo, abyste na ně mysleli. Dokonale zdravý je člověk, který si neuvědomuje své tělo. Nepamatuje si, že by je měl.

Děti jsou naprosto zdravé — nemají tělo. Starý člověk má velké tělo. Čím je starší, tím více nemocí, chorob a problémů zakouší. Tělo pak nefunguje tak, jak by mělo, přestane být v harmonii, v souladu. Potom člověk své tělo vnímá více.

Jestliže chápete tento jednoduchý fenomén — že si uvědomujete hlavu kvůli migréně a tělo kvůli nemoci — pak musí existovat něco jako nemoc duše, díky které si jste vědomi svého já. Dokonale zdravá duše nemá žádné já. To je to, co říká Gautama Buddha — žádné já neexistuje. Existuje pouze ne-já, které představuje nebeský stav. Jste zdraví a harmoničtí v takové míře, že si já nepotřebujete připomínat.

Obyčejně však rozvíjíme ego. Na jedné straně usilujeme o to, abychom nebyli nešťastní, a na straně druhé rozvíjíme ego. Náš přístup je vnitřně rozporuplný.

Jednou jsem slyšel tento vtip.

Zemře jakási nafoukaná panička a přijde k nebeským bránám.

„Vítej! Neváhej a pojď rovnou dál,“ pozdraví ji svátý Petr
„Nepůjdu,“ ušklíbne se panička. „Nepředstavuji si nebe
tak, že do něj pustíte každého bez jakýchkoliv výhrad.“

I kdyby náhodou došel k nebeským branám egoista, nevstoupí dovnitř. Všichni jsou bez jakýchkoliv výhrad vítáni? Takto si ona nebe nepředstavuje. Jaký to má smysl? Dovnitř by mělo být vpuštěno jen pár vyvolených, vzácných lidí. Potom může ego vstoupit. Ego ve skutečnosti do nebe vstoupit nemůže, může vkročit jen do pekla. Lepší by bylo říci, že kamkoliv se ego pohne, nese si s sebou své vlastní peklo.

Kdysi se stalo toto:

Mula Nasredin spadl do žumpy a nedařilo se mu z ní vylézt. Stál tam tedy a volal: „Hoří! Hoří!“ Za několik hodin konečně dorazili hasiči.

„Proč křičíš: ‚Hoří!‘?“ zvolal jejich velitel. „Vždyť tu žádný oheň není!“

„A co chcete, abych volal?“ zeptal se Mula. „Lejní?“

Ego nepřizná, že je v pekle, dokonce ani když se v něm nachází. Ego se neustále přikrášluje.

Ptáte se: „Musím předtím, než naleznu blaženost, přijmout peklo?“ Jinak to nejde. Nebudete je muset pouze přijmout, ale také pochopit a proniknout jím. Budete muset stípet jeho bolesti a soužení, abyste si jasně uvědomili, co vlastně peklo je. Teprve poté, co to poznáte, si budete moci uvědomit, jak je vytváříte. A teprve až poznáte, jak je vytváříte, bude na vás, abyste se rozhodli, zda v tom chcete pokračovat nebo ne. Potom to bude na vás. Říkáte: „Nevím jak.“ Ano, přijmout peklo je obtížné. Veškeré naše úsilí směřuje k tomu, abychom je popírali. To je důvod, proč ve svém nitru můžete plakat, zatímco se navenek usmíváte. Můžete být smutní, ale předstíráte, že jste šťastní. Přijmout skutečnost, že jste sklíčení, je obtížné. Budete-li to však popírat příliš dlouho, vytratí se to pozvolna z vašeho vědomí.

To se děje, když říkáme, že se něco stalo nevědomým. Znamená to, že se to oddělilo od našeho vědomí. Odmítali

jste to tak dlouho, až se to stáhlo do stínové části vašeho života, přesunulo se to do sklepa. Nikdy na to nenarazíte, ale bez přestání to ve vás pracuje a ovlivňuje a otravuje to vaši bytost.

Jste-li nešťastní, můžete se sice usmívat, ale váš úsměv je jen namalovaný. Je to pouhé cvičení rtů. S vaší bytostí to nemá nic společného. Můžete se usmívat, můžete svým úsměvem přesvědčit nějakou ženu, aby se do vás zamilovala. Zapamatujte si však, že ona dělá totéž. I ona se usmívá a je nešťastná. Rovněž předstírá. Dva falešné úsměvy tedy vytvářejí situaci, které říkáme „láska“. Jak dlouho se však můžete usmívat? Budete se muset uvolnit. Po několika hodinách si budete muset odpočinout.

Jestliže máte pronikavý zrak, vidíte. Pokud s někým žijete tři hodiny, vidíte jeho realitu. Předstírat je totiž obtížné i na pouhé tři hodiny. Jak se chcete tři hodiny usmívat, jestliže z vašeho nitra nepramení žádný úsměv? Znovu a znovu se zapomenete a nešťastný výraz ve vaší tváři se odhalí.

Na chvíli můžete klamat. Takto se navzájem podvádíme. Přisaháme, že jsme šťastní, ale nejsme. A totéž nám dělají druzí. Každý milostný vztah, každé přátelství, je pak utrpením.

Tím, že své neštěstí skryjete, se z něj nedostanete — vytvoříte jej víc. Je zapotřebí, abyste se s ním střetli. Nikdy nechod'te dál, pokud jste se nestřetli se svou realitou, a nikdy nepředstírejte, že jste někým jiným. Takto nelze štěstí dosáhnout.

*Tím, že své neštěstí skryjete, se z něj nedostanete
- vytvoříte jej víc. Je zapotřebí, abyste se s ním
střetli.*

Buďte prostě sami sebou. Jste-li nešťastní, buďte nešťastní. Nestane se nic špatného. Ušetříte si mnoho potíží. Samozřejmě že se do vás nikdo nezamiluje; v pořádku — ušetříte si mnoho problémů. Zůstanete sami, ale být sám není nic špatného. Postavte se tomu, ponořte se do toho, vytáhněte to ven, vytrhněte to i s kořeny ze svého nevědomí a vnešte to do vědomí. Je to těžká práce, avšak odměna, jež vás čeká, je nesmírná. Jakmile to spatříte, prostě to odhodíte. Existuje to proto, že to nevidíte, existuje to pouze v nevědomí, v temnotě. Když to vynesete na světlo, začne to uvadat.

Vyneste na světlo celou svou mysl a uvidíte, jak vše, co je nešťastné, začne hynout, a vše, co je nádherné a blažené, počne klíčit. To, co zůstane ve světle vědomí, je dobré, a to, co zemře je špatné. To je moje definice hříchu a ctnosti. Hřích je to, co nemůže růst ve vědomí. Aby to mohlo růst, vyžaduje to nevědomí. Nevědomí je pro to nezbytnou podmínkou. Ctnost je to, co může růst v absolutním vědomí - nedělá mu to žádnou potíž.

Vždy když mě v životě přepadla vlna trápení, protože skončil nějaký můj vztah, nastal okamžik, kdy jsem se jen smál sám sobě, cítil, jak se mi navrácí svoboda, a nahlížel, že vše, co jsem udělal, bylo to, že jsem přestal milovat sám sebe. Je toto kořen utrpení většiny lidí, nebo je to jen moje chyba?

Není to jen vaše chyba. Je to kořen utrpení většiny lidí, ale ne s významem, který tomu dáváte vy. Příčinou toho, že propadnete trápení, není to, že přestanete milovat sám sebe. Je to proto, že jste vytvořili já, jež vůbec neexistuje. A toto neskutečné já někdy trpí, když miluje ostatní, poněvadž je-li láska založena na neskutečnosti, není možná. Není to jen jednostranné — dvě neskutečnosti se snaží milovat jedna druhou... dříve nebo později toto uspořádání přestane fungovat. Když k tomu dojde, jste vrženi sami k sobě

- nemáte kam jít a myslíte si: „Zapomněl jsem milovat sám sebe“

Svým způsobem je to malá úleva, poněvadž místo dvou neskutečností máte jen jednu. Čeho však docílíte tím, že budete milovat sami sebe? A jak dlouho vydržíte milovat sebe sama? Je to neskutečné, nedovolí vám to, abyste to zkoumali dlouho, protože to je nebezpečné — zabýváte-li se tím příliš dlouho, toto takzvané já zmizí. To je *skutečné* osvobození se od trápení. Láska zůstane — nebude však určena nikomu jinému, a ani vám. Nebude určena nikomu, protože neexistuje nikdo, komu by ji bylo možné dát. Anení-li láska určena nikomu, vyvolává to velikou blaženost.

Toto neskutečné já vám však k tomu mnoho času nepokytne. Brzy se zase zamilujete do někoho jiného, poněvadž neskutečné já potřebuje podporu dalších neskutečností. Lidé se tedy zamilovávají a odmilovávají, zamilovávají a odmilovávají — je zvláštní, že to udělají stokrát, a stále jim uniká, jak je toto počínání nesmyslné. Jsou nešťastní, pokud jsou do někoho zamilováni, a stejně tak jsou nešťastní, jestliže zamilováni nejsou, jsou-li sami — cítí sice malou úlevu, ale ta trvá jen chvíli.

Když v Indii někdo zemře, uloží lidé jeho tělo na nosítka a na ramenou je nesou k pohřební hranici. Celou cestu však mění pozici těchto nosítek — z levého ramene si je přendají na pravé a po několika minutách si je opět přehodí zpět. Pokud nosítka přesunete z levého ramene na pravé, připadá vám to jako úleva. Nic se nezměnilo — jejich váhaje stejná, stále je nesete, ale vaše levé rameno pocítuje jistou úlevu. Je to jen na chvíli, poněvadž zanedlouho vás začne bolet pravé rameno, a budete tak muset pozici nosítek opět změnit.

Váš život je stejný. Střídáte druhé lidi, myslíte si, že tato žena, tento muž, vám možná přinese ráj, po kterém jste vždy toužili. Všichni však přinášejí peklo — bez výjimky! Není za to potřeba nikoho odsuzovat, poněvadž druzí dělají

totéž, co vy — vlečou neskutečné já, z něhož nemůže nic vyrůst. Nemůže rozkvést. Je prázdné — okrášlené, ale uvnitř prázdné a duté.

Pokud vidíte někoho zdálky, připadá vám přitažlivý. Když se k němu ale přiblížíte, půvab se začne vytrácet. A jakmile se setkáte, není to setkání, ale srážka. Najednou spatříte, že ten druhý je prázdný, a máte pocit, že jste byli podvedeni, oklamáni, poněvadž tento člověk nemá nic, co bylo slibováno. Druhý se cítí stejně, pokud jde o vás. Žádný slib nebyl naplněn a jeden pro druhého jste se stali břemenem, trápením, smutkem a destrukcí. Rozejdete se. Na chvíli zakoušíte úlevu, ale vaše vnitřní neskutečnost vás v tomto stavu nenechá příliš dlouho. Brzy začnete hledat jinou ženu, jiného muže, a chytíte se do téže pasti. Změnily se pouze tváře, vnitřní skutečnost je stejná — prázdná.

Jestliže se skutečně chcete zbavit neštěstí a trápení, budete muset porozumět, že nemáte já. Potom nebudete zakoušet pouze malou úlevu, ale nesmírnou úlevu. A nemáte-li já, pocit, že potřebujete někoho druhého, se rozplyne. Byla to potřeba neskutečného já, které vyžadovalo, aby je vyžívoval někdo jiný. Nikoho jiného nepotřebujete.

Poslouchejte pozorně: nepotřebujete-li nikoho jiného, můžete milovat a tato láska nebude způsobovat utrpení. Když překročíte potřeby, požadavky a touhy, láska se promění ve velmi něžné sdílení, v hluboké porozumění. V ten-týž den, kdy porozumíte sami sobě, pochopíte celé lidstvo. Nikdo potom nebude moci způsobit, abyste byli nešťastní. Víte, že druzí trpí kvůli neskutečnému já a že své trápení házejí na kohokoliv, kdo je poblíž.

Nepotřebujete-li nikoho jiného, můžete milovat a tato láska nebude způsobovat utrpení. Když překročíte potřeby, požadavky a touhy, láska se promění ve velmi něžné sdílení, v hluboké porozumění.

Vaše láska vám umožní, abyste člověku, kterého milujete, pomohli zbavit se jeho já.

Znám pouze jeden dar; láska vás může obdarovat jen jedinou věcí — uvědoměním si, že neexistujete, že vaše já je pouze představa. Toto uvědomění mezi dvěma lidmi je najednou spojí v jedno, protože dvě nic nemohou být dvě. Dvě něco budou dvě, ale dvě nic nemohou být dvě. Dvě nic se začnou rozpouštět a splývat. Musejí se stát jedním.

Sedíme-li například zde a všichni jsme egem, je tady mnoho lidí, je možné je spočítat. Existují však okamžiky, kdy zde panuje naprosté ticho. V takových chvílích nemůžete spočítat, kolik tu sedí lidí. Je zde jediné vědomí, jediné ticho, jediná nicota, jediný stav bez já. Pouze v tomto stavu mohou dva lidé žít ve věčné radosti. Jen v tomto stavu může nějaká skupina žít v nesmírné kráse, celé lidstvo může zkoušet obrovské pozhnutí.

Pokuste se však spatřit já a nenaleznete je. A skutečnost, že je nenaleznete, je velmi důležitá. Mnohokrát jsem vyprávěl příběh o Bódhidharmovi a o jeho setkání s čínským císařem Wu — o velmi zvláštním, velmi plodném setkání. Císař Wu byl v té době možná největším císařem na světě. Vládl celé Číně, Mongolsku, Koreji, celé Asii s výjimkou Indie. Došel k přesvědčení, že učení Gautamy Buddha je pravdivé, avšak lidé, kteří mu Buddhovo učení přinesli, byli učenci. Žádný z nich nebyl mystik. Potom se objevily zprávy, že přijíždí Bódhidhanna, a celou zemi naplnilo dychtivé očekávání. Gautama Buddha ovlivnil císaře Wu, a to znamenalo, že tímtož učením byla ovlivněna celá země. Nyní přijížděl skutečný mystik, buddha. Bylo to nesmírně radostné!

Nikdy předtím se císař Wu nevydal k hranicím, kde se setkává Čína s Indií, aby někoho přijal. S velikou úctou přivítal Bódhidharmu a pravil: „Ptal jsem se všech mnichů a učenců, kteří za mnou přišli, ale žádný z nich mi nedokázal pomoci — vyzkoušel jsem naprosto vše. Jak se mám

zbavit tohoto já? Buddha totiž říká, že pokud se nestaneme ne-já, není možné, aby skončilo naše utrpení.“

Císař Wu byl upřímný. Bódhidharma mu pohlédl do očí a odvětil: „Budu pobývat v chrámu na břehu řeky poblíž hory. Přijď zítra ráno přesně ve čtyři hodiny a já s tímto já skončuji jednou provždy. Pamatuj si však, že s sebou nesmíš přinést žádnou zbraň ani strážce. Musíš přijít sám.“

Wu byl mírně znepokojený — ten muž byl zvláštní! „Jak by mohl zničit mé já tak rychle? Učenci mi říkali, že to vyžaduje životy a životy meditace — jen tak se já rozplyne. Tento člověk je divný! A navíc chce, abych se s ním sešel sám brzy ráno ve čtyři hodiny, ve tmě, bez meče, bez stráží, bez jakéhokoliv doprovodu. Případá mi zvláštní — mohl by provést cokoliv. A co myslí tím, že s mým já skončuje jednou provždy? Může zabít *mě*, ale jak by mohl zabít mé já?“

Císař Wu ne zamhouřil celou noc oka. Znovu a znovu měnil své rozhodnutí — jít, či nejít? Když však Bódhidharma řekl: „Přijď přesně ve čtyři hodiny a já s tímto já navždy skončuji! Nemusíš si s tím dělat starosti,“ měl cosi v očích, v hlase, jistou formu autority. To, co řekl, znělo absurdně, ale způsob, jakým to řekl, to, jak vypadal, bylo tak autoritativní — ten člověk věděl, co říká. Nakonec se Wu rozhodl, že půjde. Rozhodl se, že to riskne — „Přinejhorším mě zabije, co jiného se může stát? Vyzkoušel jsem už vše. Nemohu tohoto ne-já dosáhnout, a pokud jej nedosáhnu, moje utrpení neskončí.“

Zaklepal na chrámovou bránu a Bódhidharma řekl: „Věděl jsem, že přijdeš. Věděl jsem také, že se o tom budeš rozhodovat celou noc. To je však jedno — přišel jsi. Nyní se posad' do lotosové pozice a zavři oči. Já se posadím před tebe. Ve chvíli, kdy ve svém nitru najdeš já, chytni je, abych je mohl zabít. Jenom je pevně chytni a řekni mi, že je držíš, a já je zabiji a bude to u konce. Je to otázka jen několika minut.“

Wu měl trochu strach; Bódhidharma vypadal jako šílenec -je zobrazován jako blázen, třebaže jím nebyl. Obrazy jsou symbolické. Je to dojem, jaký musel udělat na lidi. Nebyla to jeho skutečná tvář, ale musí to být obličej, který si lidé zapamatovali. Seděl před Wu s dlouhou holí v ruce a pravil: „Nečekej ani sekundu. Hned jak své já chytíš - prozkoumej ve svém nitru všechny kouty — otevři oči, řekni mi, že jsi je chytil, a já s ním skončuji.“¹¹

Nastalo ticho. Uplynula hodina, dvě. Nakonec začalo vycházet slunce a císař Wu byl jiným mužem. Celé tyto dvě hodiny zkoumal všechny skuliny ve svém nitru. Musel je zkoumat — Bódhidharma seděl před ním, kdykoliv ho mohl praštit holí po hlavě. Mohlo se stát cokoliv, Bódhidharma nebyl člověk, který by si lámal hlavu s pravidly chování či etiketou. Nepatřil k císařovu dvoai. Wu tedy musel hledat soustředěně a intenzivně. A jak hledal, uvolnil se... já totiž nebylo nikde! Jak se po něm díval, všechny jeho myšlenky se rozplynuly. Jeho hledání bylo tak intenzivní, že vyžadovalo veškerou jeho energii. Nezbyla mu už žádná energie na to, aby přemýšlel a toužil, nezbyla mu energie na žádné hlouposti.

Když vyšlo slunce, Bódhidharma spatřil císařovu tvář. Nebyl stejným člověkem — takové ticho, taková hloubka. Wu zmizel.

Bódhidharma jím zatřásl a řekl: „Otevři oči — já v tvém nitru není. Nemusím je zabít. Nejsem násilný člověk, nezabývám nic! Toto já neexistuje. Existuje proto, že jsi je nikdy nehledal. Existuje jen tehdy, pokud po něm nepátráš, existuje ve tvém nevědomí. Nyní je pryč.“¹¹

Uplynuly dvě hodiny a Wu byl nesmírně šťastný. Nikdy nezakusil takovou sladkost, takovou čerstvost, novost a krásu. A nebyl. Bódhidharma dostal svému slibu. Císař Wu se uklonil, dotkl se jeho nohou a pravil: „Prosím, odpusť mi, že jsem si myslel, že jsi šílený, že se neumíš slušně chovat, že jsi divný, že můžeš být nebezpečný. Nikdy jsem nepo-

znal soucitnějšího člověka než jsi ty... Jsem totálně naplněný. V nitru mě teď nesžírá žádná otázka.¹¹

Císař Wu přikázal, aby se, až zemře, na jeho hrob nechal zlatým písmem vyřít Bódhidharmův výrok, aby nadcházející generace věděly... „Jednou žil člověk, jenž vypadal jako blázen, ale který dovedl činit zázraky. Aniž by cokoliv udělal, pomohl mi, abych se stal ne-já. Od té doby se vše změnilo. Vše je stejné, ale já nejsem stejný, a život se proměnil v píseň ryzího ticha.¹¹

Proč zakouším takovou bolest, když se vzdávám věcí, jež mi způsobují utrpení?

Věci, které vám způsobují utrpení, vám současně musejí poskytovat také nějakou rozkoš. V opačném případě by tato otázka nevyvstala. Kdyby tyto věci byly ryzím utrpením, vzdal byste se jich. V životě však ryzí není nic. Vše je smíšeno se svým protějškem. Vše ve své děloze nosí svůj protiklad.

Zanalyzujte a prozkoumejte to, co nazýváte trápení, a uvidíte, že vám to dává něco, co máte rádi. Možná že to ještě není skutečné, možná že je to jen naděje, příslib zítřka, ale přesto na tomto utrpení budete lpět, budete lpět na bolesti, v naději, že se zítra stane něco, po čem jste vždy toužili a bažili. Snášíte utrpení v naději rozkoše. Jde-li o ryzí utrpení, není možné, abyste na něm lpěli.

Jen své trápení pozorujte, buďte pozornější. Dejme tomu, že například žárlíte. Žárlivost vytváří utrpení. Rozhlédněte se však okolo — musí na ní být něco pozitivního. Dává vám také jisté ego, určitý pocit toho, že je vaše bytost oddělena od ostatních, jistý pocit nadřazenosti. Vaše žárlivost alespoň předstírá, že je láskou. Nebudete-li žárlit, je možné, že si budete myslet, že již nemilujete. Na žárlivosti také lpíte, neboť byste rádi lpěli na své lásce — alespoň na tom, jak si lásku představujete. Jestliže vaše žena nebo muž kráčí s ně-

kým jiným a vy ani trochu nežárlíte, okamžitě začnete mít obavy, že už nemilujete. Po celá staletí slýcháte, že milenci jsou žárliví. Žárlivost se stala vnitřní součástí vaší lásky - bez ní vaše láska umírá, pouze s ní může vaše takzvaná láska žít. Chcete-li svou lásku, budete muset přijmout svou žárlivost a utrpení, které vytváří.

Vaše mysl je velmi mazaná, pokud jde o hledání racionalizací. Bude tvrdit: „Žárlit je přirozené.“ Zdá se, že je to přirozené, poněvadž všichni ostatní dělají totéž. Vaše mysl řekne: „Je přirozené, že zakoušíš bolest, poněvadž tě opustila tvoje milá. Vždyť jsi tolik miloval! Jak by ses mohl vyhnout bolesti a zranění, když tě opustí tvá milá?“ Ve skutečnosti si sotva zřetelným a nevědomým způsobem užíváte i svého poranění. Dává vám totiž pocit, že jste veliký milovník, že jste tolik milovali, že jste milovali velmi hluboce. Vaše láska byla tak obrovská — jste zničeni, poněvadž vás opustil váš milý. A pokud nejste zničeni, budete předstírat, že jste — uvěříte vlastním lžím. Budete se chovat, jako byste se hrozně trápili, budete plakat a naříkat — vaše slzy nemusejí být vůbec upřímné, ale musíte plakat a naříkat, abyste se utěšili, že jste velcí milovníci.

Jen pozorujte každé trápení — buď obsahuje nějakou rozkoš, kterou nejste ochotni ztratit, nebo v sobě nese naději, jež se před vámi houpe jako mrkev na provázku.

Jen pozorujte každé trápení — buď obsahuje nějakou rozkoš, kterou nejste připraveni ztratit, nebo v sobě nese naději, jež se před vámi houpe jako mrkev na provázku. Zdá se, že je tak blízko, že je hned za rohem. Putovali jste velmi dlouho a cíl je nyní tak blízoučko — proč byste se jej měli vzdát? Naleznete v tom nějakou racionalizaci, nějakou přetvářku.

Před několika dny mi jedna žena napsala, že ji opustil manžel, ale ona se necítí nešťastně — chce vědět, co je s ní v nepořádku. Napsala mi: „Proč se necítím nešťastně? Jsem příliš tvrdá, jsem jako skála? Vůbec se netrápím.“ Trápí se, protože se netrápí! Očekávala, že bude naprosto zničená. „Je to přesně naopak,“ napsala mi, „přiznávám se, že jsem šťastná-ato mě velmi rozesmutňuje. Coje to za lásku? Cítím se šťastná, lehká jako pírkó. Z mé bytosti zmizelo velké břemeno.“ Ptala se mě: „Je to normální? Jsem v pořádku, neboje se mnou něco zcela špatně?“

Nic s ní není špatně, je naprosto v pořádku. Když milenci opustí jeden druhého — po dlouhé době a po všem utrpení, k němuž nutně dochází, žijete-li s někým dlouhou dobu — je to ve skutečnosti úleva. Přiznat, že je to úleva, je ovšem v rozporu s egem. Alespoň několik dnů budete chodit s protáhlým obličejem a se slzami v očích — je to strojené, ale taková je představa, která vládne světem.

Jestliže někdo zemře, ale vy se necítíte smutní, získáte pocit, že je s vámi zcela jistě něco v nepořádku. Jak byste se mohli vyhnout smutku, pokud někdo zemřel? Odmalička nám bylo totiž tvrzeno, že je to přirozené, že je to normální — a všichni chtějí být normální. Není to normální, je to jen průměrné. Není to přirozené, je pouze zvyk, rozvíjený po dlouhou dobu. Plakat a naříkat totiž nemá důvod. Smrt nic neničí. Tělo je prach a v prach se obrátí a vědomí má dvě možnosti — má-li stále nějaké touhy, přesune se do další dělohy; pokud se všechny touhy rozplynuly, vstoupí do dělohy existence, vstoupí do věčnosti. Nic není zničeno. Tělo se znovu stane součástí země, spočine, a duše se přesune do univerzálního vědomí, nebo do jiného těla.

Vy však naříkáte a pláčete a vláčíte s sebou svůj smutek po mnoho dní. Je to jen formalita — a pokud to není formalita, je velmi pravděpodobné, že jste člověka, jenž zemřel, nikdy nemilovali a teď toho litujete. Nikdy jste ho nemilovali totálně a váš čas nyní vypršel. Tento člověk přestal existo-

vat, již nikdy zde nebude. Možná jste se pohádali se svým manželem a on v noci ve spánku zemřel — budete tvrdit, že nařikáte, protože zemřel, ale ve skutečnosti pláčete, poněvadž jste nebyli schopni požádat ho o odpuštění. Nemohli jste mu říci sbohem. Vaše hádka vám bude nad hlavou viset jako mrak již jednou provždy.

Jestliže okamžik za okamžikem žijete totálně, pak nikdy ničeho nelitujete, nikdy z ničeho nemáte pocit viny. Pokud jste milovali totálně, nepřichází to vůbec v úvahu. Odejde-li jednoho dne váš milý, znamená to prostě, že se vaše cesty rozdělily. Můžeme si říci sbohem, můžeme být jeden druhému vděční. Tolik jsme toho sdíleli, tolik jsme milovali, tak nesmírně jsme navzájem obohatili své životy-proč bychom měli plakat a naříkat, proč bychom měli být nešťastní?

Pokud jste milovali totálně, nepřichází to vůbec v úvahu. Odejde-li jednoho dne váš milý, znamená to prostě, že se vaše cesty rozdělily. Můžeme si říci sbohem, můžeme být jeden druhému vděční.

Lidé jsou však tak zamotáni ve svých racionalizacích, že skrze ně nevidí. Racionalizují si naprosto vše. Dokonce i očividně jednoduché věci se stávají velmi komplikovanými.

Ptáte se mě: „Proč zakouším takovou bolest, když se vzdávám věcí, jež mi způsobují utrpení?“ Nejste ještě přesvědčeni, že vám způsobují utrpení. Říkám, že vás trápí, ale vy o tom nejste ještě přesvědčeni. A nezáleží na tom, jestli to říkám já — podstatné je, že to budete muset pochopit sami: „Toto jsou věci, které mi způsobují utrpení.“ Budete muset nahlédnout, že jste do svého utrpení cosi investovali. Jestliže chcete tento vklad zpět, budete se muset s utrpením naučit žít. Pokud se svého trápení toužíte zbavit, budete se muset zříci i této investice.

Všimli jste si toho někdy? Mluvíte-li o svém utrpení s druhými lidmi, projevují vám svou soustrast. S trpícím člověkem mají všichni soucit. Jestliže tedy milujete, když vám ostatní projevují soustrast, nemůžete se od svého neštěstí osvobodit. Je to váš vklad.

Nešťastný manžel přijde domů a jeho žena je milující, soucitná. Čím víc je zkroušený, tím jsou k němu děti ohleduplnější. Čím více je utrápený, tím jsou k němu přívětivější jeho přátelé. Všichni se o něho starají. Jakmile začne být šťastný, druzí lidé své účasti samozřejmě zanechají — šťastný člověk soucit nepotřebuje. Čím víc je šťastný, tím více zjišťuje, že se o něho nikdo nezajímá. Je to, jako by všichni najednou zatvrdli, zmrzli. Jak se tedy můžete zbavit svého utrpení?

Budete se muset vzdát této touhy po pozornosti, touhy po soustrasti druhých lidí. Toužit po soucitu druhých je ve skutečnosti velmi ohavné — dělá to z vás žebráka. Pamatujte si, že soustrast není láska. Lidé vám vycházejí vstříc, naplňují určitou povinnost — láska to však není. Nemusejí vás mít rádi, ale stále s vámi budou soucítit. Je to etiketa, kultura, civilizace, formalita — živíte se však falešnými věcmi. Vaše utrpení je skutečné a to, co za ně výměnou dostáváte, pravé není. Pokud začnete být šťastní, zbavíte-li se veškerého svého utrpení, je jasné, že se váš životní styl radikálně změní. Je možné, že se věci začnou měnit.

Jednou za mnou přišla žena, manželka jednoho z nejbohatších mužů v Indii, a řekla mi: „Chtěla bych meditovat, ale můj manžel je proti tomu.“

Zeptal jsem se jí: „Proč je váš manžel proti meditaci?“ Odpověděla: „Říká: ‚Miluji tě takovou, jaká jsi. Nevím, co se stane, budeš-li meditovat. Jestliže začneš meditovat, začneš se měnit. Netuším, zda tě potom budu schopen milovat nebo ne, protože se z tebe stane jiný člověk/“

Řekl jsem této ženě: „V tomto má váš manžel pravdu - věci se zcela jistě začnou měnit. Budete svobodnější, ne-

závislejší. Budete radostnější a váš muž se bude muset naučit, jak žít s novou ženou. Je možné, že vás takovou nebude mít rád, může se stát, že se začne cítit méněcenný. V této chvíli má pocit, že je vám nadřazený.“

Pravil jsem jí: „Váš manžel má pravdu. Než se vydáte na stezku meditace, musíte to zvážit, protože na vás čeká nebezpečí.“

Neposlouchala mě, začala meditoval. Nyní je rozvedená. Za několik let mě přišla navštívit a řekla mi: „Měl jste pravdu. Čím víc jsem se stávala tichou, tím víc byl na mě manžel vzteklý. Nikdy nebyl tak násilný — začalo se dít něco zvláštního. Čím jsem byla tišší a klidnější, tím byl on agresivnější.“ V sázce byla celá jeho šovinistická mysl. Chtěl zničit mír a ticho své manželky, aby jí zůstal nadřazený. A protože to nešlo tak, jak si přál, rozvedl se s ní.

Stanete-li se pokojnými, vaše vztahy s druhými lidmi se změní, poněvadž budete jiným člověkem. Pokud byl váš vztah založen na vašem utrpení, je možné, že tento vztah skončí.

Svět je velmi zvláštní! Stanete-li se pokojnými, vaše vztahy s druhými lidmi se změní, poněvadž budete jiným člověkem. Pokud byl váš vztah založen na vašem utrpení, je možné, že tento vztah skončí.

Kdysi jsem měl přítele. Byl profesorem na téže univerzitě, kde jsem byl profesorem i já. Byl to skvělý sociální pracovník. V Indii je stále problém, jak nakládat s vdovami. Nikdo se s nimi nechce oženit a ani ony samy se nechtějí vdávat — připadá jim to jako hřích. Tento profesor byl rozhodnutý, že se ožení s vdovou. Bylo mu jedno, jestli do té ženy bude zamilovaný nebo ne — to bylo vedlejší a irelevantní — chtěl pouze, aby tato žena byla vdova. Pomalu se

mu jednu ženu podařilo přemluvit a ona byla připravena, že se za něho provdá.

Řekl jsem tomuto muži: „Než do toho praštíš, nech si alespoň tři dny na rozmyšlení — odejdi do izolace. Miluješ tuto ženu, neboje to, co děláš, jen velká sociální služba?“ Oženit se s vdovou je v Indii považováno za něco velmi revolučního a radikálního. „Pokoušíš se jen dokázat, že jsi revoluční? Jestliže se snažíš dokázat, že jsi revoluční, čekají tě potíže -jakmile se s touto ženou oženíš, přestane být vdovou a tvůj zájem se rozplyne.“

Neposlouchal mě. Oženil se... a po šesti měsících mi pravil: „Měl jsi pravdu.“ Plakal. Řekl: „Neviděl jsem to hlavní — byl jsem zamilován do jejího vdovství, nikoliv do ní samé a teď již pochopitelně vdovou není.“

Odpověděl jsem: „Udělej jedno — spáchej sebevraždu, učiň z ní opět vdovu a dej šanci být revoluční někomu jinému!“ Co jiného můžete dělat?

Lidská mysl je tak hloupá, tak nevědomá. Hluboce spí, podřimuje a chrápe.

Nemůžete se vzdát věcí, jež vám způsobují utrpení, poněvadž jste zatím nenahlédli, že jste na nich zainteresováni. Ještě jste je dostatečně hluboce neprozkoumali. Neuvědomili jste si, že ze svého utrpení získáváte určitou rozkoš. Budete se muset vzdát obojího — potom všechny potíže ustanou. Utrpení a rozkoše se lze ve skutečnosti vzdát pouze společně. To, co potom vzniká, je blaženost.

Blaženost není rozkoš. Blaženost není dokonce ani štěstí. Štěstí je vždy provázané s neštěstím a rozkoš je vždy spojena s bolestí. Vzdát se obojího... Chcete se zbavit utrpení, abyste mohli být šťastní — to je naprosto chybný přístup. Budete se muset vzdát obojího. Jestliže poznáte, že rozkoš a utrpení spolu souvisejí, vzdáte se jich. Nemůžete si vybrat pouze jedno.

V životě je vše v organické jednotě. Bolest a rozkoš nejsou dvě věci. Opravdu — kdybychom vytvořili vědecký-

ší jazyk, od těchto dvou slov — bolest a rozkoš — bychom ustoupili. Vytvořili bychom jediné slovo — *bolestrozkoš, štěstíneštěstí, nocden, životsmrt*. Toto všechno jsou jedná slova, poněvadž nejsou od sebe oddělitelná. Vy si však chcete vybrat pouze jednu polovinu — chcete jen růži, a ne trny, toužíte pouze po dni, a ne po noci, dožadujete se lásky, a ne nenávisti. To se nestane — takto věci nefungují. Budete se muset vzdát obojího a potom se objeví totálně odlišný svět — svět blaženosti.

Blaženost je absolutní mír, který nenarušuje ani bolest, ani rozkoš.

Aby oslavili čtyřicáté výročí své svatby, ubytovali se Seymour a Rose ve stejném hotelovém pokoji, kde strávili své líbánky. Pokoj se nacházel ve druhém patře.

„A nyní,“ pravil Seymour, „se stejně jako první noc svlékneme, postavíme se do protilehlých rohů pokoje, zhasneme světlo, rozeběhneme se k sobě a obejmeme se.“ Svlékli se tedy, postavili se do protějších rohů, zhasli světlo a rozeběhli se jeden k druhému. Po čtyřiceti letech však byl jejich orientační smysl poněkud otupen, a tak Seymour Rose minul a vypadl z okna. Přistál omráčený na trávníku.

Když se probral, vstal a zaklepal na okno hotelové haly, aby upoutal pozornost recepčního. „Vypadl jsem nahore z okna,“ řekl. „Jsem nahý a potřebuji se dostat zpět do pokoje.“

„To je v pořádku,“ odpověděl recepční. „Nikdo vás neuvidí.“

„Zbláznil jste se? Musím projít celou halou a jsem úplně nahý!“

„Nikdo vás neuvidí,“ zopakoval recepční. „Všichni se nahore snaží dostat nějakou starou dámu z kliky na dveřích!“

Lidé jsou tak hloupi! Nejen ti mladší — čím jste starší, tím jste hloupější. Zdá se, že čím jste zkušenější, tím více hlouposti jste za svůj život nashromáždili. Je doopravdy vzácné, pokud nějaký člověk začne zkoumat a pozorovat svůj život a životní vzorce.

Zjistěte, co je vaše utrpení, jaké touhy je způsobují a proč na nich lpíte. Není to poprvé, co na těchto touhách lpíte — chováte se podle tohoto vzorce celý svůj život, a ničeho jste tak nedosáhli. Chodíte v kruhu, nikdy jste nezačali skutečně růst. Stále jste dětinští a hloupi. Narodili jste s inteligencí, která z vás může udělat buddhu, ale vy jí plýtváte na zbytečné věci.

Farmář, jenž měl pouze dva staré a impotentní býky, koupil nového, mladého a vitálního býka. Tento býk začal na pasivně okamžitě obskakovat jednu krávu po druhé. Po hodině začal jeden ze starých býků, kteří to všechno z povzdálí pozorovali, hrabat kopyty a frkat.

„Co se děje?“ zeptal se ho ten druhý. „Inspirace mládím?“

„Ne,“ odpověděl první býk, „nechci, aby si ten frajer myslel, že jsem taky kráva.“

Lidé s sebou vláčejí své ego dokonce i ve stáří. Musejí předstírat, musejí hrát divadlo a celý jejich život není nic jiného než dlouhý příběh o utrpení. Přesto jej brání. Místo toho, aby jej změnili, jsou velmi defenzivní.

Upusťte od veškerého bránění se, zahod'te své brnění. Začněte okamžik za okamžikem pozorovat, jak žijete svůj každodenní život. Zkoumejte vše, co děláte, do nejmenších podrobností. Nemusíte chodit k psychoanalytikovi — každý svůj životní vzorec může analyzovat sám. Je to tak jednoduché! Jen se dívejte a spatříte, co se děje, co se dělo. Vybírali jste si — a to je jádro problému. Upřednostňovali jste jednu část před druhou, zatímco jsou propojené. Ničemu nedávejte přednost. Jen pozorujte a buďte vědomí, aniž byste si něco vybírali, a zjistíte, že jste v ráji.

Měl by se člověk předtím, než vstoupí do vztahu, naučit žít se svou osamělostí?

Ano, musíte se naučit žít se svou osamělostí v takové míře, aby se transformovala do samoty. Jen tak budete schopni navázat hluboký, obohacující vztah. Jen tak budete moci milovat. Co myslím tím, když říkám, že se člověk musí naučit žít se svou osamělostí v takové míře, aby se z ní stala samota?

Osamělost je negativní stav mysli. Samota je pozitivní navzdory tomu, co tvrdí slovníky. Ve slovnících jsou osamělost a samota synonymy — v životě tomu tak není. Osamělost je stav mysli, v němž vám neustále schází někdo druhý. Samota je stav mysli, ve kterém zakoušíte ustavičnou radost sami od sebe. Osamělost je skličující. Samota je blažená. Osamělost je stále ustaraná, pořád jí něco chybí, po něčem prahne a dychtí. Samota je hluboké naplnění, jež nevychází ven, které je nesmírně spokojené, šťastné a oslavující. V osamělosti se nacházíte mimo střed. V samotě jste ve středu a zakořenění. Samota je nádherná. Nese v sobě určitou eleganci, půvab, atmosféru obrovské spokojenosti. Osamělost je žebravá — všude okolo ní je jen žebrání a nic jiného. Není půvabná. Ve skutečnosti je ohavná. Osamělost je závislost, samota je ryzí nezávislost. Člověk má pocit, jako by byl celým svým světem, celou svou existencí.

Navážete-li vztah, pokud se cítíte osamělí, budete druhého člověka zneužívat. Stane se prostředkem, pomocí kterého budete dosahovat spokojenosti. Budete ho využívat, a nikdo nemá rád, pokud ho někdo využívá, poněvadž nikdo neexistuje proto, aby se stal prostředkem pro někoho jiného. Každá lidská bytost existuje kvůli sobě. Nikdo nežije proto, aby byl používán jako věc. Všichni žijí, aby byli uctíváni jako králové. Nikdo neexistuje kvůli tomu, aby naplňoval očekávání někoho jiného — všichni existují výhradně proto, aby byli sami sebou. Kdykoliv tedy navážete vztah, poněvadž jste osamělí, je tento vztah odsouzen k záhubě. Je odsouzen k záhubě ještě předtím, než vůbec začal. Dítě je mrtvé, ještě než se narodilo. Způsobí vám to jen více utrpení.

Zapamatujte si, že pokud vaše jednání vychází z osamělosti, zabřednete do vztahu s někým, kdo je ve stejné kaši, protože nikdo, kdo skutečně žije svoji samotu, k vám nebude přitahován. Budete se nacházet hluboko pod takovými lidmi. Mohou s vámi soucítit, ale nemohou vás milovat. Člověka, jenž stojí na vrcholu samoty, bude přitahovat pouze člověk, který je také sám. Vždy, když budete jednat podle své osamělosti, narazíte tedy na člověka stejného typu. Narazíte na svůj odraz. Setkají se dva žebráci, dva zkroušení lidé. A pamatujte si — setkají-li se dva nešťastní lidé, jejich neštěstí se pouze nescítá, ale přímo násobí. Vzájemně si vytvářejí daleko větší utrpení, než jaké by si vytvořili ve své osamocenosti.

Nejdříve se tedy naučte, jak být sami. Nejprve se začněte radovat ze své společnosti, nejdříve se naučte milovat sami sebe. Staňte se tak autenticky šťastnými, že vám bude jedno, zda se s někým setkáte. Jste naplnění, přetékáte. Jestliže na vaše dveře nikdo nezaklepe, je to naprosto v pořádku — nic vám neschází. Nečekáte na někoho, kdo by přišel a zaklepal na vaše dveře. Jste doma — pokud někdo přijde, dobře, je to krásné. Jestliže však nikdo nepřijde, je krásné a dobré i to. Teprve *potom* začnete navazovat vztahy. Pak je totiž budete navazovat jako mistři, nějakou žebráci. Budete do nich vstupovat jako císařové, nikoli jako chudáci.

Člověk, který žije ve své samotě, bude vždy přitahován jiným člověkem, jenž také svou samotu žije nádherně, poněvadž stejně se navzájem přitahuje. Setkají-li se dva mistři - mistři svých bytostí, své samoty — jejich štěstí se pouze nesečte, ale znásobí. Z jejich setkání se stane velkolepá oslava. Nezneužívají jeden druhého, sdílejí. Nevyužívají se navzájem. Je to přesně naopak — stanou se jedním a radují se z existence, která je obklopuje.

Dva osamělí lidé vždy čelí jeden druhému a bojují spolu. Dva lidé, již poznali samotu, stojí tváří v tvář něčemu, co je oba přesahuje. Pokaždé dávám tento příklad — dva obyčejní milenci, kteří jsou osamělí, budou vždy hledět jeden na druhého, zatímco dva opravdoví milenci k sobě za úplňku nebudou otočení. Možná se budou držet za ruce, ale dívat se budou na měsíc v úplňku vysoko na nebi. Nebudou obráceni k sobě, budou nasměrováni k něčemu jinému. Někdy spolu budou poslouchat Mozartovu, Beethovenovu nebo Wagnerovu symfonii. Jindy spolu budou sedět pod stromem a radovat se z nesmírného bytí stromu, které je obklopuje. Někdy budou sedět u vodopádu a naslouchat divoké hudbě, jež tam ustavičně vzniká. Občas, na pobřeží oceánu, budou hledět tam, kam jenom jejich oko dohlédne. Vždy, když se sekají dva osamělí lidé, pohlížejí jeden na druhého, poněvadž neustále hledají způsob, jak by toho druhého využili — jak by ho použili, jak by jeho prostřednictvím dosáhli štěstí. Dva lidé, již jsou hluboce spokojeni sami o sobě, se oproti tomu toho druhého využít nepokoušejí. Místo toho se stávají spolupoutníky, putují dohromady. Cíl jejich pouti je vysoko, jejich cíl je daleko. Spojuje je společný zájem.

*Dva osamělí lidé vždy čelí jeden druhému
a bojují spolu. Dva lidé, již poznali samotu,
stojí tváří v tvář něčemu, co je oba přesahuje.*

Společným zájmem lidí je obyčejně sex. Sex může dva lidi spojit dočasně, bezstarostně a velmi povrchně. Skuteční milenci mají společný vyšší zájem. Není to tak, že by spolu neměli sex — je možné, že se budou milovat, ale jejich milování bude součástí vyšší harmonie. Budou například poslouchat Mozartovu nebo Beethovenovu symfonii a přiblíží se natolik, natolik, že se začnou milovat, ale jejich milování

bude v souladu s vyšší harmonií Beethovenovy symfonie. Symfonie byla skutečná, láska se odehrála jako její součást. A pokud k lásce dojde samo od sebe, aniž byste ji hledali nebo na ni mysleli, odehraje-li se prostě jako součást vyšší harmonie, má totálně odlišnou kvalitu. Přestává být lidskou a stává se božskou.

*Sex může dva lidi spojit dočasně, bezstarostně
a velmi povrchně. Skuteční milenci mají
společný vyšší zájem.*

Slovo *štěstí* vychází ze skandinávského slova *hap*. Z téhož kořene vychází slovo *událost**. Štěstí je to, co se děje. Nemůžete je vyrobit, nemůžete je ovládat, nemůžete je nutit. Můžete mu být maximálně otevření. Až přijde, tak přijde.

Dva skuteční milenci jsou štěstí neustále otevření, ale nikdy o něm nepřemýšlejí, nikdy se je nesnaží nalézt. To je důvod, proč nejsou nikdy otráveni, protože štěstí nastane, až nastane. Vytvářejí pro něj podmínky — ve skutečnosti je to tak, že jste-li šťastní sami o sobě, jste již těmito podmínkami, a pokud je šťastný sám o sobě i ten druhý, i on je těmito podmínkami. A jestliže se tyto podmínky přiblíží, vzniknou ještě lepší podmínky. V těchto lepších podmínkách se mnoho děje, ale nic není děláno.

Aby byl člověk šťastný, nemusí dělat nic. Musí se jen uvolnit a plynout.

Otázka tedy zní: „Měl by se člověk předtím, než vstoupí do vztahu, naučit žít se svou osamělostí?“ Ano — rozhodně ano. Musí to tak být, poněvadž jinak budete znechuceni a ve jménu lásky budete dělat něco, co láskou vůbec není.

* *štěstí* — anglicky *happiness*; *událost* — anglicky *happening* — pozn. překl.

Je toto doopravdy vše, co existuje? Život mi připadá tak prázdný a nesmyslný. Stále si myslím, že musí existovat něco víc. Chci, aby existovalo něco víc.

Existuje toho nekonečně víc, ale vaše chtění vám zabráňuje, abyste toho dosáhli. Chtění je jako zeď, která vás obklopuje. Nechtění se stává dveřmi.

Toto je jeden z nejparadoxnějších a současně nejzákladnějších zákonů života — dychtíte po něčem, a bude vám to unikat; přestaňte po tom toužit, a bude to vaše.

Ježíš říká: hledejte, a naleznete. Buddha praví: nehledejte, protože jinak minete svůj cíl. Ježíš říká: prostě, a bude vám dáno. Buddha tvrdí: neproste, jinak vám to nebude dáno nikdy. Ježíš učí: tlučte, a bude vám otevřeno. Buddha praví: čekejte... pozorujte... dveře nejsou vůbec zavřené. Jestliže tlučete, samo vaše tlučení ukazuje, že tlučete někde jinde — na zeď — poněvadž dveře jsou stále otevřené.

Ježíš je osvícený, stejně jako Buddha — nelze být totiž osvícený více nebo méně. Proč tedy ten rozdíl? Tento rozdíl spočívá v lidech, ke kterým Ježíš promlouvá. Hovoří k lidem, již nejsou zasvěceni, zasvěcení do tajemství života. Buddha promlouvá k naprosto odlišné skupině lidí — mluví k zasvěcencům, adeptům, k těm, kdo dokážou pochopit paradox. *Paradoxní* znamená *tajemný*.

Říkáte: „Život mi připadá tak prázdný a nesmyslný...“ Připadá vám prázdný a nesmyslný, protože bez ustání dychtíte po něčem jiném. Zanechte tohoto toužení a projdete radikální transformací. Prázdnota se rozplyne okamžitě, jakmile přestanete žádat víc. Prázdnota je vedlejší produkt dožadování se, je to stín, který následuje touhu po něčem dalším. Nechte toužení zmizet a ohlédněte se — stín se rozplynul.

Dožadování se něčeho dalšího je to, co je naše *mysl* — neustálé dychtění po něčem dalším. Nezáleží na tom, kolik máte, *mysl* chce stále víc. A protože se ustavičně dožadujete něčeho dalšího, máte pocit, že jste prázdní, že vám toho

mnoho uniká. Chápete to? Prázdnota je vytvářena vašim dožadováním se dalších věcí. Prázdnota neexistuje, prázdnota je klam. Jste-li však polapeni v síti toužení, bude vám připadat velmi skutečná.

*Dožadování se něčeho dalšího je to, co je naše
mysl — neustálé dychtění po něčem dalším.
Nezáleží na tom, kolik máte, mysl chce stále víc.*

Poznejte, že příčinou vaší prázdnoty je toužení. Pozorujte je a rozplyne se — a s ním se rozplyne i prázdnota. Pak přijde hluboké naplnění. Budete se cítit tak naplnění, že začnete přetékat. Budete mít tolik, že začnete sdílet, počnete dávat — dávat pro ryzí radost z dávání, a ne z jiného důvodu. Proměníte se v dešťový mrak — z takového mraku musí někde pršet. Bude se rozlévat dokonce i po skalách, kde nic nevyroste. Z mraku bude pršet bezpodmínečně. Mrak se nebude ptát, zda je toto pro déšť správné místo nebo ne. Bude tak obtěžkaný vodou, že z něj bude *muset* pršet, aby se zbavil svého břemene.

Když se rozplyne vaše toužení, naplní vás to blažeností, spokojeností, budete tak prostoupeni *plností*, že začnete sdílet. Dochází k tomu samo od sebe. Pak život dostává smysl, získá význam. Mění se v poezii, krásu a půvab. Okolo vás se rozléhá hudba, harmonie — váš život se proměnil v tanec.

Tato prázdnota a nesmyslnost je vaším výtvořem, takže jej můžete odčinit. Říkáte: „Stále si myslím, že musí existovat něco víc.“ To je to, co vyvolává potíže. Neříkám, že neexistuje nic víc, to ne — existuje toho mnohem víc, než si dokážete představit. Viděl jsem to, slyšel a ochutnal - existuje toho nekonečná spousta! Bude-li však pokračovat vaše toužení, nikdy s tím nepřijdete do styku. Toužení je zeď, stav bez tužeb je most. Blaženost je stavem bez tužeb, dychtění je utrpení.

Říkáte: „Chci, aby existovalo něco víc.“ Čím více to budete chtít, tím více vám to bude unikat. Můžete si vybrat. Přejete-li si být nešťastní, chtějte víc, víc a víc. Tím více vám to bude unikat. Je to vaše volba, pamatujte, je to vaše zodpovědnost. Nikdo vás nenutí. Pokud doopravdy chcete spatřit to, co je, přestaňte prahnout po budoucnosti, po něčem dalším. Starejte se jen o to, co je.

Mysl ustavičně žádá, touží, dožaduje se a vytváří pocit marnosti, poněvadž žije v očekávání. Pocitem nesmyslnosti trpí celý svět a důvodem toho je, že člověk žádá víc, než žádal kdy předtím. Poprvé v historii lidstvo touží víc, než kdy toužilo. Věda nám dala obrovskou naději, velmi nás podpořila v tom, abychom chtěli víc. Na začátku dvacátého století panoval v celém světě obrovský optimismus, poněvadž věda otevírala nové dveře a všichni si mysleli: „Nastává zlatý věk, je hned za rohem. Dosáhli jsme toho. Ještě za našeho života se staneme svědky toho, jak ráj sestoupí na zemi.“ Je přirozené, že všichni začali toužit víc a víc.

Ráj na zemi nesestoupil. Ze Země se místo toho stalo peklo. Věda uvolnila vaše toužení, podpořila je. Povzbudila vaši naději, že lze tyto touhy naplnit. A výsledkem je, že celý svět žije v hlubokém utrpení. Nikdy předtím tomu tak nebylo. Je to velmi zvláštní, protože poprvé v historii toho člověk vlastní víc než kdy předtím. Poprvé v historii má člověk větší bezpečí, větší jistotu, více vědecké technologie, větší pohodlí. To všechno však také vyvolává pocit, že nic nemá smysl. Člověk nikdy nebyl tak zoufalý, nikdy se tak zoufale nesnažil dosáhnout něčeho víc.

Věda podněcuje vaše tužby; meditace poskytuje vhled do jejich podstaty. Tento vhled vám pomůže, abyste se svých tužeb zbavili. Najednou se projeví něco, co se až do této chvíle skrývalo, něco se manifestuje. Něco se ve vaší bytosti vzedme a vše, po čem jste kdy toužili, se naplní... a víc. Budete toho mít k dispozici víc, než jste si dokázali představit, než si kdy kdo dokázal představit. Sestoupí na

vás nepředstavitelná blaženost. Připravte jí však podmínky. Připravte jí správnou půdu. Tato správná půda se nazývá *netoužení*.

Buďte pouze otevření. Jste agresivní — chcete víc, to je sotva zřetelná agrese. Buďte přijímající, otevření, dosažitelní. .. pak budete mít nárok na všechny zázraky, jaké existují.

Připadám si jako v kleci. Jestliže si pomyslím, že vše, co udělám, je jen nesmyslný záchvat horečné činnosti, můj pocit frustrace z nudy se jen prohloubí Co přesně je nuda?

Nuda je jedna z nej důležitějších věcí v lidském životě. Jedině člověk se dokáže nudit. Žádné jiné zvíře není schopné nudu zakoušet. Nuda existuje jen tehdy, když se mysl začne přibližovat osvícení. Nuda je přesný opak osvícení. Zvířata nemohou dosáhnout osvícení, a proto se nemohou ani nudit.

Nuda prostě poukazuje na skutečnost, že si začínáte uvědomovat, jak je život marný, jak se neustále opakuje. Vše jste vyzkoušeli již předtím a nic se nestalo. Všechno jste už prožili a nemělo to žádný výsledek. Nuda je první známkou toho, že se ve vás probouzí hluboké pochopení marnosti a nesmyslnosti života i jeho možností.

Na nudu můžete reagovat dvěma způsoby. Prvním z nich je to, co lidé dělají obyčejně — utíkají před ní, vyhýbají se jí, nestaví se k ní čelem, nebojují s ní. Otočte se k ní zády a utečte. Utečte k věcem, které vás zaměstnají, jimiž se budete moci nechat pohltit, jež vás odvedou od skutečnosti života tak daleko, že nudu již nikdy nespatříte.

Z toho důvodu lidé vymysleli alkohol a drogy. Je to způsob, jak utéct před nudou. Před nudou však nemůžete utéct doopravdy — můžete se jí pouze na chvílku vyhnout. Nuda se k vám bude znovu a znovu vracet, bude na vás dotírat stále silněji. Můžete utéct k sexu, k jídlu, k hudbě — můžete

utéct k tisícero věcí. Nuda se však opět vrátí. Nelze se jí vyhnout. Nuda je součástí lidského růstu. Je zapotřebí jí čelit.

Druhý způsob, jak lze na nudu reagovat, je postavit se jí, meditovat o ní, zůstat s ní, stát se jí. To je to, co Buddha dělal pod stromem bódhi — to je to, co zenoví mniši dělají po celé věky.

Co přesně je meditace? Meditace znamená, že se postavíte tváří v tvář nudě. Co dělá člověk, který medituje? Myslíte si, že ho baví tiše sedět, dívat se na pupek nebo pozorovat dech? Takový člověk se naprosto nudí! To je důvod, proč zenoví mistři chodí s holí v ruce — všichni tito znuzení lidé totiž často usínají. Nemohou nijak utéci, a tak jim zbývá jediný východ — mohou alespoň usnout. Nemohou utéct. Sami od sebe, ze své vlastní vůle, se stali součástí zenového výcviku a kázně — nemohou uprchnout. Jeden způsob, jak se z toho dostat, však stále existuje — můžete usnout, můžete na to všechno zapomenout. To je důvod, proč se člověk při meditaci cítí ospalý.

Celé úsilí meditace spočívá v tom, abyste byli znuzeni, ale neutíkali před tím. Buďte bdělí, protože pokud usnete, utekli jste. Buďte bdělí! Pozorujte to, uvědomujte si to. Jestliže je to přítomné, je to přítomné. Je zapotřebí, abyste to prozkoumali až do samého jádra.

Budete-li nudu zkoumat, aniž byste před ní utíkali, dojde k explozi. Budete šiji pozorně prohlížet a jednoho dne najednou proniknete do své vlastní nicoty. Nuda je jen obal, nádoba, která obsahuje vaši vnitřní nicotu. Jestliže utíkáte před nudou, utíkáte před svou vlastní nicotou. Pokud před ní přestanete utíkat, začnete-li s ní žít, začnete-li ji přijímat a vítat... To je to, o čem je celá meditace — meditace znamená vítat nudu, zkoumat ji sami od sebe, nečekat, až přijde, ale vyhledávat ji.

Sedí-li člověk celé hodiny v jógové pozici a jenom pozoruje svůj dech, začne se naprosto nudit. Podstata medi-
tačního tréninku spočívá v tom, že napomáhá nudě. V ze-

novém klášteře musíte každé ráno vstát ve stejnou dobu - každé ráno, den za dnem. Nezáleží na tom, zda je léto nebo zima. Musíte vstát brzy, ve tři hodiny ráno, musíte se vykoupat. Musíte vypít stejný čaj a musíte sedět... Stejně činnosti opakujete znovu a znovu. Celý den má velmi pevnou strukturu — v určitý čas posnídáte, pak opět meditujete, ve stanovenou hodinu dostanete jídlo — a stejné jídlo! Toto všechno napomáhá nudě.

Každý den stejné šaty, stejný klášter, tentýž mistr, který chodí okolo s holí v ruce. Každý den večer musíte jít na sezení s mistrem. A otázky, jež dostanete, abyste o nich meditovali, jsou tak nudné: „Jak zní tlesknutí jedné ruky?“ Jen se nad tím zamyslete — dožene vás to k šílenství! Jak zní tlesknutí jedné ruky? Na tuto otázku neexistuje odpověď a vy to víte. Všichni vědí, že tato otázka nemá odpověď. Mistr však neustále vyžaduje, abyste v tom pokračovali, abyste o tom meditovali.

Všechno je to velmi dobře zařízené. Nudu je zapotřebí vytvořit — tu nesmírnou, obrovskou nudu. Nudě je nutné umožnit, aby byla tak totální, jak jen je to možné, je nutné jí pomáhat a podporovat ji ze všech stran. Stejný večer, stejná práce, stejná mantra. Ve stejnou dobu musíte jít spát... a toto se neustále opakuje, je to kruh. Za pár dnů jste naprosto znuďeni a nemůžete utéct. Způsob, jak utéct, neexistuje. Nemůžete jít do kina, nemůžete se dívat na televizi. Nemůžete mít nic, co by vám pomohlo, abyste se nudě vyhnuli. Jste k ní vrháni znovu a znovu.

Abyste se tomuto dokázali postavit, potřebujete velikou odvalu. Je to téměř jako umřít. Ve skutečnosti je to mnohem horší než umřít, protože smrt nastává, když upadnete do bezvědomí. Podněcujete všechny možné druhy nudy. K čemu dochází? To je tajemství všech meditací — jestliže pozorujete, pozorujete a pozorujete, nuda stále narůstá, je čím dál tím větší, až dosáhne svého vrcholu. Nic nemůže pokračovat věčně — každé kolo se v určitém okamžiku za-

čne otáčet zpět. Dokážete-li zajít až do samého extrému, dosáhnout na samý vrchol, dojde k proměně, transformaci, osvícení, *satori* nebo jakkoliv to chcete nazvat. Jednoho dne začne být nuda najednou příliš velká. Začne vás dusit, téměř vás zabije. Obklopí vás oceán nudy. Jste nudou ohromeni a zdá, že neexistuje způsob, jak se z ní dostat. Je tak intenzivní a totální a najednou se kolo začne otáčet v protisměru. Nuda se znenadání rozplyne a dojde k *satori*, *samádhi*. Vstoupili jste do nicoty.

Nyní se již nebudete nudit. Spatřili jste samu nicotu života. Rozplynuli jste se — kdo by se mohl nudit? Co by ho mohlo nudit? Již neexistujete. Jste vyhlazeni.

Ptáte se: „Co přesně je nuda?“

Ohromný duchovní fenomén. Proto se buvolové nenudí. Vypadají jako naprosto šťastní a radostní. Nudí se pouze člověk. A i mezi lidmi se nudí jen ti, kdo jsou velmi talentovaní a inteligentní. Hloupí lidé nejsou znuděni. Jsou dokonale šťastní, pokud dělají svou práci, vydělávají peníze, navyšují své bankovní konto, vychovávají děti, množí se, jedí, sedí v kině či restauraci, zabývají se tím nebo oním. Baví je to! Nenudí se. Jsou tím nejnižším typem člověka — ve skutečnosti patří do světa buvolů. Ještě se nestali lidmi.

Člověk se stane člověkem/ když se začne nudit. Vidíte to sami — neznuděnější dítě je to nej inteligentnější dítě, protože nic neudrží jeho zájem příliš dlouho. Dříve nebo později zjistí, jak se věci mají, a bude se ptát: „A teď co? Co dál? Tohle je uzavřené. Tuhle hračku jsem vidělo, prozkoumalo, otevřelo, rozebralo a nyní jsem s tím hotové — co dál?“ V době, kdy dospěje do puberty, je již znuděný.

Buddha byl naprosto znuděný. Ze svého království odešel na vrcholu svého mládí, ve věku pouhých dvaceti devíti let. Byl naprosto znuděný — ženami, vínem, bohatstvím, královstvím, úplně vším. Všechno viděl a skrz naskrz to prozkoumal. Nudil se. Zapamatujte si, že se nezřekl světa proto, že by byl špatný. Obyčejně se říká, že se Buddha vzdal

světa, poněvadž je špatný — to je absolutní nesmysl. Zřekl se jej, jelikož ho začal nudit.

Svět není špatný ani dobrý. Jste-li inteligentní, nudí vás. Pokud jste hloupí, můžete pokračovat. V takovém případě je svět jako kolotoč — přesouváte se od jednoho vzrušení ke druhému. Zajímají vás prkotiny, které neustále opaku-
jete. Na to, abyste toto opakování nahlédli, však nejste do-
statečně vědomí — nevidíte, že dnes děláte to, co jste dělali
i včera, a představujete si, že totéž budete dělat opět zítra.
Musíte být skutečně hloupí. Jak by se inteligence mohla vy-
hýbat nudě? To nelze. Inteligence znamená, že vidíte věci
takové, jaké jsou.

Buddha opustil svět, poněvadž se nudil. Utekl z něj na-
prосто znuděný. Co dělal potom po šest let v lese? Byl znu-
děný čím dál tím víc a víc. Co můžete dělat, pokud sedíte
v lese? Den za dnem, rok za rokem, pozorovat svůj dech,
dívat se na svůj pupek. Buddha dovedl nudu až na vrchol,
a ta jedné noci zmizela. Vytratila se sama od sebe.

Dosáhnete-li vrcholu... nastane obrat. Nastane! A s tím-
to obratem přílivu vstoupí do vaší bytosti světlo — vy se
rozplynete, zůstane pouze světlo. Se světlem přichází po-
těšení. Jste naplněni radostí — vy *nejste*, ale naplňuje vás
bezdůvodná radost. Radost prostě klokotá ve vaší bytosti.

Obyčejný člověk má ke své radosti důvod — zamiloval
se do nové ženy nebo muže, a tak má radost. Jeho radost je
pomíjivá. Zítra této ženy bude mít po krk a začne se ohlí-
žet po další. Obyčejný člověk se raduje, protože si koupil
nové auto. Zítra se bude muset shánět po jiném. A tak to
pokračuje dál a dál... a on nikdy nepochopí, že nakonec se
pokaždé všichni nudí. Ať děláte cokoli, začnete se nakonec
nudit. Každá činnost způsobuje nudu. Inteligentní člověk si
je toho vědom. Čím dříve si to uvědomíte, tím více inteli-
gence projevíte.

Co pak zůstane? Zůstane pouze nuda a člověk o ní musí
meditovat. Způsob, jak před ní utéct, neexistuje. Začnete ji

zkoumat, hledat, kam vede. Vydržíte-li ji zkoumat, dovede vás k osvětlení.

Nudit se může pouze člověk a jedině člověk může dosáhnout osvětlení.

Mohl byste se vyjádřit k problémům s drogami? Co vede lidi k tomu, že začnou užívat drogy?

Není to nic nového, je to stejně staré jako lidstvo. Nikdy neexistovala doba, kdy by člověk nehledal způsob, jak utéct. Nejstarší kniha na světě je *Rigvéda**, jež je plná příkladů užívání drog. Droga, o níž se zmiňuje *Rigvéda*, se nazývá *sóma*.

Od těchto dávných časů se všechna náboženství snažila o to, aby lidé drogy neužívali. Bojují proti nim všechny vlády, a přesto se ukázalo, že drogy jsou mocnější než vlády či náboženství. Nikdo se totiž nezabýval psychologií uživatele drog. Člověk je nešťastný. Žije v úzkosti, mukách a pocitech marnosti. Připadá mu, že kromě drog z toho nevede žádná jiná cesta.

Jediný způsob, jak zamezit užívání drog, je učinit lidi radostnými, šťastnými a blaženými.

I já jsem proti drogám, a to z jednoho prostého důvodu - drogy vám pomáhají, abyste na určitou dobu zapomněli na své neštěstí. Nepřipravují vás na to, abyste s neštěstím a utrpením bojovali. Spíše vás oslabují.

Důvody, proč jsem proti drogám já a proč jsou proti nim náboženství a vlády, se však od sebe totálně liší. Církve chtějí, aby lidé byli nešťastní a sklíčení, poněvadž ten, kdo trpí, nikdy nevzdomje. Takoví lidé prožívají muka sami o sobě, rozpadají se na kusy. Nedokážou si představit lepší společnost, lepší kulturu, lepší lidskou bytost. Na základě tohoto utipení se každý může stát snadnou obětí kněží, poněvadž ti ho utěší, řeknou mu: „Blaze chudým, blaze pokor-

* nej starší náboženské písmo na světě sepsané okolo roku 1200 př. n.
l . — pozn. překl.

ným, blaze těm, kdo pláčou, neboť jejich bude království nebeské.“

Trpící lidstvo je rovněž v rukou politiků, poněvadž trpící lidstvo potřebuje nějakou naději — naději, že v budoucnu bude existovat společnost bez společenských vrstev, bez chudoby, hladu a bídy. Řečeno ve zkratce, lidé mohou zvládat své utrpení a mít s ním trpělivost, pokud přímo na obzoru vidí utopii. Je důležité, abyste si uvědomili význam slova *utopie*. Znamená to „to, co se nikdy nestane“. Je to jako obzor — je to tak blízko, že si myslíte, že se můžete rozeběhnout a dotknout se místa, kde se země spojuje s nebem. Můžete však utíkat celý svůj život a na toto místo se nikdy nedostanete, protože takovéto místo neexistuje. Je to halucinace.

Politici žijí ze slibů a stejně tak i kněží. Za posledních deset tisíc let nikdo nesplnil to, co sliboval. Důvod, proč jsou politici a kněží proti drogám, je, že drogy by zničily celý jejich byznys. Pokud lidé začnou užívat opium, hašiš či LSD, nebudou se starat o komunismus, bude jim jedno, co se stane zítra. Nebudou si lámat hlavu s posmrtným životem, nebudou se zajímat o Boha či ráj. Budou zakoušet naplnění v přítomném okamžiku.

Mé důvody jsou odlišné. Já nejsem proti drogám z toho důvodu, že podřezávají větev náboženství a politikům, ale proto, že ničí váš vnitřní růst k duchovnu. Zabraňují vám, abyste došli do zaslíbené země. Mrháte časem v halucinacích, zatímco byste mohli dosáhnout toho, co je skutečné. Drogy jsou vaší hračkou.

Protože však drogy nevymizí, přál bych si, aby všechny vlády, všechny vědecké laboratoře, drogy rafinovaly, aby je učinili zdravějšími bez vedlejších účinků, což je v současnosti možné. Můžeme vyrobit drogy, jako je ta, kterou Aldous Huxley na památku *Rigvédy* nazval *sóma*. Drogy, jež budou bez jakýchkoliv vedlejších účinků, které nebudou návykové, jež budou radostí, štěstím, tancem a písní.

Nejsme-li všem lidem schopni umožnit, aby se stali Gautamou Buddhou, nemáme právo na to, abychom jim bránili, aby zakoušeli alespoň iluzorní záblesky toho estetického stavu, který prožíval Gautama Buddha. Je možné, že tyto malé zkušenosti povedou člověka k tomu, aby více zkoumal. Dříve nebo později začne mít drog po krk, jelikož bude zažívat stále totéž. A ať je to jakkoliv krásné, opakováním se z toho stane nuda.

Zaprvé tedy zbavte drogy všech vedlejších účinků. Zadruhé nechejte lidi, kteří je chtějí užívat, aby je užívali. Časem je to začne nudit a pak jim nezbude nic jiného, než aby hledali nějaký způsob meditace a dosáhli tak nejvyšší blaženosti.

Tento problém se týká zejména mladých lidí. Generační rozdíl je nejnovější světový jev. Nikdy předtím neexistoval.

V minulosti začali šesti a sedmileté děti používat své ruce a myslí společně se svými otci v rámci tradičních řemesel. Když dosáhli čtrnácti let, byli již řemeslníky, pracovníky, byli ženatí a nesli svou zodpovědnost. Ve dvaceti, dvaceti čtyřech letech měli děti, takže rozdíl mezi generacemi nikdy nevznikl. Každá generace se překrývala s další.

Propast mezi generacemi se objevila poprvé v lidské historii. Je nesmírně důležitá. Poprvé za celou dobu nemáte žádnou zodpovědnost, dokud se ve věku dvaceti pěti či dvaceti šesti let nevrátíte z univerzity — žádné děti, žádné starosti, můžete snít o všem, co máte před sebou. O tom, jak svět zlepšit, jak jej učinit bohatším, jak stvořit geniální rasu. Tyto roky mezi čtrnácti a dvaceti čtyřmi lety jsou dobou, kdy je člověk snílkem, poněvadž dospívání naplňuje sexualita a se sexualitou dospívají sny. Školy a střední školy sexualitu potlačují, a tak má mladý člověk veškerou svou energii k dispozici k tomu, aby snil. Stane se z něho komunist, socialista, fabián*, všechno možné. Je to období, kdy

* Fabiánská společnost — britská socialistická společnost, k níž patřil například George Bernard Shaw. Krédem této společnosti bylo, že přechod od kapitalismu k demokratickému socialismu se musí uskutečnit postupně a v mezích zákona — pozn. překl.

se začne cítit znechucený způsobem, jak svět funguje. Byrokracie, vláda, politici, společnost, náboženství... nezdá se, že by své sny mohl uskutečnit. Vráti se domů z univerzity plný nápadů, avšak společnost každý jeho nápad rozdrťí. Brzy na novou lidskou bytost a nový věk zapomene. Nemůže dokonce najít ani zaměstnání, má problém se uživit. Jak by mohl přemýšlet o společnosti bez společenských vrstev, v níž by neexistovali chudí ani bohatí?

Toto je okamžik, kdy se uchýlí k drogám. Poskytnou mu dočasnou úlevu. Brzy však zjistí, že musí zvyšovat dávky. A drogy, které existují v současnosti, ničí tělo i mozek. Zanedlouho je takový člověk naprosto bezmocný. Nemůže žít bez drog, a když je užívá, nezbyvá v jeho bytosti žádné místo pro život.

Neříkám ale, že jsou za to zodpovědní mladí lidé. Trestat je a zavírat do vězení je čirá pitomost. Tito lidé nejsou kriminálníci, ale oběti.

Myslím si, že vzdělání by mělo být rozděleno na dvě části — na intelektuální a praktické. Od samého počátku by dítě nemělo chodit do školy jen proto, aby se naučilo číst, psát a počítat, ale také proto, aby se naučilo něco tvořit — nějaké řemeslo či dovednost. Polovina času by měla být věnována jeho intelektuálnímu bádání a druhá polovina tomu, co jev životě skutečně nezbytné. To by udržovalo rovnováhu. V době, kdy by člověk vyšel z univerzity, by z něho nebyl utopista a nepotřeboval by, aby ho zaměstnal někdo jiný. Byl by schopen tvořit sám.

A pro studenty, již zakoušejí jakýkoliv pocit frustrace, by se věci měly změnit od samého počátku. Jsou-li frustrováni, je možné, že nestudují to pravé. Je možné, že se chtějí stát tesařem, a vy z nich děláte doktora. Chtějí být zahradníkem, zatímco vy z nich děláte inženýra.

K tomu, aby každé dítě bylo nasměrováno tam, kde se může něco naučit, je zapotřebí hlubokého psychologického porozumění. Je nutné, aby na každé škole, fakultě i univerzitě byla pro všechny povinná alespoň jedna hodina meditace, aby se děti, které se cítí frustrované nebo deprimované, mohly uchýlit do prostoru ve svém nitru a okamžitě se zbavit všech pocitů deprese a frustrace. Není nutné, aby se uchylovali k drogám. Řešením je meditace.

Lidé, již jsou u moci, však místo toho dělají naprosté pitomosti — zakazují a trestají. Vědí, že zakazujeme již deset tisíc let, a ještě jsme neuspěli. Zakázáte-li alkohol, stane se alkoholiky více lidí, a k dostání bude alkohol, který je nebezpečný. Tisíce lidí zemřou na otravu — kdo za to bude zodpovědný?

V současnosti jsou mladí lidé postihováni dlouholetými tresty ve vězení, aniž by si ti u moci vůbec uvědomovali, že člověk, který užíval drogy nebo na nich byl závislý, potřebuje léčení, a ne trest. Měl by být poslán tam, kde se o něho postarají, kde by ho učili meditaci, a pomalu, pomaličku by mohl být od drog veden k něčemu lepšímu.

Místo toho jsou mladí lidé zavíráni do vězení — na celé roky! Politici si vůbec neváží lidského života. Zavřete-li na deset roků do vězení dvacetiletého člověka, promarnili jste jeho nejcennější léta — a bez jakéhokoliv užitku, protože ve vězení jsou všechny možné drogy dosažitelné snadněji než kde jinde. Všichni vězni jsou velmi zkušení uživatelé drog a stanou se učiteli pro ty, kdo jsou amatéři. Po deseti letech vyjde člověk z vězení dokonale vycvičený. Vaše vězení učí jedině věci — nic, co děláte, není špatné, dokud vás nechytí. Jen se nenechte chytit. A ve vězeních jsou mistři, již vás naučí, jak se nenechat znovu chytit. Celá tato záležitost je tedy naprosto absurdní.

Já jsem také proti drogám, ale naprosto z jiného důvodu. Myslím, že je snadné to pochopit.

Jak je možné, že se tolik staráme o své vlastní štěstí, když lidstvo čelí tolika problémům? Hlad, chudoba, ubohé Životnípodmínky, minimálnípříležitosti pro to, aby většina lidí rozvíjela své schopnosti a talenty...

Dokud se nezabavíte svých vlastních problémů, nemůžete mít ve skutečnosti správný náhled, abyste pochopili celosvětové problémy. Váš vlastní domov se nachází ve velikém nepořádku, v nitru vaší bytosti panuje obrovský zmatek — jak byste mohli mít správný úhel pohledu, abyste porozuměli velkým problémům? Neporozuměli jste dokonce ani sami sobě — začnete odtamtud, poněvadž jakýkoliv jiný začátek bude chybný.

Lidé, již se nacházejí ve velmi zmateném stavu myslí, pomáhají druhým a navrhují řešení — tito lidé ve světě způsobili více problémů, než jich vyřešili.

Lidé, již se nacházejí ve velmi zmateném stavu myslí, pomáhají druhým a navrhují řešení — tito lidé ve světě způsobili více problémů, než jich vyřešili. Jsou to lidé, kteří dělají skutečnou spoušť — politici, ekonomové, takzvaní státní zaměstnanci, misionáři. Způsobují opravdovou škodu - nevyřešili ještě problém vědomí ve svém nitru a už jsou připraveni na to, aby se vrhli na všechny ostatní a řešili jejich problémy. Vyhýbají se tak vlastní realitě. Nechtějí se jí postavit. Raději se zabývají někým jiným někde jinde. Poskytuje jim to nějakou činnost, je to dobré rozptýlení.

Zapamatujte si: vy jste globální problém. Vy jste problém, a dokud se vy nevyřešíte, vše, co uděláte, věci pouze zkomplikuje. Nejdříve si zameťte před vlastním prahem, vytvořte tam kosmos — zatím tam panuje chaos.

Existuje jedna prastará indická legenda, velmi starý příběh, který má ale hluboký význam:

Mocný, avšak hloupý král si stěžoval, že mu drsná půda drásá nohy, a tak nařídil, aby bylo celé království pokryto hovězími usněmi, a jeho chodidla tak byla chráněná. Dvorní šašek se však tomuto nápadu vysmíval — byl to velmi moudrý muž. Říkal: „Královův nápad je prostě směšný.“

Král se velmi hněval a řekl šaškovi: „Ukaž mi lepší řešení, jinak přijdeš o hlavu.“

Šašek odpověděl: „Pane, vystříhnete z hovězí usně malé podložky. Tak si ochráníte nohy.“ Takto vznikly boty.

Není nutné pokrýt hovězí usní celou zem. Stačí, abyste zakryli svá chodidla, a zakryjete celou zem. Takto začíná moudrost.

Ano, problémy existují, souhlasím. Existují veliké problémy. Život je neskutečně peklo. Jeho součástí je bída, chudoba, násilí, na hladině plavou všechny možné druhy šílenství, to je pravda — přesto však trvám na tom, že hlavní problém vzniká v individuální duši. Potíže existují, neboť jednotlivé bytosti se nacházejí ve zmatku. Globální chaos není nic jiného než společný fenomén — všichni jsme do něj přilili svůj chaos.

Svět je jen vztah, všichni jsme ve vzájemném vztahu. Já jsem neurotický, vy jste neurotičtí — náš vztah bude velmi, velmi neurotický — nesečte se to pouze, ale znásobí. A neurotičtí *jsou* všichni, proto je neurotický svět. Adolf Hitler se nenarodil jen tak zčistajasna — vytvořili jsme ho. Hnis, který vytéká, je náš, je to náš chaos, jenž si vybírá svou daň. Začít musíte u sebe — vy jste hlavní světový problém. Nevyhýbejte se tedy realitě svého vnitřního světa — to je nej důležitější.

Ve stavu, v jakém se nacházíte v současnosti, nemůžete vidět kořeny problému, vidíte jen jeho symptomy. Nejdříve ve svém nitru zjistíte, kde se tento kořen nalézá, a pak

se jej ze všech sil snažte změnit. Chudoba tímto kořenem není — kořenem je chamtivost. Chudoba je jen její výsledek. Bojujte s chudobou, a nic se nestane. Jejím kořenem je chamtivost, tuje zapotřebí změnit. Válka není problém, problém je individuální agresivita. Válka je jen celkový součet individuálních agresí. Můžete demonstrovat, ale to válku nezastaví. V každé demonstraci najdete několik lidí, které baví protestovat.

Když jsem byl dítě, bavilo mě to hrozně moc. Účastnil jsem se každého pochodu, až dokonce i starší obyvatelé našeho města začali mít obavy. Říkali: „Účastníš se všeho — je jedno, zda jde o komunistický, socialistický nebo protikomunistický průvod, ty jsi v něm.“ Odpověděl jsem jim: „Baví mě to. Nezajímám se o politickou filozofii — stačí mi, že můžu křičet. To je obrovská legrace, baví mě to cvičení.“ Může vás to bavit, je v podstatě jedno — válka bude pokračovat. A budete-li tyto protestující pozorovat, zjistíte, že jde o velmi agresivní lidi — v jejich tvářích nespátříte mír. Jsou připraveni bojovat. Mírový pochod se kdykoliv může zvrhnout v pouliční bouři. Jsou to agresivní lidé — pod zástěrkou míra dávají průchod své agresí. Jsou odhodláni bojovat

- kdyby měli moc, kdyby vlastnili atomovou bombu, svrhli by ji, aby dosáhli míra. To je to, co tvrdí všichni politici
- říkají, že bojují, aby mohl zavládnout mír.

Lidé nejsou vyrovnaní, a tak, aby se nezbláznili, musejí existovat války. Lidstvo každých deset let potřebuje válku, aby se zbavilo své neurózy.

Válka není problém a protestní pochody nepomůžou. Problém je vnitřní agrese jednotlivých lidí. Lidé nejsou vyrovnaní, a tak, aby se nezbláznili, musejí existovat války.

Lidstvo potřebuje každých deset let válku, aby se zbavilo své neurózy. Možná vás překvapí zjištění, že během první světové války si psychologové povšimli velmi zvláštního jevu. Dokud probíhala válka, procento lidí, již se zbláznili, bylo téměř nulové. Nepáchaly se sebevraždy ani vraždy, lidé dokonce přestali šilet. Bylo to zvláštní — co to má společného s válkou? Je možné, že vrazi přestali vraždit, protože vstoupili do armády. Co se však stalo s lidmi, kteří páchají sebevraždy? Je možné, že i ti se přidali k armádě, ale co se pak stalo s lidmi, již měli sklon zbláznit se? Přestali bláznit? Totéž se potom dělo za druhé světové války, ale ještě ve větším měřítku. Pak psychologové pochopili, jak to spolu souvisí, co je ten spojující článek. Lidstvo hromadí určité množství neuróz, šílenství, a každých deset let se toho potřebuje zbavit. Když tedy probíhá válka — a válka znamená, že se zbláznilo celé lidstvo — není nutné, aby lidé bláznili soukromě. Jaký by to mělo smysl? Šílení jsou všichni - nemá smysl, abyste se snažili bláznit soukromě. Vraždí-li jeden národ druhý a probíhá-li tolik sebevražd a vražd, jaký by mělo smysl, abyste tyto věci dělali sami? Můžete se jednoduše dívat na televizi a užívat si toho, můžete číst noviny a prožívat vzrušení.

Válka není problém, problém jsou individuální neurózy.

Změňte kořen — je nutná radikální transformace, protože obyčejná proměna nebude stačit. Je ale možné, že pak nebudete pochopeni — já mluvím o meditaci, avšak vy nechápete, jak to spolu souvisí, jak spolu souvisí meditace a válka. Já tuto souvislost vidím, vy však nikoliv.

*Věřím, že pokud začne medítovat jediné procento
lidské populace, války přestanou existovat.*

Věřím, že pokud začne meditovat jediné procento lidské populace, války přestanou existovat. Jiný způsob neexistuje. Stačí uvolnit takovéto množství energie. Začne-li meditovat jedno procento lidí — to znamená jeden člověk ze sta — věci se naprosto změní. Bude méně chamtivosti, a přirozeně se tak zmenší chudoba. Chudoba neexistuje proto, že by bylo málo věcí. Chudoba existuje, poněvadž lidé křečkovají, neboť jsou chamtiví. Žijeme-li v přítomném okamžiku, máme dost. Země nám toho může poskytnout dostatek. My však plánujeme dopředu a hamoníme. Takto vznikají potíže.

Jen si představte, jaké by to bylo, kdyby křečkovali ptáci... někteří ptáci by byli bohatí a jiní chudí. Američtí ptáci by se stali těmi nejbohatšími a celý svět by trpěl. Ptáci však nejsou hrabiví, takže chudoba mezi nimi neexistuje. Viděli jste kdy chudého ptáka? Zvířata v lese — nikdo není chudý, nikdo není bohatý. Ve skutečnosti nespátříte ani tlusté a hubené ptáky. Všechny vrány jsou téměř stejné. Je velmi obtížné rozpoznat, která je která. Proč? Protože se radují a nehromadí.

Dokonce i to, že jste tlustí, znamená, že hromadíte uvnitř svého těla — je to projev lakomé mysli. Lakomci mají zácpu, nedokážou zahodit ani odpad. Hromadí. Kontrolují i vylučovací proces, křečkovají dokonce i smetí. Hromadění je pro ně zvyk.

Žít v okamžiku, žít v přítomnosti, žít s láskou, v přátelství, s péčí... pak bude svět totálně jiný. Změnit se musejí individuální lidé, poněvadž svět není nic jiného než projekce individuální duše.

Pak se lidé budou zajímat o celosvětové problémy, ale jejich zájem bude mít naprosto odlišný rozměr. Je možné, že to dokonce nejste schopni ani pochopit. Přicházejí za mnou lidé a říkají: „Co to děláš? Ve světě vládne chudoba a hnus a ty učíš o meditaci. Přestaň s tím. Udělej něco s chudobou.“ S chudobou však není možné udělat nic přímo. Je nutné, aby se uvolnila meditativní energie, aby se lidé do-

kázali těšit z přítomného okamžiku — pak chudoba přestane existovat. Komunismus chudobu nezničí. Nezničil ji nikde. Místo toho vytvořil nový druh chudoby — větší a nebezpečnější. Komuniste je mnohem chudší, protože ztratil rovněž svou duši. Skutečně, není vůbec individuální bytostí — nemá dokonce ani svobodu na to, aby se modlil a meditoval.

Toto ničemu nepomůže, je to ničení lidí. Vyhýbejte se takovému lidumilům.

Když člověk medituje, začne rozkvétat. Je-li malíř, stane se z něho slavný malíř. Pokud je básník, z jeho duše najednou vytryskne nádherná poezie. Jestliže je zpěvák, zazpívá poprvé píseň, která je blízká jeho srdci.

Jste-li tiší, zakořenění ve svém bytí a středu, začne se automaticky projevat vaše nadání. Začnete fungovat způsobem, jakým si celou dobu existence přála, abyste fungovali. Začnete fungovat tak, jak jste se k tomu narodili, začnete pracovat tak, jak chce váš osud, abyste pracovali. Stanete se spontánními. Začnete dělat to, co chcete — a je vám jedno, jestli se to vyplácí nebo ne, zda tím získáte větší úctu nebo ne. Jste díky tomu šťastní a to stačí. Dává vám to nesmírnou radost a to je víc než dost.

Existují však lidé, již věci dělají rádi oklikou. Nejprve by rádi změnili celý svět a teprve potom sebe. Něco vám však řeknu — zajdete-li tak daleko, nikdy se k sobě nedostanete.

Jednou jsem slyšel... Starý muž seděl poblíž Dillí a okolo projížděl mladík. Zastavil a zeptal se starce: „Jak daleko je to do Dillí?“ Starý muž odpověděl: „Pojedete-li dál po stejné cestě a v tomtéž směru, je to velmi, velmi daleko. Budete muset objet celý svět, protože Dillí jste nechal tři kilometry za sebou.“

Pokud se otočíte, není to daleko — je to otázka jen několika minut. Jestliže si však myslíte, že se vydáte změnit celý svět a *pak* změníte sami sebe, nikdy se vám to nepodaří. Nikdy se vám nepodaří vrátit se zpět domů.

Začněte tam, kde jste. Jste součástí tohoto ohavného světa a tím, že změníte sami sebe, změníte jej. Co jste? Jste součástí tohoto odporného světa. Proč byste se měli pokoušet o to, abyste změnili svého bližního? Jemu se to nemusí líbit, nemusí to chtít, nemusí o to mít zájem. Pokud jste dospěli k uvědomění, že svět potřebuje radikálně změnit, nacházíte se mu nejbližší vy sami. Začněte u sebe.

Proč neustále fantazírujete o budoucnosti?

To dělají všichni. Pro lidskou mysl jako takovou je to přirozené. Pokud se nedostanete za mysl, budete snít. Mysl nemůže existovat v přítomnosti — může existovat buď v minulosti, nebo v budoucnosti. Způsob, jak by lidská mysl mohla existovat v přítomnosti, neexistuje. Být v přítomnosti znamená být bez myslí.

Vyzkoušejte to. Nastane-li okamžik, kdy se ve vašem bytí, ve vašem vědomí, nebude vyskytovat žádná myšlenka - kdy na plátně vašeho vědomí nebude ani jediný mráček - ocitnete se najednou v přítomném okamžiku. To je okamžik, skutečný okamžik — okamžik skutečnosti, okamžik pravdy. Minulost ani budoucnost však v takové chvíli neexistují.

Čas obvykle rozdělujeme na tři časy — minulý, přítomný a budoucí. Toto rozdělení je však v podstatě chybné, nevědecké, protože přítomnost není součástí času. Součástí času je pouze minulost a budoucnost. Přítomnost se nachází za časem. Přítomnost je věčnost.

Minulost a budoucnost jsou součástí času. Minulost je to, co již neexistuje, a budoucnost to, co ještě nenastalo. Ani jedno neexistuje. Přítomnost je to, co je. To, co existuje, nemůže být součástí toho, co neexistuje. Existující a neexistující se nikdy neseťkají, jejich cesty se nikdy neprotnou.

Čas je mysl. Vaše mysl je nahromaděná minulost.

*Minulost je to, co již neexistuje, a budoucnost to,
co ještě nenastalo. Ani jedno neexistuje.
Přítomnost je to, co je.*

Co je mysl? Rozeberte ji a prozkoumejte. Co je to? Jsou to pouze vaše nahromaděné, navršené zkušenosti. *Mysl* je jen všeobecný, jednotný výraz. Mysl prostě uchovává celou vaši minulost, není to nic jiného. Kdybyste svou minulost pozvolna vytáhli z pytle, pytel by zmizel.

Co může mysl dělat, je-li minulost jedinou realitou, jakou zná? Jednou možností je, že ji bude znovu a znovu přežvykovat. To je to, co nazýváte paměť, vzpomínky, nostalgje. Znovu a znovu chodíte zpět, opakovaně se vracíte k minulým okamžikům, krásným a šťastným okamžikům. Jsou velmi vzácné, ale vy na nich lpíte. Nepříjemným, skličujícím okamžikům se vyhýbáte.

Nemůžete to však dělat celou dobu, poněvadž je to zbytečné, připadá vám to nesmyslné. Mysl tedy vytvoří „smysluplnou“ aktivitu — a to je to, co je fantazírování o budoucnosti.

Mysl říká: „Ano, minulost byla dobrá, ale skončila, nedá se s ní nic dělat. Něco se dá dělat s budoucností, jelikož ta teprve přijde.“ Ze svých minulých prožitků si tedy vyberete ty, které byste chtěli zopakovat, a vyhodíte ty, jež byly skličující, bolestné a jež v budoucnosti znovu prožít nechcete. Vaše snění o budoucnosti není nic jiného než pozměněná minulost — lépe naplánovaná, vyšperkovanější, příjemnější, vlídnější a méně bolestná. Vaše mysl toto dělá bez ustání, a vám tak uniká skutečnost.

Meditace prostě znamená, že na několik okamžiků vyklouznete z mysli, že na krátkou chvíli mysl uniknete.

Vklouznete do skutečnosti, do toho, co je. Tyto existenční okamžiky jsou tak nesmírně extatické, že jakmile je jednou zakusíte, přestanete snít.

Meditace prostě znamená, že na několik okamžiků vyklouznete z mysli, že na krátkou chvíli myslí uniknete. Vklouznete do skutečnosti, do toho, co je.

Vaše fantazírování bude pokračovat, dokud neochutnáte meditaci. Pokud nebudete vyživováni meditací, budete hladovět a prahnout po nějakém jídle v budoucnosti. Víte, že budoucnost vám je nepřinese, poněvadž dnešek byl budoucností ještě včera. Včera byl dnešek budoucností a snili jste o něm. Nyní je zde. Co se děje? Jste šťastní? I včerejšek byl kdysi budoucností. Celá minulost bývala částí budoucnosti. Minulost uplynula a uplyne i budoucnost. Svým sněním se klamete.

Staňte se bdělejšími a pokuste se více a více přivést své vědomí ke skutečnosti existence. Dívejte se na *tuto* květinu, nemyslete na *tamtu* květinu. Naslouchejte slovu, které *říkám*, a nikoliv slovu, jež se *chystám* vyřknout. Dívejte se právě teď. Odložíte-li to o jediný okamžik, propásnete to, a časem se z toho stane zvyk, hluboce zakořeněný zvyk. Promarníte to i zítra a také pozítří, jelikož zůstanete stejní. A nejenom to — váš zlozvyk snít se tím posílí.

Nedávno jsem večer četl jeden japonský příběh. Podobné lidové příběhy existují na celém světě. Je to nádherný příběh. Poslechněte si jej.

Kdysi žil muž, který ze skály vytesával kameny. Byla do veliká dřina a chlapík mnoho pracoval. Jeho mzda však byla velmi nízká, a tak nebyl spokojený.

Kdo je spokojený? Spokojení nejsou dokonce ani císaři, natožpak kameníci. Jeho práce byla zcela jistě velmi těžká a jeho odměna téměř žádná.

Povzdechl si, protože jeho práce byla namáhavá, a zvolal: „Och, přál bych si, abych byl bohatý a mohl odpočívat na pohovce pokryté hedvábím.“ Z nebe sestoupil anděl a pravil: „Staniž se, jak si přeješ.“

A toto se skutečně děje — nejen v podobenstvích a příbězích. Děje se to ve skutečném životě. Vše, co si o sobě myslíte, se začne dít. Svými myšlenkami vytváříte svůj svět, utváříte jej svými touhami. Vše, na čem budete trvat, se začne uskutečňovat. Realita s vámi spolupracuje. Čeká jen na okamžik, na den, kdy vy budete spolupracovat s ní. Do té doby spolupracuje ona s vámi.

Anděl pravil: „Staniž se, jak si přeješ.“ A najednou byl kameník bohatý, odpočíval na pohovce, jejíž potah byl utkán z hedvábí.

Okolo projížděl král. Před i za jeho kočárem jeli jezdci na koních a nad hlavou měl zlatý slunečník. Když toto boháč spatřil, začal se soužit, že nad jeho hlavou nikdo zlatý slunečník nedrží, a přestal být spokojený. Povzdechl si a zvolal: „Přeji si, abych se stal králem.“ Znovu se objevil anděl a pravil: „Staniž se, jak si přeješ.“

Stal se tedy králem a před i za jeho kočárem jelo mnoho jezdců na koních, nad hlavou mu drželi zlatý slunečník a slunce páliło tak, že stébla trávy uvadala. Král si začal stěžovat, že mu slunce spálilo obličej a že je mocnější než on, a opět byl nespokojený. Povzdechl si a řekl: „Přeji si, abych byl sluncem.“ Objevil se anděl a pravil: „Staniž se, jak si přeješ.“ Proměnil se tedy v slunce a šířil své paprsky všude — nahoru a dolů, doprava a doleva — a sežehával trávu na zemi a tváře všech králů.

Pak se mezi něho a zemi postavil mrak. Sluneční paprsky se k němu odrážely zpět a on se začal hněvat, že jeho moci ně-
kdo vzdoruje. Stěžoval si, že mrak je mocnější než on, a nebyl
spokojený. Přál si, aby se stal mrakem, který je tak mocný. Objevil se anděl a pravil: „Staniž se, jak si přeješ.“

Stal se tedy mrakem a postavil se mezi slunce a zemi a zachytával sluneční paprsky, aby tráva dobře rostla a zelena-
la se. Z mraku začalo hustě pršet, což způsobilo, že se přeplnily řeky, záplavy strhly domy a zničily pole. Déšť však dopa-
dal na skálu, jež se nepodvolila. Vyléval na ni mocné proudy deště, avšak skála neustoupila. Začal se hněvat, že se skála nepoddala jeho moci, a že tak síla jeho deště přišla vniveč. Opět nebyl spokojený.

Zvolal: „Ta skála má moc, jež přesahuje moji. Chci být ská-
lou.“ Objevil se anděl a mrak se proměnil ve skálu a nehýbal se,
ani když pražilo slunce nebo pršelo.

Najednou přišel muž s krumpáčem, majzlíkem a těžkým kladivem a ze skály začal odlamovat veliké kameny. Skála řekla: „Jak je možné, že tento muž disponuje mocí, jež přesahuje tu moji a odštípuje z mého klína těžké kameny?“ a nebyla spokojená.

Zvolala: „Jsem slabší než ten muž. Chci se stát jím.“ Z ne-
be sestoupil anděl a pravil: „Staniž se, jak si přeješ.“ Muž se tedy opět stal kameníkem. S velikou námahou odlamoval ze skály kameny, velmi těžce pracoval za nízkou mzdou a — byl spokojený.

Nesouhlasím s tímto závěrem. S tím jediným, pokud jde o tento příběh, nesouhlasím. Jinak je to nádherný příběh. Nesouhlasím s tím, poněvadž vím, jací lidé jsou — není možné, aby byli spokojeni tak snadno. Kolo se dotočilo, příběh v jistém smyslu dospěl k přirozenému konci, ale opravdové životní příběhy přirozeným koncem nekončí. Kolo se dá opět do pohybu.

To je důvod, proč v Indii říkáme životní *kolo*. Neustále se pohybuje, bez přestání se opakuje. Pokud by se kame-

nik nestal buddhou, pak by se dle mého názoru tento příběh znovu opakoval. Opět by byl nespokojený. Toužil by po nádherné pohovce a potahu z hedvábí a celá záležitost by začala nanovo. Pokud však tento kameník byl doopravdy spokojený, pak musel seskočit z kola života a smrti. Musel se stát buddhou.

To je to, co se děje každé myslí — po něčem toužíte a pak se to stane. Když se to však stane, zjistíte, že jste stále nespokojeni. Začalo vás trápit něco jiného.

Toto je něco, co je nutné pochopit — není-li vaše touha uspokojena, jste frustrováni; pokud je uspokojena, jste rovněž frustrováni. Toto je strádání, které touha vyvolává. Jste uspokojeni, a přesto nejste spokojeni. Najednou se vynoří mnoho nových věcí.

Nikdy jste si nepomysleli, že i přestože se stanete králem, budou vás doprovázet jezdci na koních a nad hlavou budete mít zlatý slunečník, může být slunce tak silné, že vám spálí obličej. Nikdy vás to nenapadlo. Pak jste snili o tom, že se stanete sluncem, a stali jste se jím. Nikdy jste však nepomysleli na mrak. Teď vás zaclání mrak a dokazuje, že jste bezmocní. Takto to pokračuje dál a dál jako vlny na oceánu, které nikdy nekončí — dokud nepochopíte a jednoduše z tohoto kola nesekočíte.

Mysl vám neustále našeptává: „Udělej toto, udělej tamto. Přivlastni si toto, přivlastni si tamto... jak bys mohl být šťastný, pokud ti to nepatří? Musíš mít palác, pak můžeš být šťastný.“ Je-li vaše štěstí podmíněné, nebudete šťastní nikdy. Pokud nedokážete být šťastní takoví, jací jste, stejně jako ten kameník... Víím, že práce je namáhavá, mzda mizerná a že život je boj. Víím to. Jestliže však navzdory tomu všemu nedokážete být šťastní takoví, jací jste, nebudete šťastní nikdy. Pokud člověk není šťastný, jednoduše šťastný, aniž by k tomu měl nějaký důvod, není-li dostatečně šilény, aby byl šťastný bezdůvodně, nebude šťastný ni-

kdy. Pokaždé zjistíte, že vaše štěstí něco narušuje. Pokaždé budete mít pocit, že vám něco chybí, že něco postrádáte. A o tom, co vám „schází“, začnete opět snít.

Stavu, kdy byste měli všechno, nemůžete dosáhnout. Nebyli byste šťastní, ani kdyby to bylo možné. Jen se podívejte na mechanismus mysli — budete-li mít vše tak, jak chcete, začnete se najednou nudit. A teď co?

Slyšel jsem — a myslím si, že se tomu dá věřit — že lidé, již se dostali do nebe, se nudí. Mám to z velmi spolehlivého zdroje, můžete tomu věřit — sedí pod stromy, které jim plní všechna přání, a nudí se. Jakmile totiž něco řeknou, objeví se anděl a okamžitě jejich touhu uspokojí. Mezi jejich touhou a jejím naplněním neexistuje žádná prodleva. Touží po nádherné ženě, po Kleopatře, a najednou je tu. Co budete dělat s Kleopatrou? Nemá to smysl — tito lidé se začnou nudit.

Indické /wram<’*obsahují mnoho příběhů o *dévách***, kteří se v nebi nudili tak, že začali toužit po zemi. Měli tam vše. Když žili na zemi, dychtili po nebi. Je možné, že aby dosáhli nebe, stali se velkými askety a zřekli se světa, vztahů, naprosto všeho. Nyní se dostali do nebe a touží po světě.

Kdysi jsem slyšel toto:

Pilot nového tryskového letadla letěl nad pohořím Catskills a ukázal druhému pilotovi malebné údolí. „Vidíš tamto místo?“ zeptal se ho. „Když jsem byl ještě bosé dítě, sedával jsem tam dole ve veslici a rybařil. Pokaždé když okolo letělo letadlo, podíval jsem se nahoru a snil o tom, že je pilotuji já. Nyní se dívám dolů a sním o tom, že rybařím.“

* Náboženské texty, jež se zabývají uctíváním Boha v jeho nejrůznějších podobách, ale také tradičními vědami, jako jsou *ajurvéda* či kosmologie, a koncepty o karmě a reinkarnaci. Soudí se, že vznikly zhruba v letech 1000-500 př. n. l. — pozn. překl.

** Doslova *ten, jenž září*. Nebeské bytosti indické mytologie, jež se podobají andělům v křesťanské tradici — pozn. překl.

Takto to jde stále dokola. Jestliže nejste slavní, chcete být slavní byli. Cítíte se velmi ublíženě, že vás lidé neznají. Jdete po ulici a nikdo se na vás nepodívá, nikdo vás nepoznává. Připadáte si jako naprostá nula. Tvrdě dřete, abyste získali slávu. Jednoho dne se to stane. Najednou se po ulici nemůžete projít. Zirají na vás davy lidí. Nemáte žádnou svobodu, musíte se zavírat ve svém domě. Nemůžete vyjít ven, jste jako vězni. Zničehonic začnete vzpomínat na ty nádherné dny, kdy jste se procházeli ulicemi a byli tak svobodní... jako byste byli sami. Přejete si, aby se tato doba vrátila. Zeptejte se slavných lidí.

Voltaire ve svých memoárech píše, že když ještě nebyl slavný — a nikdo není slavný hned — toužil a toužil a tvrdě pracoval, až se stal jedním z nej slavnějších lidí ve Francii. Jeho sláva se rozrostla natolik, že pro něho bylo téměř nebezpečné, aby vyšel ze svého pokoje. V té době totiž panovala pověra, že pokud se vám podaří získat kus látky ze šatů někoho velmi slavného, budete ochraňováni. Takový kus látky měl nesmírnou ochrannou hodnotu. Chránil vás proti duchům, nehodám a podobným věcem.

Jestliže tedy Voltaire musel vyjít na veřejnost, doprovázela ho policie, neboť lidé by mu jinak roztrhali šaty. A nejen to — sedřeli by z něho i kůži a domů by se vrátil zakrvácený a s modřinami. Začal mít své slávy po krk — nemohl vyjít ani ze svého domu, lidé ho neustále vyhlíželi, aby se na něho vrhli jako vlci — a tak se začal modlit k Bohu: „To stačí! Poznal jsem, jaké to je. Už to nechci. Stala se ze mě téměř mrtvola.“ A pak se to stalo. Objevil se anděl, musel se objevit, a pravil: „Dobrá.“ Voltairova sláva se pomalu rozplynula.

*Mysl je mechanismus na vytváření neštěstí.
Jedinou její funkcí je, aby vytvářela neštěstí.
Zbavíte-li se myslí, začnete být najednou
bezdůvodně šťastní.*

Lidské mínění se mění velmi snadno. Nemá žádnou integritu. Názory se mění stejně jako móda. Jednoho dne se vyhříváte na vrcholu slávy, a den na to po vás neštěkne ani pes. Jednoho dne jste prezident, ale den poté jen občan Richard Nixon. Nikoho to nevzrušuje.

Stalo se, že se názory lidí, jejich mínění i okolní poměry změnily, a lidé na Voltaira zcela zapomenuli. Přijel na nádraží a doufal, že tam na něho bude někdo čekat, že ho přijde přivítat alespoň jeden člověk. S výjimkou jeho psa ho však nikdo uvítat nepřišel.

Když zemřel, přišly mu poslední sbohem dát pouze čtyři osoby — tři z nich byli lidé a čtvrtý jeho pes. Musel zemřít nešťastný a znovu musel toužit po slávě. Co naplat? Takto se věci mají.

Mysl vám nikdy nedovolí, abyste byli šťastní. Ať budou vaše poměry jakékoliv, mysl si vždy najde něco, z čeho by mohla být nešťastná. Řeknu to takto: mysl je mechanismus na vytváření neštěstí. Jedinou její funkcí je, aby vytvářela neštěstí.

Zbavíte-li se myslí, začnete být najednou bezdůvodně šťastní. Potom je pro vás přirozené, abyste byli šťastní, stejně jako je pro vás přirozené dýchat. Nemusíte se na to soustředit. Prostě dýcháte. Dýcháte, ať jste při vědomí nebo v bezvědomí, ať jste vzhůru nebo spíte. Šťěstí je přesně takové.

Šťěstí je vaše nejnuitnější podstata. Nepotřebuje vnější podmínky, ale prostě existuje. Jste to vy. Blaženost je váš přirozený stav, nejde o žádné dosažení. Uniknete-li prostě mechanismu myslí, začnete se cítit blaženě.

To je důvod, proč zjistíte, že blázni jsou šťastnější než takzvaní duševně zdraví lidé. Co se děje bláznům? I oni se vzdalují myslí — samozřejmě že špatným způsobem, ale unikají jí. Blázen je člověk, který klesl pod mysl. Je šílený. To je důvod, proč vidíte, že mnoho bláznů je tak šťastných, že se vám chce téměř žárlit. Můžete dokonce snít: „Kdy se mi dostane takového požehnání?“ Blázen je odsuzovaný, ale šťastný.

Co se mu přihodilo? Nemyslí již na minulost ani na budoucnost. Unikl času a začal žít ve věčnosti.

Totéž se děje mystikům, ale ti stoupají nad mysl. Nevtvrdím, abyste se stali blázny, ale říkám, že mezi mystiky a blázny existuje jistá podobnost. Proto všichni velcí mystici vypadají tak trochu jako blázni a proto všichni blázni částečně připomínají mystiky.

Podívejte se bláznovi do očí a zjistíte, že má velmi mystické oči... nachází se v nich svět, záře z jiného světa, jako by se v jeho nitru otevřely dveře, které vedou k samému jádru života. Je uvolněný. Je možné, že mu nic nepatří, ale je prostě šťastný. Nemá žádné touhy, žádné ambice. Nikam se nežene. Prostě je... baví se a raduje.

Ano, blázni a mystici mají něco společného. Jejich podobnost spočívá v tom, že obě tyto skupiny se nacházejí mimo mysl. Blázen klesl pod ni, mystik ji překročil. Mystik dosahuje šílenství prostřednictvím metody, jeho šílenství obsahuje metodu. Blázen prostě klesl pod mysl.

Neříkám, abyste se stali blázny. Říkám: „Staňte se mystiky.“ Mystik je šťastný jako blázen a v pořádku jako duševně zdraví lidé. Mystik je rozumný — dokonce rozumnější — jako takzvaní racionální lidé, ale současně je šťastný jako blázní. Dosáhl té nejkrásnější syntézy. Žije v harmonii. Má vše, co má rozumný člověk. Má obojí. Je úplný. Je celistvý.

Ptáte se: „Proč neustále fantazírují o budoucnosti?“ Fantazírujete o ní proto, že jste nezakusili přítomnost. Začněte ochutnávat přítomnost. Všimněte si několika chvil, kdy

jste prostě šťastní. Dívejte se na stromy a staňte se díváním. Naslouchejte zpěvu ptáků a buďte uchem, které naslouchá. Dovolte jim, aby pronikli do nej větších hlubin vašeho nitra. Nechejte jejich píseň znít v celé své bytosti. Sedíte-li na pláži, naslouchejte divokému burácení vln, sjednoťte se s ním... toto nespoutané hřmění vln totiž nemá žádnou minulost ani budoucnost. Pokud se na ně dokážete naladit, stanete se také divokým hřměním. Obejměte strom a uvolněte se do něj. Vnímejte, jak se do vaší bytosti vlévá jeho zelená forma. Lehněte si na písek, zapomeňte na svět a komunikujte s ním, s jeho chladem. Vnímejte, jak vámi jeho chlad proniká. Běžte k řece, plavte a nechte řeku, aby plavala ve vašem nitru. Cákejte okolo sebe a proměňte se v cákání. Dělejte vše, co vám způsobuje radost, a totálně se z toho radujte. V těchto několika okamžicích minulost i budoucnost zmizí a budete tady a teď.

Slovo *Boží* se nenachází v *Bibli*. Slovo *Boží* jev řekách, v bouřlivém burácení oceánu a tichu hvězd. Dobré zprávy jsou napsány všude okolo. Celý vesmír je jedna velká zpráva. Dešifrujte ji. Naučte se jazyk, kterým je napsána. Je to jazyk tady a teď.

Vaše řeč je řečí minulosti a budoucnosti. Budete-li tedy hovořit jazykem myslí, nebudete s existencí nikdy v souladu, v harmonii. A jak byste mohli přestat snít, pokud tuto harmonii nezakusíte? Takový je totiž váš život.

Je to, jako by chudák nesl pytel obyčejných kamenů a myslel si, že jsou to vzácné diamanty, rubíny a smaragdy. Jestliže mu řeknete: „Zahod' je. Jsi blázen. Jsou to jen obyčejné kameny,“ nebude vám věřit. Bude si myslet, že se ho snažíte oklamat. Bude na nich lpět, poněvadž je to vše, co má.

Já takovému člověku neřeknu, aby se svého pytle zbavil. Místo toho se mu pokusím ukázat skutečné rubíny, smaragdy a diamanty. Zahodí svůj pytel, sotva je zahlédne. Ne že by se jich zřekl — nemá se totiž čeho zříkat, jsou to jen obyčejné kameny. Obyčejného kamení se nezříkáte.

Prostě si uvědomí, že žil v iluzi. Nyní vidí, jak vypadají skutečné diamanty. Jeho kameny najednou ztratí barvu, rozplynou se. Vysype svůj pytel, aniž byste mu museli cokoliv říkat, protože nyní do něj může dát něco jiného. Zahodí kamení, jelikož bude potřebovat místo.

Neříkám tedy, abyste zanechali snění o budoucnosti či vzpomínání na minulost. Místo toho vám raději radím, abyste navázali silnější spojení s přítomností.

Žijte v radosti

*Žijte v radosti, v lásce, dokonce i mezi těmi,
kteří nenávidí.*

*Žijte v radosti, ve zdraví, dokonce
i mezi nemocnými.*

*Žijte v radosti, v míru, dokonce i mezi těmi,
již se trápí.*

*Žijte v radosti, bez vlastnictví, jako ti,
kdo září.*

Vítěz zasévá nenávisť, neboť poražený trpí.

*Vzdejte se vyhrávání a prohrávání
a nalezněte radost.*

Meditujte o těchto sútrách Gautamy Buddha. Buddha je jedním z nejradostnějších lidí, jací kdy žili. Tyto sútiy vám poskytnou nesmírně hluboký vhled do srdce tohoto probuzeného muže:

Žijte v radosti, v lásce, dokonce i mezi těmi, kteří nenávidí.

Klíčovým slovem je v těchto verších *radost*. Radost není štěstí, poněvadž štěstí je vždy spojeno s neštěstím. Nikdy není ryzí, vždy je znečištěné. Pokaždé se za ním táhne dlouhý stín utrpení. Stejně jako den následuje noc, štěstí následuje neštěstí.

Co je tedy radost? Radost je stav transcendence. Člověk není šťastný ani nešťastný, ale naprosto klidný, tichý, nachází se v absolutní rovnováze. Je tak tichý a živý, že jeho ticho je písni, že jeho píseň není nic jiného než ticho.

Radost je věčná, štěstí pomíjivé. Štěstí je vyvoláno něčím zevnějšku, a tudíž vám může být zevnějšku odebráno - musíte být závislí na druhých. A každá závislost je ohavná, každá závislost je pouto. Radost pramení z nitra, nemá nic společného s vnějškem. Nevyvolávají ji druzí lidé. Nemí vyvolávána vůbec. Je to spontánní tok vaší energie.

Když se objeví, jste překvapeni, protože pro ni nedokážete nalézt žádnou příčinu. Je to nejzáhadnější zkušenost v životě — je to něco, co není způsobeno, co přesahuje zákon příčiny a následku. Nemí nutné, aby jí něco vyvolalo, jelikož je vaší nejnuitnější podstatou, narodili jste se s ní. Je to něco vrozeného, jste to vy, když plynete, jste to vy ve své totalitě.

*Radost pramení z nitra, nemá nic společného
s vnějškem. Nevyvolávají jí druzí lidé.
Nemí vyvolávána vůbec. Je to spontánní
tok vaší energie.*

Vždy když plynete, plynete k oceánu. To je radost — tanec řeky, jež se řine k oceánu, aby se setkala se svým nejdražším milovaným. Je-li váš život nehybným jezírkem, pak jednoduše umíráte. Nikam se nepohybujete — žádný oceán, žádná naděje. Pokud však proudíte, oceán si vás v každém okamžiku přitahuje blíž. A čím je řeka oceánu blíž, tím radostnější je její tanec, tím větší extázi zakouší.

Vaše vědomí je řeka. Buddha tomu říkal *nepřetržitost*. Je to nepřetržitost, věčná nepřetržitost, nekonečný proud. Buddha o vás ani o vašem bytí nikdy nepřemýšlel jako o něčem statickém. Z jeho pohledu není slovo *bytí* správné. Podle něho není bytí nic jiného než stávání se. Buddha odmítá bytí a přijímá stávání se, poněvadž bytí vyvolává představu, že je ve vašem nitru něco nehybného, něco jako skála. Stávání

se vyvolává totálně odlišnou představu... představu řeky, lotosu, jenž se otevírá, východu slunce. Něco se nepřetržitě děje. Nesedíte jako skála, vyvíjíte se.

Buddha mění celou metafyziku — nahrazuje bytí stáváním se, vyměňuje věci za dění, zaměňuje podstatná jména za slovesa.

Žijte v radosti... Žijte ve své nej vnitřnější podstatě, úplně se přijměte takoví, jací jste. Nesnažte se přizpůsobit představám druhých lidí. Buďte prostě sami sebou, žijte podle své skutečné přirozenosti a radost se objeví. Vytryskne ve vašem nitru. Je-li o strom postaráno, pokud jej zaléváte a pečujete o něj, jednoho dne přirozeně rozkvete. Když nastane jaro, všude je to samý květ. Stejně je tomu s lidmi. Pečujte o sebe. Najděte pro své bytí správnou půdu, správné podnebí a ponořte se do sebe hlouběji a hlouběji.

Nezkoumejte svět, zkoumejte svou podstatu. Zkoumáním světa můžete sice získat mnoho majetku, ale nestanete se pánem. Budete-li oproti tomu zkoumat sami sebe, je možné, že nebudete mít mnoho majetku, ale budete pánem. Je lepší být pánem sama sebe než pánem celého světa.

Žijte v radosti, v lásce... Člověk, který žije v radosti, žije přirozeně i v lásce. Láskuje vůně květu radosti. Ve vašem nitru panuje radost, nemůžete ji v sobě všechnu obsáhnout. Její tolik, je to nesnesitelné. Budete-li se s ní snažit skrblit, budete zakoušet bolest. Radosti může být tolik, že pokud ji nesdílíte, může se proměnit v utrpení, může se z ní stát bolest.

Radost je nutné sdílet. Tím, že ji budete sdílet, se vám uleví. Zjistíte, že se ve vás otevírají nové zdroje, nové proudy, nové prameny. Sdílení radosti je láska. Z tohoto důvodu je nutné zapamatovat si jednu věc — dokud nedospějete k radosti, nemůžete milovat. Toto dělají miliony lidí. Chtějí milovat a přitom nevědí zhora nic o tom, co je radost. Jejich láska je pak dutá, prázdná a nesmyslná. Vyvolává zoufalství, strádání a sklíčenost. Vytváří peklo. Dokud nebudete

zakoušet radost, nebudete se moci zamilovat. Nemáte co dát, jste žebráci. Nejprve se musíte stát králem — a krále z vás udělá vaše radost.

*Radost je nutné sdílet. Tím, že ji budete sdílet,
se vám uleví. Zjistíte, že se ve vás otevírají
nové zdroje, nové proudy, nové prameny.
Sdílení radosti je láska.*

Když vyzárajete radost, když vaše tajnosti přestanou být tajnostmi a začnou rozkvétat ve větru, dešti a slunci, když se z okovů vymaní váš spoutaný třpyt a vaše tajemství se stane veřejnou záležitostí, když kolem vás radost vibruje, pulzuje, když se tetelí ve vašem dechu a buší ve vašem tepu, můžete milovat. Potom se dotknete prachu a prach se promění v něco božského. Vše, co uděláte, se přemění ve zlato. Obyčejné oblázky ve vaší ruce transmutují v diamanty a smaragdy. Obyčejné oblázky... lidé, jichž se dotknete, již nikdy nebudou obyčejní.

Člověk, kteří dosáhl radosti, se pro mnoho lidí stává zdrojem hluboké transformace. Jeho plamen byl zapálen a nyní může pomáhat druhým. Nezapálený knot, jenž se přiblíží k tomu, který hoří radostí, se může také rozhořet. Když se přiblížíte, plamen na vás přeskočí a již nikdy nebudete stejní.

Milovat můžete pouze tehdy, když váš plamen hoří. V opačném případě jste temným kontinentem a pouze předstíráte, že ostatním předáváte světlo. Láska je světlo, nenávisť tma. Snažíte se dát druhým lidem světlo i přesto, že ve vašem nitru panuje tma? Podaří se vám předat jim pouze více tmy — a oni již jsou pohrouženi ve tmě. Znásobíte jejich tmu, prohloubíte jejich neštěstí. Nesnažte se o to, je to nemožné. Není to v souladu s tím, jak se věci mají. Nemůže

se to stát. Můžete v to doufat, ale všechny vaše naděje jsou marné. Nejdříve se naplňte radostí.

Žijte v radosti, v lásce, dokonce i mezi těmi, kteří nenávidí. Potom nejde o to, jak se k vám ostatní chovají. Pak můžete milovat i ty, již vás nenávidí. Můžete žít v lásce a radosti dokonce i mezi nepřáteli. Nejde jen o to, abyste milovali lidi, kteří milují vás. To je velmi běžné, je to jako obchod, výhodná smlouva. Skutečně milovat znamená, že milujete ty, již vás nenávidí. V současnosti nemůžete milovat ani lidi, kteří milují vás, poněvadž nevíte, co je radost. Když však radost poznáte, stane se zázrak, kouzlo. Najednou jste schopni milovat ty, již vás nenávidí. Ve skutečnosti přestane jít o to, zda někoho milujete nebo ne — *stanete se* totiž láskou a nezbude vám nic jiného.

Slyšel jsem, že v *Koránu* je výrok: „Nenávid'te d'ábla.“ Slavná súfrjská mystička Rabia tento řádek ze svého *Koránu* vyškrtla. Rabiou v té době doprovázel Hassan, jiný slavný mystik, který spatřil, co Rabia udělala. Zvolal: „Co to děláš? *Korán* není možné poopřavovat — to je rouhání. Z *Koránu* nemůžeš vyškrtnout žádný výrok, je dokonalý takový, jaký je. Není možné jej vylepšit. Co to děláš?“

Rabia odpověděla: „Hassane, musím to udělat! Nejde o *Korán*, jde o něco úplně jiného — od chvíle, kdy jsem poznala Boha, nemůžu nenávidět. Nejde o d'ábla, prostě nemůžu nenávidět. I kdyby se d'ábel postavil přímo přede mě, budu ho milovat, protože nyní můžu pouze milovat. Nejsem schopná nenávisť — ta zmizela. Je-li člověk naplněn světlem, může ti dávat pouze světlo. Na tom, zda jsi přítel nebo nepřítel, nezáleží.“

„Kde,“ zeptala se Rabia, „mám vzít temnotu, již bych vrhla na d'ábla? Tma již neexistuje — jsem světlo. Moje světlo se vylévá na d'ábla stejně jako na Boha. Dnes pro mě Bůh ani d'ábel neexistují, nedokážu je dokonce ani rozlišit. Celé mé bytí se proměnilo v lásku, nic jiného nezbylo.“

Neopravuji *Korán* — kdo jsem, abych jej opravovala - ale tento výrok pro mě již neplatí. A toto je můj *Korán*, neopravuji *Korán* nikoho jiného. Mám právo, abych si svůj výtisk opravovala tak, jak se mi líbí. Vždy když na tento výrok narazím, velmi mě to zabolí. Nedává mi žádný smysl, a proto jej vyškrtávám.“

Člověk, který je naplněn radostí a láskou si nemůže pomoci. Miluje přátele, miluje nepřátele. Nezáleží na jeho rozhodnutí, láska je pro něho jako dech. Jestliže za vámi přijde nepřítel, přestanete dýchat? Zeptáte se: „Jak bych mohl před nepřitelem dýchat?“ Řeknete: „Jak mám dýchat, když i můj nepřítel dýchá a mohl bych tak vdechnout vzduch, jenž měl v plicích? Nemůžu dýchat.“¹¹ Udusíte se, zemřete. Bude to sebevražda a naprosto hloupá sebevražda.

Na cestě nastane okamžik, v němž se pro vás láska stane dechem — dechem vaší duše. Milujete.

V tomto světle můžete porozumět výroku Ježiše, který pravil: „Milujte své nepřátele jako sebe sama.“¹¹ Zeptáte-li se Buddha, řekne vám: „Nic takového není potřeba, protože nemůžete konat jinak.“¹¹ Musíte milovat. Ve skutečnosti *jste* láskou, takže je jedno, kde se nacházíte — mezi květinami, trny, v temné noci, v pravém poledni, v utrpení, jež vás obklopuje jako oceán nebo na vrcholu úspěchu. Jste láskou bez ustání. Vše ostatní ztrácí význam. Vaše láska se stává něčím věčným, pokračuje za všech okolností. To, co se děje, můžete nebo nemusíte přijímat, ale nemůžete nenávidět. Musíte být svou pravou podstatou.

Žijte v radosti, ve zdraví, dokonce i mezi nemocnými.

Zdravím Buddha míní celistvost. Vyléčený člověk je zdravý člověk, vyléčený člověk je celistvý. *Zdravím* Buddha nemyslí obyčejný, lékařský význam tohoto slova. Nechápe jej medicínsky, ale meditativně. Bidete překvapení, že slova *meditace* a *medicína* pocházejí ze stejného kořene. Medicína vás léčí fyzicky, meditace duchovně. Obojí je léčivý proces, obojí navrácí zdraví.

*Slova meditace a medicína pocházejí
ze stejného kořene. Medicína vás léčí fyzicky,
meditace duchovně. Obojí je léčivý proces,
obojí navrácí zdraví.*

Buddha však nehovoří o tělesném zdraví. Mluví o zdraví vaší duše. Buďte celiství, buďte totální. Nebuďte zlomkovití a rozdělení. Buďte individualitami, a to doslova — buďte jedinou nerozdělitelnou bytostí.

Lidé nejsou jedním kusem. Jsou složeni z mnoha úlomků, jež jakýmsi záhadným způsobem drží pohromadě. V kteroukoliv chvíli se mohou rozpadnout. Jsou pouhým svazkem mnoha věcí, stejně jako Hupity Dupity*.

V jakékoliv nové situaci, při novém nebezpečí či nejistotě, se mohou rozpadnout. Zemře vám žena, zkrachujete nebo vás vyhodí z práce — jakákoliv maličkost může být tím posledním stéblem. Rozdíl je pouze v míře. Někdo se vaří při 98 stupních, někdo při 99 a někdo při 99,9. Rozdíl je však jen v míře a jakákoliv maličkost může rovnováhu vychýlit.

V každický okamžik můžete zešílet, poněvadž ve svém nitru jste stále davem. Žije ve vás tolik lidí, tolik tužeb, tolik snů. Budete-li se dívat pozorně, zjistíte, že ve vašem nitru není pouze jeden člověk, ale že se tam nachází mnoho tváří, jež se každou chvíli mění. Je to, jako byste byli jen tržištěm, na něž přichází a z něž odchází spousta lidí, kde panuje obrovský hluk a nic nedává smysl. Hromadíte.

Buddhovství jste nejbliže v dětství. Jak stárnete, začínáte bláznit. Jak stárnete, vzdalujete se od buddhovství dál a dál. Je to skutečně velmi zvláštní stav. Nemělo by to tak

* překlad Jaroslava Císaře anglického jména *Humpty Dumpty*; jedná se o postavičku z oblíbené dětské říkanky a též z knihy *Alenčina dobrodružství v říši divit a za zrcadlem* Lewise Carrola, Aurora, Praha 1996 — pozn. překl.

být. Člověk by měl dorůstat *k* buddhovství, ale lidé rostou pouze opačným směrem.

Buddha praví:

Žijte v radosti, ve zdraví, dokonce i mezi nemocnými.

Tuto sútru je velmi důležité si zapamatovat — tím více, protože křesťané mají k životu totálně chybný přístup. Říkájí: jak byste se mohli radovat, když ve světě panuje takové utrpení? Občas za mnou přijdou a tvrdí: „Lidé umírají hlady, jsou chudí. Jak můžete lidi učit tančit, zpívat a radovat se? Je tolik lidí, kteří trpí nejrůznějšími chorobami, a vy vyučujete meditaci? To je sobectví!“

To je ale přesně to, co říká Buddha.

Žijte v radosti, v míru, dokonce i mezi těmi, již se trápí.

Nemůžete změnit celý svět. Žijete krátce, brzy bude po všem. Nemůžete si dát podmínku, že se budete radovat, teprve až se celý svět změní a všichni budou šťastní. To se nikdy nestane a ani to není ve vašich možnostech. Jestliže jediný způsob, jak můžete být šťastní, je, aby byli šťastní všichni ostatní, nikdy šťastní nebudete. Buddha vyjadřuje prostý fakt. Neříká: „Nepomáhejte lidem,“ ale spíše, „Tím, že budete sami nemocní, jim nepomůžete.“

Budete-li sami chudí, nebudete moci chudým pomoci, třebaže vás budou uctívat, jelikož uvidí, jaký jste veliký světec. Mahátmu Gándhího zbožňovali čistě proto, že se snažil žít jako chudák. Tím, že se budete pokoušet žít jako chudáci, však chudým lidem nepomůžete. Pokud doktor onemocní, aby pomohl svým pacientům, nazvete ho světcem? Řeknete o něm pouze, že je hlupák, protože to je doba, kdy potřebuje veškeré své zdraví, aby mohl pomáhat ostatním. Je to podivná logika, která však existuje po celá staletí — chcete-li pomoci chudým, buďte chudí, žijte chudý život, žijte přesně jako oni. Chudí lidé vám samozřejmě budou prokazovat velikou úctu a vzdávat čest, avšak to jim nepomůže. Uspokojí to pouze vaše ego. A uspokojené ego ve vás vytváří pouze utrpení, a nikoliv radost.

Žijte v radosti, ve zdraví, dokonce i mezi nemocnými. Žijte v radosti, v míru, dokonce i mezi těmi, již se trápí. To je jediný způsob, jak můžete pomoci, jak můžete sloužit. Nejdříve buďte sobečtí, nejprve přeměňte sami sebe. Váš život v míru, radosti a zdraví může být obrovským zdrojem potravy pro lidi, již hladoví po duchovní výživě.

Materiální bohatství je velmi prosté — o trochu více technologie, o něco málo více vědy a lidé mohou být šťastní. Skutečný problém spočívá

v tom, jak být šťastný vnitřně.

Lidé netouží doopravdy po materiálních věcech. Materiální bohatství je velmi prosté — o trochu více technologie, o něco málo více vědy a lidé mohou být šťastní. Skutečný problém spočívá v tom, jak být šťastný vnitřně. A jste-li bohatí zevně, budete překvapeni — poprvé si pronikavě a ostře uvědomíte svou vnitřní chudobu. Když zevně zbohatnete, život poprvé zcela ztratí svůj smysl, poněvadž v kontrastu s vnějším bohatstvím vidíte jasněji svou vnitřní chudobu. Všude okolo vás svítí světlo, avšak v nitru jste temným ostrovem.

Boháč vnímá svou chudobu více než chudák, poněvadž chudák ji nemá s čím srovnávat. Venku je tma, uvnitř je tma. Ví, že život je temný. Jestliže však venku svítí světlo, začnete dychtit po novém úkazu — po vnitřním světle. Když je vám jasné, že je možné, abyste byli bohatí zevně, proč by to nešlo vnitřně?

Žijte v radosti, bez vlastnictví, jako ti, kdo září.

Užívejte si světa, užívejte si slunce, měsíce, hvězd, květin, nebe i země. Žijte v radosti, bez vlastnictví. Nevlastněte. Používejte, ale nevlastněte — vlastník totiž nemůže používat. Vlastník začne být vlastněn svým vlastnictvím.

To je důvod, proč je takové množství bohatých lidí tak nešťastných. Žijí chudý život. Mají všechny peníze na světě, ale žijí chudě.

Jen před několika desetiletími byl nejbohatším mužem na světě Nizám* z Hyderábádu — nejbohatším mužem na světě. Jeho bohatství bylo ve skutečnosti tak obrovské, že nikdo nebyl nikdy schopen odhadnout, kolik peněz vlastnil. Jeho pokladnice byly přeplněné diamanty. Vše bylo vyrobené z diamantů. Dokonce i jeho těžítka na papír byl největší diamant na světě. Kohinoor je veliký pouze jako jedna třetina jeho těžítka.

Když zemřel, našli toto těžítka v jeho botě. Diamanty nebyly spočítány, protože jich bylo příliš mnoho. Byly zváženy, nikoliv spočítány — kolik kilo, ne kolik diamantů - protože kdo by je mohl spočítat? Každý rok byly vyvezeny ze sklepa. Vlastnil největší palác v Indii, ale ani celá střecha tohoto paláce pro ně nestačila — diamanty byly totiž každý rok rozprostřeny na střechu, aby nabraly trochy slunečního světla. Ten člověk však žil tak bídný život, že byste tomu ani nevěřili. Dokonce i žebráci žijí lépe.

Sbíral cigarety, které kouřil a zahodil někdo jiný — jen cigaretové špačky. Nekupoval si cigarety sám, ale sbíral tyto špačky a kouřil je. Takový lakomec! Padesát let nosil jedinou čepici — byla tak špinavá a odporně páchla! Ve stejné čepici zemřel. Nikdy si neměnil šaty. Říká se, že si kupoval oblečení z druhé ruky na tržišti, kde se prodávaly pouze staré, plesnivé a použité věci. Jeho boty musely být nejšpinavější na celém světě, ale nikdy si nekoupil nové. Jen je čas od času poslal na opravu.

Nejbohatší člověk na světě, který tak skrblí a žije v takové bídě — co se tomuto člověku stalo? Vlastnictví! Jeho

* Vládce oblasti — Hyderábádu — v jižní Indii, která až do poloviny dvacátého století byla autonomním státem. Dnes je součástí Indie
- pozn. překl.

nemocí, jeho mánií bylo vlastnictví. Chtěl vlastnit všechno. Skupoval diamanty po celém světě. Všude, kde se prodávaly diamanty, se objevil jeho pověřenec, aby je nakoupil. Jen víc a víc! Diamanty ale nemůžete jíst — a on jedl to nejhorší jídlo. Měl takový strach, že nemohl vůbec spát. Ustavičně se obával, že by ho někdo mohl okrást.

To je důvod, proč se těžítka — nejdražší diamant, který vlastnil, třikrát těžší než Kohinoor — našel v jeho botě. Když umíral, schoval jej do své boty, aby jej nikdo neukradl. Těžítka bylo totiž příliš viditelné, bylo příliš na očích. Dokonce i když umíral, staral se více o diamanty než o svůj život. Nikdy nemohl nikomu nic dát.

*Svět je potřeba užívat, ne vlastnit.
Přicházíme s prázdnýma rukama
a s prázdnýma rukama i odejdeme,
takže něco vlastnit nemá smysl.*

Toto se děje lidem, kteří se stanou majetnickými — nepoužívají věci, ale věci používají je. Nejsou pány, ale služebníky vlastních věcí. Neustále hromadí a zemřou, aniž by si kdy užili vše, co měli.

Žijte v radosti, bez vlastnictví, jako ti, kdo září.

Žijte jako buddhové, již nic nevlastní, avšak vše mohou používat. Svět je potřeba užívat, ne vlastnit. Přicházíme s prázdnýma rukama a s prázdnýma rukama i odejdeme, takže něco vlastnit nemá smysl. Být majetnický je odporné. Avšak všechno užívat! Uživejte svět, dokud jste naživu. Radujte se ze všeho, co vám svět nabízí, a pak odejděte, aniž byste se otočili, aniž byste na něčem lpěli.

Inteligentní člověk užívá život a užívá jej krásně, estetičticky a citlivě. Svět má potom pro něho přichystáno mnoho

pokladů. Nikdy se nenechá připoutat, protože jakmile na něčem ulpíte, usnete.

Vítěz zasévá nenávisť, neboť poražený trpí.

Vzdejte se vyhrávání a prohrávání a nalezněte radost.

Jak nalézt radost? Nechejte zmizet svou ctižádost. Ctižádost je překážkou radosti. Ctižádost je bláznovství ega: „Chci být toto, chci být tamto — více peněz, více moci, více slávy.“ Pamatujte si však: *Vítěz zasévá nenávisť, neboť poražený trpí. Vzdejte se vyhrávání a prohrávání a nalezněte radost.* Toužíte-li nalézt radost, zapomeňte na vyhrávání a prohrávání. Život je hra. Hrajte ji nádherně a zcela zapomeňte na vyhrávání a prohrávání.

Opravdový sportovec netouží vyhrát nebo prohrát. To ho nezajímá. Baví ho hrát. To je skutečný hráč. Jestliže hrajete, abyste vyhráli, budete hrát v napětí a strachu. Nezajímáte se o hru jako takovou, o její radost a mystérium. Staráte se více o výsledek. To není správný způsob, jak žít.

Žijte, aniž byste si představovali, co se stane. Nezáleží na tom, zda se stanete vítězi nebo poraženými. Smrt vám vezme vše. Není důležité, jestli vyhrajete nebo prohrajete. Jediné, na čem záleží — a vždy tomu tak bylo — je, jak jste hráli. Bavilo vás to? Bavila vás sama hra? Pokud ano, každý okamžik je okamžikem radosti.